

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

**Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Центр досконалості Жана Моне**

**Taras Shevchenko National University of Kyiv
Educational and Scientific Institute of International Relations
Jean Monnet Center of Excellence**

**МАТЕРІАЛИ
міжнародної науково-практичної конференції
«УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС ЯК
ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ»
частина 2**

25-26 листопада 2021 року, м. Київ

**PROCEEDINGS
of the international scientific and practical conference
«ASSOCIATION AGREEMENT WITH THE EU
AS RESILIENCE TOOL FOR UKRAINIAN
ECONOMY»
part 2**

November 25-26, 2021 Kyiv

КИЇВ-2022 KYIV-2022

За підтримки програми Еразмус+ Європейського Союзу у межах проекту Центру досконалості Жана Моне № 611625-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-CoE «Поглиблений розвиток європейських студій в Україні: міждисциплінарний підхід». Підтримка Європейською Комісією створення цієї публікації не передбачає підтримку її змісту, який відображає думку тільки авторів, і Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, яка тут міститься.

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union within the Jean Monnet Centre of Excellence Project № 611625-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-CoE «Advancing European Studies in Ukraine: Interdisciplinary Approach». The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Редакційна колегія: Шнирков О.І., д.е.н., професор; Чугаєв О.А., д.е.н., професор; Смирнова К.В., д.ю.н., професор; Копійка В.В., д.політ.н., професор; Піпченко Н.О., д.політ.н., професор; Святун О.В., к.ю.н., доцент; Миронова М.А., к.політ.н., доцент; Маковський С.О., к.політ.н., доцент.

Угода про асоціацію з ЄС як інструмент забезпечення стійкості економіки України : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (25-26 листопада 2021 року, м. Київ) у 2 частинах. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин, Центр досконалості Жана Моне, 2022. Ч.2. 128 с.

Association Agreement with the EU as a Resilience Tool for Ukrainian Economy: proceedings of the international scientific and practical conference (November 25-26, 2021, Kyiv) in 2 volumes. Taras Shevchenko National University of Kyiv, Educational and Scientific Institute of International Relations, Jean Monnet Center of Excellence, 2022. Vol.2. 128 p.

Контакти Центру досконалості Жана Моне:

м. Київ, вул. Ю. Ілленка 36/1, каб. 313

веб-сайт: <http://www.iir.edu.ua/jean-monnet-center/>

База даних навчальної і наукової інформації про ЄС:

<https://e-learning.iir.edu.ua/course/view.php?id=29&lang=uk>

© Центр досконалості Жана Моне
Навчально-наукового інституту
міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, 2021
© Колектив авторів, 2021

CONTENTS

SECTION “THE IMPACT OF EU-UKRAINE ASSOCIATION AGREEMENT ON BUSINESS: LEGAL AND ECONOMIC ISSUES”	7
SECTION “POLITICAL DIMENSION OF THE EU–UKRAINE INTEGRATION. COMMUNICATION ISSUES OF THE EU–UKRAINE INTEGRATION”	68

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «ВПЛИВ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ І ЄС НА БІЗНЕС: ПРАВОВІ І ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ»	7

Смирнова К.В.

Застосування Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та судової практики ЄС в Україні.....	7

Сискоєв Е.

Роль ЄС в устійчюм розвитку економики Греции – опыт и уроки для Украины.....	10

Прушківська Е.В., Лазнева І.О., Чарисів А.

Розвиток малого та середнього бізнесу в країнах ЄС: досвід для України.....	16

Федулова С.О.

Питання забезпечення правової бази цифрової медицини (E-Health) в Україні на шляху реалізації фундаментального права людини ООН – цифрового права.....	18

Біла С.О.

Вплив «European Green Deal» на структурну перебудову економіки України та розвиток «зеленого водню».....	22

Переверзєва А.В., Бережний Р.С.

Європейський досвід розвитку соціального підприємництва.....	25

Святун О.В.

Вплив Угоди про асоціацію на запровадження балансу між професійною діяльністю та сімейним життям в Україні.....	27

Влялько І.В.

Правові інструменти оновлення Додатку ХХХ до Угоди про асоціацію...30	

Мікічурова О.В.	
Імплементация Угоди про асоціацію України та ЄС 2014 р. Митні питання.....	33
Братко І.В.	
Подолання технічних бар'єрів та доступ до ринку Європейського Союзу.....	36
Набок І.І.	
Інтеграція України у спільний авіаційний простір ЄС.....	39
Бенедик Я.С.	
Правовий вимір доктрини солідарності у контексті співпраці України та Європейського Союзу в сфері енергетики.....	42
Венгерська Н.С., Курченко М.М.	
Сільський туризм як елемент сталого розвитку територій Європейського Союзу.....	46
Рябчук К.О., Венгерська Н.С.	
Вплив євроінтеграції на діяльність гірничодобувної промисловості.....	49
Шуба М.В., Шаповал П.В.	
Інвестиційне співробітництво України та Європейського Союзу як інструмент забезпечення стійкості національної економіки.....	51
Дугієнко Н.О., Дугієнко О.Е.	
Оцінка експортного потенціалу малих та середніх підприємств на ринках ЄС.....	54
Шітт Д.-П. А.	
Міжнародно-правовий вплив процесів адаптації технічних регламентів і впровадження європейських стандартів на розвиток бізнесу в Україні.....	57
Жеребецька А.А.	
Торгівля на користь сталого розвитку у праві ЄС у контексті угоди про асоціацію між Україною і ЄС.....	60
Zgyrbach V.V.	
Intellectual property protection in the framework of the EU Association Agreements with third countries.....	63
СЕКЦІЯ «ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ І ЄС. КОМУНІКАЦІЙНІ АСПЕКТИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ І ЄС».....	68
Піпченко Н.О. Рижков М.М.	
Ефективність стратегічних комунікацій ЄС.....	68

Бохан А.В.	
Комунікація і безпека євроінтеграційної дипломатії.....	70
Терещук В.І.	
Заборона російських телеканалів: між Сциллою свободи слова та Харибдою національної безпеки.....	73
Дурман М.О., Сидорюк М.П.	
Ефективність стратегії помірної адаптації до євроінтеграційних процесів в рамках угоди про асоціацію «Україна-ЄС».....	77
Кірдан О.Л.	
Освітній компонент "Угода про асоціацію з ЄС" як складник професійної підготовки здобувачів вищої освіти.....	80
Ходаківський Є.І., Якобчук В.П., Плотнікова М.Ф.	
Екологічні та родові поселення як механізм між культурної комунікації, сталого розвитку та забезпечення спроможності територіальних громад.....	82
Далявська Т.П.	
Основні кроки комунікативної стратегії євроінтеграції України.....	84
Миронова М.А.	
Безпековий вимір співробітництва України та ЄС в контексті реалізації Угоди про асоціацію.....	87
Романюк Н.І.	
Політичний діалог як один із вимірів інтеграції України до ЄС.....	90
Рибак І.В.	
Конфронтація медіаполітичних ідентичностей в Україні як чинник європейської інтеграції.....	94
Радионова Л.А.	
Стратегии развития малых городов: европейский опыт и украинские реалии.....	97
Дурман О.Л., Корнієнко О.О.	
Угода про асоціацію «Україна – ЄС»: проблеми і перспективи.....	100
Пересада Д.С.	
Міжнародний імідж держави: фактори і комунікативна стратегія формування (на прикладі США).....	103
Діхтяренко І.В.	
Основні теоретичні підходи до дослідження еволюції концепту «сила» в міжнародних відносинах.....	105

Іщенко І.О.	
Вплив ЗМІ та соціальних медіа на насильство та тероризм на прикладі мас-медіа США.....	107
Ейшад Е.	
Державна інформаційна політика України та Литви.....	109
Юхно М.О.	
Тенденції розвитку сучасних виборчих технологій на прикладі президентських виборів США.....	111
Анісова К.А.	
Проблеми розвитку партнерства у безпековій сфері між Україною та ЄС в рамках Угоди про асоціацію.....	114
Малоіван О.О.	
Політика подолання конфлікту історично-національної пам'яті між Україною та деякими країнами ЄС.....	117
Балачіна Є.С.	
Перспективи розвитку молодіжної політики Дніпра за підтримки програми Європейського Союзу «House of Europe».....	122
Радіоненко Т.Г., Корті В.Д.	
В очікуванні нової хвилі розширення європейського простору: від угоди про асоціацію до членства.....	124

СЕКЦІЯ «ВПЛИВ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ І ЄС НА БІЗНЕС: ПРАВОВІ І ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ»

УДК 341

ЗАСТОСУВАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ ТА СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЄС В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Смирнова К.В.

д.ю.н., проф., проректор з науково-педагогічної роботи (міжнародне співробітництво), професор кафедри порівняльного і європейського права ННІМВ, керівник секції з права ЄС Центру досконалості Жана Моне, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Практика національних судів України свідчить про врахування положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі УА) під час вирішення справ. Примітною характеристикою судової практики щодо застосування Угоди про асоціацію в судах України є те, що суди всіх юрисдикцій користуються такими посиланнями.

Особливо знаковим слід відзначити рішення Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у постанові у справі № 910/14972/17 від 17 липня 2018 року [1]. В даному рішенні Верховний Суд застосував пріоритет ст. 198 Угоди про асоціацію¹ порівняно із національним законодавством України.

Отже, практика переконливо свідчить про те, що Угода про асоціацію є частиною національного законодавства України, її положення мають імперативний характер та є обов'язковими до виконання на всій території України.

У праві ЄС розроблені принципи правового регулювання державного втручання на наднаціональному рівні, яким має відповідати національне законодавство держав-членів ЄС, а також країн, які створили зону вільної торгівлі з ЄС. Екстериторіальність права конкуренції Євросоюзу [2] зумовлює поширення дії його норм на правопорядки третіх країн, і можна спостерігати процеси «європеїзації» права конкуренції у світі за рахунок запозичення норм права ЄС органами державної влади та судами третіх

¹ Положення ст. 198 УА стосуються умов та підстав для анулювання торговельної марки. Нею передбачений п'ятирічний період, протягом якого торговельна марка не використовувалася як підстава для її анулювання. А національне законодавство України, зокрема Закон України «Про знак для товарів і послуг», передбачає такий трирічний період.

країн. У зв'язку з посиленням глобалізації, лібералізації торгівлі та відкриття національних ринків забезпечення добросовісної конкуренції в умовах ринкової економіки стає першочерговим завданням не тільки для внутрішньонаціонального, а й для міжнародно-правового регулювання.

Відповідно до ст. 256 Угоди про асоціацію Україна наближує своє законодавство про конкуренцію та практику застосування до *acquis* ЄС. Саме через механізм реалізації даного положення відбувається транспозиція не тільки матеріальних норм права ЄС, а й правозастосовної практики.

Варто особливо відзначити, що норми Закону України «Про захист економічної конкуренції» розроблялися у відповідності до *acquis* Євросоюзу й мають багато спільних рис. Таким чином, й правозастосовна практика АМКУ також має відбуватись із дотриманням принципів застосування схожих норм права ЄС.

Невизначеним також залишається питання прямої дії норм Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що відрізняються, залежно від процедур, які застосовують в різних правових порядках – у ЄС та в Україні, відповідно. Якщо питання про пряму дію Угоди про асоціацію у правопорядку ЄС було висвітлено детально в доктрині, зокрема І. Березовською та К. Смирною [3], то питання наділення нормам угоди прямої дії у правопорядку України все ще залишається відкритим.

Через відсутність в Україні спеціального закону про імплементацію Угоди про асоціацію, питання про пряму дію є невизначеним. Водночас ще до УА судова практика України вже свідчила про можливість наділення нормами міжнародного договору характеру прямої дії. Зокрема, передбачено, що «суди при здійсненні правосуддя можуть застосовувати норми міжнародних договорів безпосередньо як частину законодавства України, якщо вжиття відповідних заходів належить до компетенції суду або якщо вони сформульовані в міжнародному договорі як норми прямої дії ... Як норми прямої дії підлягають застосуванню судом, зокрема, норми міжнародних договорів України, що закріплюють права людини та основоположні свободи». Отже, Вищий спеціальний суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ визнає, що норми прямої дії мають не всі міжнародні договори, а деякі з них, зокрема ті, що безпосередньо встановлюють права для фізичних осіб. За сутністю це віддзеркалює аналогічний підхід й у правопорядку ЄС [4].

Незважаючи на можливість доктринально виділити окремі норми УА як норми прямої дії, у тексті угоди відсутня норма, що б дозволяла застосовувати окремі положення УА як норми прямої дії. Так само і в національному законодавстві України відсутні критерії кваліфікації тих чи інших норм міжнародних договорів як самовиконуваних. Отже, можливість застосування окремих положень УА як норм прямої дії на

території України залежатиме від розсуду суб'єкта правозастосування – відповідного органу публічної влади України чи національного суду.

Як наступне особливе формулювання слід зазначити позицію суду у Постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 04.07.19 у справі 910/4947/18: «Угода про асоціацію дійсно передбачає поступове та послідовне наближення законодавства сторін цієї угоди у сфері інтелектуальної власності, що жодним чином не виключає можливості зазначеного застосування. Статтю 198 Угоди про асоціацію **можна застосовувати як норму прямої дії**, оскільки вона встановлює нові стандарти захисту прав інтелектуальної власності. Крім того, у главі 9 «Інтелектуальна власність» розділу 4 «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію списку законодавства і термінів імплементації не встановлено. Твердження скажника стосовно «невизначеності» статті 198 Угоди про асоціацію є безпідставними, оскільки дана Угода є частиною національного законодавства України (ст. 9 Конституції України та ст.19 Закону України «Про міжнародні договори України»»).

Список використаних джерел:

1. Постанова Верховного Суду у справі № 910/14972/17 від 17.07. 2018 р. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75399206>
2. Смирнова К.В. Екстериторіальна дія права Європейського Союзу: досвід для України // Право України. 2014. №4. С.153-159.
3. Смирнова К.В., Березовська І.А. Розвиток доктрини прямої дії міжнародних угод у праві Європейського Союзу. Право України. 2019. № 6. С. 15-35.
4. Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя : Постанова Пленуму ВСС України з розгляду цивільних і кримінальних справ №13 від 19.12.14. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0013740-14>

**РОЛЬ ЕС В УСТОЙЧИВОМ РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ ГРЕЦИИ –
ОПЫТ И УРОКИ ДЛЯ УКРАИНЫ**

**THE ROLE OF THE EU IN THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF
THE GREEK ECONOMY – EXPERIENCE AND LESSONS FOR
UKRAINE**

Евангелос Сискос

Д.е.н., проф., професор міжнародних, європейських і чорноморських відносин, кафедра міжнародних і європейських економічних студій, Університет Західної Македонії, Греція

Evangelos Siskos

D.Sc. Econ., Professor, Professor of International, European and Black Sea Economic Relations, Department of International and European Economic Studies, University of Western Macedonia, Greece

Европейский союз – безусловный лидер мировой экономики и ключевой фактор либерализации мировой торговли. Экономика ЕС составляет лидерство в мировой экономике по ряду других показателей. На ЕС приходится: 2-е место в мировом ВВП, это основной фактор либерализации мировой торговли и инвестиции, который занимает почти 35% мировой торговли и больше 60 % мировых прямых иностранных инвестиции. Кроме этого, ЕС – лидер больше 50% мирового финансирования гуманитарной помощи и сокращения выбросов антропогенных парниковых газов в мире. За 2019 г. ВВП США (21,3 трлн. дол.) превысил ВВП ЕС (18,7 трлн. дол.) и Китая (14,2 трлн. дол.). В 2019 г. доля ЕС-28 и США составляли почти 50% мирового ВВП.

Как будет развиваться Европейский Союз в 2020-е гг., вопрос стоит за углублением или расширением на новые страны. После выхода Великобритании и защиты от внешних угроз, ЕС будет развиваться одновременно с углублением и расширением за счет новых стран. Углубление касается перехода компетентностей от стран-членов на органы ЕС: полный экономический союз, единая бюджетная политика, единый банковский союз, увеличение бюджета ЕС, создание политического союза и политической федерации до 2030.

Расширение ЕС касается вступления на первом этапе стран-кандидатов: всех западнобалканских стран Сербии, Северной Македонии, Черногории и Албании и передачи в 2022 г. статуса страны кандидата Украине, Молдове, Грузией.

Большинство стран Восточной Европы находятся на границе ЕС, который заинтересован в развитии эффективных торговых связей с ними. Турция и Украина занимают второе и третье место среди наиболее населенных стран Восточной Европы. Турция создала таможенный союз в 1996 г. с ЕС и стала кандидатом в членство ЕС в 1999 г. Экспорт товаров ЕС в Турцию за 2019 г. составляет 68,2 млрд и импорт 69,8 млрд евро. Украина заключила Соглашение об ассоциации с ЕС в 2014 г. экспорт товаров ЕС в Украину за 2019 г. составляет 19,1 млрд, а импорт 24,2 млрд евро.

Характерные черты интеграции Украины с ЕС являются:

1. Скорее дополняющая экономика к ЕС, и ни одно государство-член не сталкивается значительно с конкурентным давлением со стороны украинского экспорта товаров.

2. Развитие экономики Украины на основе прямых иностранных инвестиций ТНК европейских и других стран в украинскую экономику и открытие рынка ЕС для украинских товаров может заменить часть экспорта промышленных товаров из Турции.

3. Установление режима свободной торговли, таможенного сотрудничества и приближение таможенного законодательства Украины в соответствии с Соглашением об ассоциации может также способствовать облегчению двусторонней торговли и улучшению безопасности торговли. После вступления в силу договора про углубленную и всеохватывающую зону свободной торговли (DCFTA) с 2017 г. двухсторонняя торговля увеличилась на 50% и место ЕС в внешней торговле Украины составляет 36,5% за 2020 и будет постепенно повышаться. Это гарантирует постепенное экономическое развитие экономики Украины.

Нынешняя цель США, ЕС, Греции это создание нового мощного альтернативного индустриального государства Украины в Восточной Европе помимо Турции и вступление её в ЕС .

Греция в 2021 г. празднует 40 лет успешного членства ЕС. За эти годы участия в ЕС ВВП экономики Греции повысилось почти в 7 раз с 1981 до 2008 г. (с 52,347 до 354,4 млрд дол. США, Мировой банк) Это полностью связано с статическими и динамическими последствиями объединения экономики Греции с ЕС . С 1981 г. Греция получала почти каждый год 5 млрд евро безвозмездной помощи от структурных фондов – ЕС всего на 200 млрд евро за 40 лет, что обеспечивало гарантированное развитие ВВП Греции на 2,5 % .

Хронические финансовые проблемы Греции с 1980 гг. это двойные дефициты торгового баланса и накопленного внешнего государственного долга.

Изучая экономическое положение Греции до долгового кризиса 2009 г. и после кризиса 2016 г., мы видим, что в 2009 г. сложился двойной дефицит:

а) сальдо текущего счета страны в размере 35 миллиардов евро и
б) дефицит государственного бюджета на 15,5% к ВВП почти 35 миллиардов евро – почти всего 70 миллиардов евро.

Неспособность привлечь финансирование внешнего долга греческой экономики привела к тому, что вопрос был снова решен Европейским Союзом (странами еврозоны) при участии МВФ.

Специальные программы финансирования были созданы посредством меморандумов об экономических реформах в греческой экономике. В период 2010-2018 гг. были утверждены 3 программы кредитного финансирования греческого долга, которые составляли 310,7 млрд евро. В первой программе финансирования Греции в 2010 г. страны-члены ЕС одобрили сумму в 80 млрд евро, во второй программе 2012 г. это был огромный капитал в размере 144,7 млрд, предоставленный от EFSF (Европейский механизм финансовой стабильности), а в третьей программе 2018 года был предоставлен Европейским механизмом стабильности (ESM) ЕС с утвержденной суммой 46,9 млрд евро. Общую сумму кредитов, полученных Грецией от трех освоенных меморандумов, составила 241,6 миллиарда евро, а МВФ предоставил средства в размере 32,1 миллиарда евро. Общий госдолг Греции на 2021 г. составляет 386,82 млрд евро, а в 2022 г. Греция планирует погашать последние кредиты МВФ. Можно сказать что большинство внешнего долга Греции финансировано странами ЕС и это гарантия стабильности экономики страны, а не банкротства.

Были выбраны и согласованы специальными договорами разные меры бюджетной корректировки экономики Греческой экономики на основе программ финансирования внешнего долга (повышение ставки налогов и НДС, внутренняя девальвация: 40% зарплаты государственных служащих, сокращение 150 тыс. рабочих мест в государственном секторе до 2015 г., приватизация госпредприятий, сокращение пенсий, пособий, финансирования здравоохранения, обороны, государственных функций и выборов и других экономических мер). Особенностью является тот факт, что МВФ не смог осуществить девальвацию евро, поскольку это общая валюта 19 стран еврозоны.

Важным событием стало увеличение открытости греческой экономики с 2010 с увеличением экспорта / поставок товаров с 18 миллиардов в 2009 г. до 36 млрд евро в 2019 г. и туристических услуг с 10 до 18 млрд евро соответственно. Международные морские перевозки Греции обеспечили валютные поступления в 13 млрд в 2014 г.

После проведения экономических реформ на основе меморандумов о финансировании греческой экономики первый экономический результат выхода из долгового кризиса был обнаружен в балансировании текущего счета с сокращением с 35 млрд до 0,4 млрд в 2014 г. (см. табл. 1).

Табл.1. Торговый баланс Греции, млрд евро

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Торговый баланс товаров	-42,8	-44,3	-33,1	-30,4	-26,3	-21	-20,8	-22,3	-17,2	-16,6	-19,83
Экспорт товаров	20,6	21,9	17,7	21	23,8	27,1	26,9	26,8	24,8	24,5	28
Импорт товаров	63,4	66,3	50,9	51,4	50,1	48,2	47,7	49	42	41,1	47,8
Баланс торговли услугами	15,1	15,7	11,5	12,1	13,6	13,8	15,7	18,2	16,9	15,3	18,04
Баланс текущего счета	-35,3	-36,6	-29,3	-25,7	-20,7	-7,3	-3,7	-2,9	-0,4	-1,9	-1,8

Источник: Hellenic Statistical Authority 2018.

Вторым экономическим результатом консолидации греческой экономики с экономическими мерами, введенными ЕС и МВФ, было то, что дефицит государственного бюджета в размере 15,4% снизился и стал профицитом в размере 0,5 % в 2016 г. и в 4,4% в 2019 г. и Греция вышла из макроэкономического кризиса (см. табл. 2).

Табл. 2. Дефицит / профицит государственного бюджета Греции, 1990-2018 гг.

Год	Дефицит / профицит государственного бюджета State budget deficit / surplus	
	млрд дол.	% от ВВП
1990	-12,838	-13,1
2000	-5,365	-4,1
2005	-15,339	-6,2
2006	-16,265	-5,9
2007	-21,389	-6,7
2008	-36,218	-10,2
2009	-50,165	-15,1
2010	-33,552	-11,2
2011	-29,622	-10,3
2012	-21,779	-8,9
2013	-31,562	-13,2
2014	-8,443	-3,6
2015	-9,99	-5,6
2016	1,032	0,5
2017	1,391	0,8
2018	6,435	3,8

Источник: Hellenic Statistical Authority 2019.

Ставки по кредитам на международных рынках облигаций: в 2012 г. доходность поднялась до немыслимого уровня в 36,59%. Выпуск десятилетних облигаций в январе 2021 г. происходил под процентную ставку 0,80%, что стало самым низким показателем, при этом уровень предложений инвесторов достигли уровня 32 млрд евро.

Это все показывает динамичные последствия участия Греции в ЕС и положительное влияние программ финансирования ЕС за 40 лет на развитие экономики Греции и стабильность экономики на общую сумму в 0,5 трлн евро.

Многолетние финансовые планы ЕС на период 2021-2027 гг. предусматривают долгосрочный бюджет в размере 1 074,3 млрд евро для 27 государств-членов, включая Европейский фонд развития. Вместе с инструментом следующего поколения программой Next Generation EU – Фонд восстановления и обеспечения устойчивости (Recovery and Resilience Facility-RRF) с бюджетом на сумму 750 млрд евро ЕС предоставит беспрецедентное финансирование в размере 1,8 трлн евро для государств-членов для поддержки восстановления экономики ЕС после пандемии COVID-19 и долгосрочных приоритетов ЕС в различных областях политики цифрового и зеленого развития.

Греция получит в дальнейшем за период 2021-2027 гг. самую большую сумму дотации, которую она когда-либо получала с момента присоединения к европейской семье ЕС, на общую сумму 72 млрд евро, которое повысит конкурентоспособность экономики с привлечением больше иностранных инвестиций и обеспечит дальнейшее устойчивое развитие экономики с погашением накопленного внешнего и государственного долга.

Опыт участия Греции в ЕС может стать уроком для экономической интеграции Украины с ЕС.

- Экономическая интеграция Украины в ЕС способствует эффективной реализации всех факторов экономического роста, а конкурентные преимущества в отдельных секторах экономики наиболее полно реализуют предприятия, интегрированные в производственные и торговые сети ТНК стран ЕС.
- Развитие внешней торговли Украины с ЕС – это гарантии устойчивого роста и построения сильного индустриального государства Украины в Восточной Европе, а также и динамика развития ЕС.
- Экономика Украины, располагающая богатыми природными ресурсами, развитыми аэрокосмическим, горнометаллургическим, машиностроительным и энергетическим комплексами и современной системой образования и научных исследований, при интеграции с странами членами ЕС имеет объективные

предпосылки стать одной из наиболее динамичных экономик в Европе.

- Развитие экономической интеграции предприятий снизу вверх за счет привлечения инвестиций крупных европейских компаний в экономику Украины может стать базой сотрудничества в сфере тяжелой индустрии в Украине и увеличения производства разных промышленных товаров (например, инвестиции автомобильных компаний, таких как Volkswagen, Renault, PSA group и тд., в крупных украинских компаниях или сотрудничество в производстве специальных самолетов (на пример пожаротушительные самолёты в авиазаводе Антонова) и сотрудничество в оборонной промышленности.
- Греческий опыт создания транснациональных консорциумов для реализации экономических проектов международного масштаба и также практика установления отношений партнерства между предприятиями стран-членами ЕС для координации производства может быть использован в Украине.
- Гарантию снабжения энергии природным газом Украине для работы заводов при производстве промышленных товаров может обеспечить Греция морским терминалом (FSRU), портом Северной Греции Александруполис по приему сжиженного природного газа (СПГ/LNG) и через газопровод IGB (Gas Interconnector Greece-Bulgaria Pipeline), который строится сегодня от Греции до Болгарии (182 км) и может соединиться с существующим газопроводом в Болгарии и через Румынию поставлять газ в Украину.

На конец, защита суверенитета и территориальной целостности Украины может быть обеспечена не только США и её членством в НАТО, но и будущей евроармией ЕС.

Только тогда, при гарантии оборонной безопасности Украины могут быть инвестированы в украинскую экономику миллиарды евро европейских и американских компаний которые дадут большие возможности экономического развития, процветания страны и постепенного увеличения ВВП, как во всех странах-членах и кандидатах Европейского Союза.

РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В КРАЇНАХ ЄС: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Прушківська Е.В.

д.е.н., проф., завідувачка кафедри міжнародних економічних відносин, НУ «Запорізька політехніка»

Лазнева І.О.

к.іст. наук, доц., доцент кафедри міжнародних економічних відносин, НУ «Запорізька політехніка»

Чарисв А.

здобувач ОПП «Міжнародний бізнес», НУ «Запорізька політехніка»

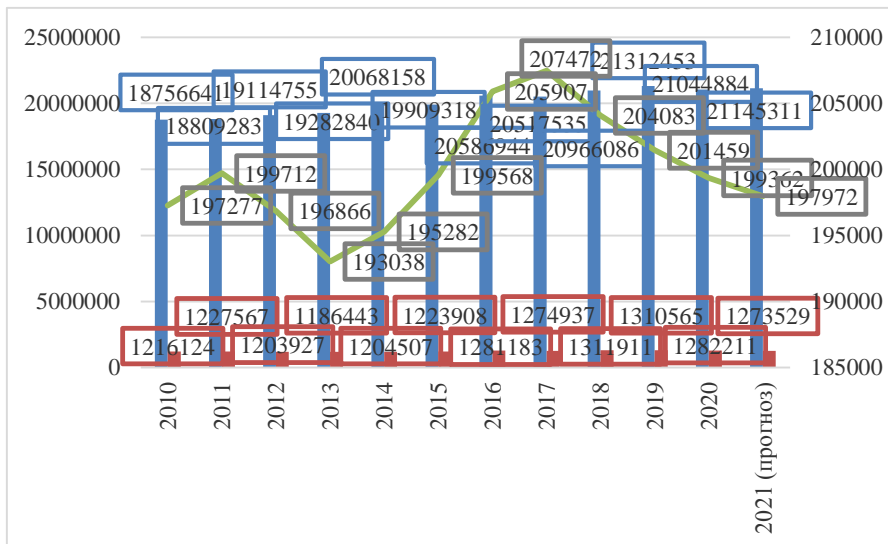
Малий та середній бізнес відіграє провідну роль в економіці країн Європейського союзу. Зазначене обумовлене тим, що малі та середні підприємства створюють робочі місця, стимулюють економічне зростання та створюють певні соціальні групи. За оцінками експертів малі та середні підприємства (МСП) в ЄС становлять 99% усіх підприємств і забезпечують роботою дві третини робочої сили. Крім того, за останні п'ять років завдяки активізації розвитку МСП було створено біля 85% нових робочих місць, що дозволили підвищити рівень життя та добробут мільйонам сімей.

Необхідно зазначити, що передумовою розвитку МСП в країнах ЄС є підтримка з боку держави. Наприклад, малі та середні підприємства в Німеччині мають високу популярність завдяки політиці держави. У Німеччині офіційно зареєстровано біля 3,5 млн підприємств малого та середнього бізнесу, що складає 80% всіх підприємств країни, котрі функціонують в різних сферах економічної діяльності. У сфері малого та середнього бізнесу зайнято біля 70% працездатного населення, обсяг податкових надходжень – 41%, що становить половину ВВП країни [1].

У країнах ЄС прийнято виокремлювати мікро-, малі та середні підприємства, котрі класифікуються за певними критеріями: кількість працівників, оборот або загальний підсумок балансу. Якщо розглядати кількісне співвідношення між зазначеними видами (рис. 1), то зауважимо, що за період 2010-2021 рр. домінуючими є мікропідприємства, які демонструють тенденції до збільшення.

Підкреслимо, що за період 2010-2021 рр. характеризується найменшою кількістю середніх підприємств.

Вагомою є підтримка діяльності МСП на рівні ЄС. Європейська комісія надає пріоритет розвитку МСП та торгівлі, усуваючи багато з цих бар'єрів за допомогою політики, спрямованої на вирішення деяких із цих проблем.

мікро (0-9 працівників)	■
малі (10-49 працівників)	■
середні (50-250 працівників)	■

Рис.1. Кількість підприємств в ЄС

Джерело: побудовано авторами на основі [2].

Протягом останніх кількох років Комісія розпочала низку ініціатив щодо покращення бізнес-середовища для МСП, їх доступу до капіталу та доступу до ринків за межами своєї країни. ЄС, наприклад, продовжує впроваджувати та розширювати стратегію єдиного цифрового ринку, яка прагне забезпечити вільний потік товарів і послуг через кордон, надаючи можливості для МСП по всьому ЄС.

Зауважимо, що підвищення рівня цифровізації економіки створює низку можливостей для підприємців щодо поширення діяльності в ЄС та на світовому рівні загалом. Однак для малого бізнесу залишається невикористаним потенціал, оскільки все ще зберігаються перешкоди для повного глобального розширення.

Список використаних джерел:

1. Досвід Німеччини: майбутнє за малим бізнесом? URL: <https://ibud.ua/ru/novost/dosvid-nimechchini-maybutn-za-malim-biznesom-10570>.
2. Number of small and medium-sized enterprises (SMEs) in the European Union (EU27) from 2008 to 2021, by size. URL: <https://www.statista.com/statistics/878412/number-of-smes-in-europe-by-size/>.

**ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОВОЇ БАЗИ ЦИФРОВОЇ
МЕДИЦИНИ (E-HEALTH) В УКРАЇНІ НА ШЛЯХУ РЕАЛІЗАЦІЇ
ФУНДАМЕНТАЛЬНОГО ПРАВА ЛЮДИНИ ООН – ЦИФРОВОГО
ПРАВА**

Федулова С.О.

д.е.н., проф., професор кафедри глобальної економіки,
Університет імені Альфреда Нобеля

Швидкий розвиток цифрових технологій зумовив появу нового поняття Цифрове Здоров'я (E-Health). Ще 2007-го р. в Україні була введена в дію Національна програма інформатизації та був прийнятий Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [1].

Надалі, у 2016 році було прийнято «Цифрову адженду України – 2020» (Цифровий порядок денний – 2020). В даному документі вже було зазначено, що «необхідною умовою розбудови «цифрової медицини» є створення національної системи Electronic Health Record (EHR). EHR – динамічний набір систематизованих електронних даних про стан здоров'я окремого пацієнта, що забезпечує інформаційний обмін між учасниками процесу виробництва та споживання медичних послуг» [2].

У січні 2018 р. було схвалено Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 рр. та план заходів щодо її реалізації. Зазначеним планом передбачалось розроблення пропозицій щодо впровадження базових цифрових послуг для використання громадянами у сфері освіти, охорони здоров'я, транспорту, телекомунікацій, туризму, екології [3].

Далі були прийняті Концепція Асоціації підприємств промислової автоматизації України «Національна стратегія Індустрії 4.0» та Стратегія «УКРАЇНА 2030», Українського інституту майбутнього (2019 р.) [4, 5]. В Стратегії зазначено, що сфера охорони здоров'я входить до системної реалізації національних проектів цифрових трансформацій, що є ключовим показником упровадження реальних структурних змін [5]. Однак, не зважаючи на значні зрушення в цифровізації нашої країни та впровадження нових технологій, сьогодні велика кількість медичних закладів в невеликих населених пунктах залишаються без належного оснащення та широкосмугового підключення до мережі Інтернет.

При цьому, ще у 2011 р. вільний доступ до Інтернету визнано ООН фундаментальним правом людини – цифровим правом [3]. Конституцією України визначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною

цінністю. Саме тому право на охорону здоров'я та медичну допомогу є одним із основоположних невід'ємних прав людини [6].

Так само, в Україні до цього часу залишаються невирішеними питання нормативного регулювання інформатизації сфери охорони здоров'я. Також, треба зазначити, що незважаючи на певні позитивні зрушення, які відбуваються у сфері охорони здоров'я, мають місце невирішені проблемні питання захисту персональних даних. Пацієнт, шляхом підписання декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу, підтверджує, що усвідомлює мету збирання і обробки своїх персональних даних.

Наразі в Україні немає повного обсягу необхідних нормативно-правових актів із медичної інформатики щодо розроблення, впровадження, експлуатації та розвитку інформаційних ресурсів, інформаційних технологій і засобів інформатизації. При цьому, лідерами цифрового здоров'я та оцифрування сьогодні є такі великі компанії як Google, Amazon, Microsoft та IBM.

Аналізуючи чинне вітчизняне та європейське законодавство треба зазначити:

1. Відповідно до ст. 32 Конституції України «Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини» [6].

2. Права людини щодо захисту її персональних даних передбачено Законом України «Про захист персональних даних» (ст. 1 та ст. 2). Цей Закон регулює правові відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних, і спрямований на захист основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на невтручання в особисте життя, у зв'язку з обробкою персональних даних [7].

3. Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», статтею 391 також закріплено право пацієнта «на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при його медичному обстеженні» [8].

4. Статтею 286 Цивільного кодексу України гарантовано право на таємницю про стан здоров'я, а ч. 3 цієї статті передбачено, що фізична особа, якій стала відома інформація про стан здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при медичному обстеженні іншої особи у зв'язку з виконанням службових обов'язків або з інших джерел, зобов'язана утримуватися від її поширення [9].

5. Статтею 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яку ратифіковано Законом України № 475/97-ВР від 17.07.97, гарантовано захист права на життя. Наголосимо, що реалізація права на

життя неможлива без реалізації права на здоров'я. А право на здоров'я – це і право на інформацію та конфіденційність інформації, які передбачені ст. 8 зазначеної Конвенції [10].

6. Конвенцією Ради Європи № 108 (ст. 6) зазначається, що персональні дані, які стосуються стану здоров'я суб'єкта персональних даних, кваліфікуються як чутливі дані, таким чином вони підлягають суворішому режиму обробки даних [11].

7. Відповідно до Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних (ст. 9(1)) заборонено опрацювання персональних даних, що розкривають расову чи етнічну приналежність, політичні переконання, релігійні чи філософські вірування, чи членство в професійних спілках, і опрацювання генетичних даних, біометричних даних для цілі єдиної ідентифікації фізичної особи, даних стосовно стану здоров'я чи даних про статеве життя фізичної особи чи її сексуальної орієнтації [12].

Треба зазначити, що для врегулювання зазначених проблемних питань правового характеру щодо реалізації E-Health в Україні наразі розглядається проект розпорядження Кабінету міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронної охорони здоров'я», в якому зазначається, що на період 2020-2025 рр. повинні бути урегульовані питання щодо обробки персональних даних, які становлять особливий ризик для прав і свобод суб'єктів персональних даних («чутливі» медичні дані, дані про стан здоров'я), їх повторного знеособленого використання для цілей статистичних, наукових досліджень та з іншими цілями поза метою надання медичної допомоги. Також повинні бути удосконалені вимоги до технічного та криптографічного захисту інформації в середовищі e-Health, процедури підтвердження відповідності систем захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах, державної експертизи зазначених систем.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 р.» від 9 січня 2007 р. № 537-V // Відомості Верховної Ради України. 2007. № 12. ст. 102. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text>

2. «Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний – 2020)». ГС «ХАЙ-ТЕК ОФІС УКРАЇНА», 2016.

3. Розпорядження Кабінету міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 рр. та затвердження плану заходів щодо її реалізації» від 17 січня

2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>

4. Концепція АППАУ «Національна стратегія Індустрії 4.0». Асоціація «підприємств промислової автоматизації України». URL: <https://appau.org.ua/>

5 Стратегія УКРАЇНА 2030. Український інститут майбутнього. Київ, квітень 2019. 104 с.

6. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. ст. 141.

7. Закон України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 р. № 2297-VI // Відомості Верховної Ради України. 2010. № 34. ст. 481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>

8. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 4. ст. 19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

9. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44, ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

10. Конвенція «Про захист прав людини і основоположних свобод». Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

11. Конвенція Ради Європи № 108 «Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних» від 28 січня 1981 р. «Інформація і право». № 3(9). 2013.

12. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 «Про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних)» від 27 квітня 2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text

ВПЛИВ «EUROPEAN GREEN DEAL» НА СТРУКТУРНУ ПЕРЕБУДОВУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА РОЗВИТОК «ЗЕЛЕНОГО ВОДНЮ»

Біла С.О.

д.н.д.у., к.е.н., проф., професор кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу Факультету міжнародних відносин,
Національний авіаційний університет

Циклічність розвитку національної та світової економіки ґрунтується на матеріальному підґрунті, що передбачає системну та всеохоплюючу зміну технологічного фундаменту виробництва товарів та послуг, перехід до вищого рівня технологічного оснащення. За період існування людської цивілізації існувало три індустріальних уклади («Індустрія» 1, 2, 3), і які різнилися типом технологій та машинного виробництва, енергетичним забезпеченням, специфічними особливостями поділу праці, спеціалізації, кооперування, інтернаціоналізації виробничих процесів. Все це визначало певний рівень продуктивності та інтенсивності праці, природу та джерела формування національного багатства країн-лідерів індустріального розвитку. Перші три індустріальні уклади існували на прискореному та, переважно, екстенсивному використанні невідновлюваних природних ресурсів, що наприкінці ХХ ст. загостило проблему кліматичних змін та похідних від неї техногенних та соціально-економічних ризиків розвитку.

На початку другого десятиріччя ХХІ ст. (з 2011 р.) у світі заговорили про новий, інноваційний тренд переходу до четвертого індустріального укладу – до «Індустрії 4.0». Фундаментом «Індустрії 4.0» стає інформація, а основним інструментом виробництва – ІТ- та кіберфізичні системи, діяльність яких ґрунтується на використанні нейромереж та штучного інтелекту. «Індустрія 4.0» призводить до формування високопродуктивної екосистеми збору, аналізу та застосування Big Data як у виробничих, так і в усіх інших процесах суспільного розвитку. Серед найбільш відомих технологій, що застосовує «Індустрія 4.0» слід назвати: «Інтернет речей» (IoT); «Індустріальний Інтернет» (IIoT); «Інтернет цінностей» (IoV); «Інтернет усього» (IoE); віртуальну та доповнену реальність (VR, AR); NBIC-технології (з англ.: NBIC – Nanotechnology, Biotechnology, Information technology and Cognitive science); трьох вимірний друк – 3-D принтери; БПЛА – безпілотні літальні апарати (дрони); роботи та ін. інноваційні технології. Для функціонування «Індустрії 4.0» у світових масштабах діють три галузеві асоціації: Bitkom (цифрова економіка); VDMA (машини та обладнання), ZVEI (електротехніка та електроніка) [1].

Перехід до «Індустрії 4.0» передбачає кардинальну та всеохоплюючу структурну перебудову економіки розвинутих країн світу.

Серед країн-лідерів переходу до «Індустрії 4.0», без сумніву, перебуває Європейський Союз. Структурна перебудова європейської економіки на основі «Індустрії 4.0» є відповіддю на системну структурну кризу, проявом якої є нераціональне використання невідновлюваних природних ресурсів, негативні кліматичні зміни, глобальне потепління. Для вирішення означених проблем, 11 грудня 2019 р. у Європарламенті було представлено стратегію та інвестиційний план «Європейський Зелений Курс» («European Green Deal»), реалізація якого ставить за мету «зелений перехід» до всеохоплюючого сталого розвитку та перетворення ЄС на перший у світовому господарстві кліматично нейтральний континент до 2050 р. [2]. Структурна перебудова на основі технологій «Індустрії 4.0» та «зеленого» розвитку охоплює всі сектори, галузі та сфери економіки ЄС. Так, у сфері енергетики йдеться про використання відновлюваних джерел енергії та «зеленого водню», що позиціонується як чиста енергетика. Всі сфери суспільного виробництва: промисловість, будівництво, транспорт, агропромислове виробництво, сфера послуг та ін. – проходять кардинальну структурну перебудову на основі застосування технологій «Індустрії 4.0», які є кліматично-нейтральними. Метою цього процесу є перехід до інновацій, циркулярної та «зеленої» економіки, розвиток органічного сільського господарства та перехід до масового використання відновлюваних джерел енергії, що мінімізує викиди CO₂.

Стратегічний розвиток України орієнтований на євроінтеграцію. Відповідно, стратегія соціально-економічного розвитку України передбачає реалізацію Цілей сталого розвитку [3], які корелюються з «Європейським Зеленим Курсом». Перехід України до нового типу сталого розвитку також потребує структурної перебудови національного виробництва на новій, інноваційній технологічній основі, а також – переходу до відновлюваної енергетики та використання «зеленого водню». Аналіз цього питання набуває особливої актуальності в умовах введення ЄС спеціального «прикордонного вуглецевого збору», що вимагає від українських експортерів провести технічну модернізацію галузей для їх «декарбонізації» та підвищення конкурентоспроможності українського експорту на європейських ринках.

Розвиток нового виду енергетичних ресурсів – «зеленого водню» – дозволяє провести «декарбонізацію» виробництва, суттєво знизити викиди CO₂, що набуває для реалізації «Європейського Зеленого Курсу» вагомого значення. Водень можливо комплексно використовувати як паливо. При спаленні водню виробляється багато теплової енергії, а відходами цього процесу є водяна пара. Природні поклади водню на Землі відсутні, тому «зелений водень» виробляється з води шляхом електролізу (проходження через воду електричного струму), що призводить до розщеплення води на

водень та кисень. Натомість, для виробництва «зеленого водню» важливо, щоб і електроенергія, за допомогою якої він виробляється, також була б «зеленою», тобто – відновлюваною (вітрова, сонячна, гідроенергетика).

Проекти промислового виробництва «зеленого водню» вже започатковані в країнах ЄС. Так, німецька компанія RWE у консорціумі з нідерландськими та норвезькими бізнес-партнерами у Північному морі планують до 2027 р. побудувати вітровий парк – NorthH2 для виробництва водню на базі електролізної установи, що будується у порту Емсхавен (Нідерланди). Очікується, що щорічне виробництво електроенергії з «зеленого водню» до 2040 р. досягне 10 ГВт, забезпечить промислові кластери, транспорт та сферу ЖКГ країн-партнерів цього проекту.

Для досягнення цілей «декарбонізації» країни ЄС приймають стратегії сталого розвитку, а також – «Національні водневі стратегії», у яких визначено цілі, сфери, шляхи та механізми виробництва та використання «зеленого водню». Зокрема, «зелений водень» буде широко застосовуватися у сфері ЖКГ, для опалення житлових приміщень та для побутових цілей. Австрійська залізниця (ÖBB) у грудні 2020 р. завершила тестування потягів на водневих паливних елементах, які розробила французька фірма Alstom. Ведеться робота щодо повної заміни дизельних потягів на водневі потяги «Coradia iLint» на всіх маршрутах залізниці Австрії. У Німеччині водневі потяги Alstom тестуються з 2018 р., а з 2022 р. їх експлуатація стане повсякденною практикою. Гарні перспективи у застосуванні «зеленого водню» має автомобільна галузь; морський та річковий флот; авіаційна галузь. Так, Європейський авіа-будівельний концерн Airbus з вересня 2020 р. розпочав проект ZEROe, що передбачає випуск пасажирських літаків, які будуть використовувати водень як паливо та матимуть нульовий рівень викидів CO₂. Для обслуговування літаків на водневому паливі, французькі авіакомпанії Airbus та Air France-KLM, аеропорти ADP Group та Choose Paris Region у лютому 2021 р. створили альянс з метою розбудови інфраструктури для літаків, які працюють на водні. Цілі «декарбонізації» економіки країн ЄС тісно корелюються з цілями «European Green Deal» та переходом до технологій «Індустрії 4.0».

Список використаних джерел:

1. Platform Industrie 4.0. URL: <http://www.plattform-i40.de/I40/Navigation/EN/Home/home.html>
2. Sustainable Europe Investment Plan – European Green Deal Investment Plan. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0021>
3. Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 р.» (від 30 вересня 2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Переверзєва А.В.

д.е.н., доц., професор кафедри міжнародної економіки,
природних ресурсів та економіки міжнародного туризму,
Запорізький національний університет

Бережний Р.С.

здобувач ОПП «Міжнародна економіка»,
Запорізький національний університет

Сучасний розвиток характеризується значним впливом глобальних викликів на глобальні економіки, незалежно від рівня їх розвитку. Однак розвинені країни користуються перевагою, щоб подолати залежність від шляху з мінімальними втратами для суспільства, а країни, що розвиваються, не мають достатньо можливостей для подолання сучасних викликів і загроз.

Існує об'єктивна необхідність пошуку консолідованого рішення та ефективних механізмів, які дозволять відновити спроможність та підвищити рівень життя населення. Соціальні підприємства та їх прискорений розвиток стають ефективним інструментом в умовах значного зниження доходів домогосподарств, високого рівня безробіття, зростання та поглиблення бідності. Ця інноваційна форма бізнесу дозволяє задовольняти основні потреби населення в умовах обмежених доходів, пом'якшує проблему безробіття, застосовує та покращує управлінські навички соціальних підприємців.

Потреба розвитку соціального підприємництва обумовлена тим, що це інноваційна форма бізнесу, яка передбачає інноваційний підхід до вирішення проблем соціуму. При цьому соціальні підприємства, інноваційність соціального підприємництва передбачає адаптацію традиційних форм господарювання до змін та сучасних трендів.

Діяльність соціальних підприємств спрямована на визначення соціальної проблеми, її аналіз та застосування креативних способів її вирішення завдяки інноваційності та домінуванню соціальної складової у веденні господарської діяльності в умовах ринкової економіки [1].

На основі вищезазначеного констатуємо, що існування соціальної проблеми є визначальним для функціонування та розвитку соціального підприємництва.

Аналізуючи особливості моделей соціального підприємництва в країнах ЄС, необхідно відмітити домінування некомерційної складової над

комерційною, тоді як для американської моделі характерним є спрямування на отримання максимальної фінансової вигоди (табл.1).

Табл.1. Порівняльний аналіз моделей соціального бізнесу в ЄС та США

Модель соціального бізнесу	
ЄС	США
Соціальний бізнес є результатом ефективної взаємодії між соціумом та підприємницьким сектором	Домінування приватної ініціативи та індивідуальних якостей людини-підприємця
Переважають креативні підходи із одночасним використанням принципів комерціалізації у вирішенні соціальних питань. Діяльність соціальних підприємств представлена некомерційними організаціями у поєднанні з комерційною складовою	На законодавчому рівні соціальний бізнес представлений некомерційними організаціями, але зорієнтовані перш за все на отримання максимальної фінансової вигоди. Тобто соціальні підприємства представлені як бізнес із високим рівнем соціальної відповідальності, організації, які реалізують програми розвитку соціуму
Представляють незначний спектр видів економічної діяльності	Поширюють свою діяльність на переважну більшість сфер економічної діяльності

Джерело: складено авторами на основі [2]

Порівняння особливостей соціального підприємництва в ЄС та США (табл.1) дозволяє визначити позитивний досвід, який може бути використаний для підвищення ефективності господарської діяльності. Наприклад, в США соціальні підприємства поширені в різних сферах господарської діяльності та мають розгалужену видову класифікації з точки зору правового регулювання, а також існує тісна взаємодія між державою та соціальними підприємствами через укладання угод щодо придбання їх продукції.

На основі проведеного аналізу, можна підсумувати, соціальний бізнес є запорукою стабільності в суспільстві, адже в умовах невизначеності та кризи дозволяє вирішити питання забезпечення добробуту нації, досягнення збалансованості на ринку праці, підвищення кількісних та якісних показників життєдіяльності нації, а також підтримку незахищених верств населення.

Список використаних джерел:

1. Farinha L., Sebastião J. R., Sampaio C., Lopes J. Social innovation and social entrepreneurship: discovering origins, exploring current and future trends // International Review on Public and Nonprofit Marketing. 2020. No. 17 (1). Pp. 77–96.

2. The social enterprise sector: a conceptual framework / Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), Local Economic and Employment Development Programme (LEED Programme). URL: <http://www.oecd.org/regional/leed/37753595.pdf> .

УДК 330.341.1:339.923:331.5:349.2

ВПЛИВ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ НА ЗАПРОВАДЖЕННЯ БАЛАНСУ МІЖ ПРОФЕСІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТА СІМЕЙНИМ ЖИТТЯМ В УКРАЇНІ

Святун О.В.

к.ю.н., доцент кафедри порівняльного і європейського права,
експерт з права ЄС Центру досконалості Жана Моне
ННІМВ, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Договір про функціонування ЄС в ст. 8 проголошує: «В своїй діяльності Союз спрямовує свою діяльність на усунення нерівності та сприяння рівності жінок та чоловіків» [1]. Це положення також скеровує розбудову соціальної політики Євросоюзу. Втім без забезпечення балансу між професійною діяльністю та сімейними обов'язками забезпечувати гендерну рівність дуже важко, оскільки саме на жінок припадає значний тягар узгодження в своєму житті цих важливих сфер.

Задекларувавши в Конституції свої євроінтеграційні прагнення та взявши на себе зобов'язання за Угодою про асоціацію (далі – УА), Українська держава поставила перед собою мету привести своє законодавство у відповідність до чинних стандартів ЄС щодо забезпечення рівних можливостей чоловіків та жінок стосовно догляду за дітьми та поєднання трудової діяльності із сімейними обов'язками.

Так, згідно з ст. 419 УА Сторони (Україна на ЄС) повинні посилювати діалог та співробітництво щодо забезпечення гідної праці, політики зайнятості, безпечних та здорових умов праці, соціального діалогу, соціального захисту, соціального залучення, гендерної рівності та недискримінації. А ст. 420 УА визначає можливі засоби досягнення таких цілей, а саме: забезпечення гендерної рівності та рівних можливостей для чоловіків та жінок у сфері зайнятості, освіти та навчання, економічної та суспільної діяльності, а також у процесі прийняття рішень [2].

В свою чергу на виконання положень ст. 423 УА Євросоюз та наша держава повинні докладати зусилля і посилювати співробітництво у сфері зайнятості та соціальної політики в рамках усіх відповідних регіональних, багатосторонніх та міжнародних форумів і організацій [2].

Стаття 291 УА передбачає, що Сторони забезпечують і реалізують у своїх законах та практиках основні визнані на міжнародному рівні трудові стандарти, підтверджують своє зобов'язання щодо ефективного виконання основоположних та пріоритетних конвенцій МОП, які вони ратифікували, та Декларації МОП стосовно основних принципів та прав у світі праці 1998 р. [2].

Крім того, система зобов'язань за УА включає необхідність поступового приведення українського законодавства у відповідність до норм права, стандартів та практики ЄС у галузі соціальної політики, регулювання зайнятості та забезпечення рівних можливостей, які перелічені в Додатку XL до УА. Так, що стосується проблем забезпечення балансу між професійною діяльністю та сімейним життям, то в Додатку XL чітко визначено, що протягом трьох років від дати набуття чинності УА Українська держава повинна узгодити свої законодавчі положення згідно з вимогами *Директиви Ради 2010/18/ЄС від 8 березня 2010 р. про імплементацію переглянутої Рамкової угоди щодо батьківської відпустки* [3].

Водночас в 2019 р. була прийнята нова директива – *Директива 2019/1158 Європейського Парламенту і Ради від 20 червня 2019 р. про збалансованість службових та сімейних обов'язків для батьків і опікунів*. А Директива Ради 2010/18/ЄС втрачає чинність 01.08.2022 р., у зв'язку з набуттям чинності Директиви 2019/1158 [4].

У ст. 5 Директиви 2019/1158 запроваджуються мінімальні стандарти щодо сприяння рівності чоловікам і жінкам з огляду на наявні потужності ринку праці та досягнення балансу між трудовою діяльністю та сімейним життям для тих осіб найманої праці, які одночасно є батьками або опікунами. А в ст. 4 Директиви 2019/1158 держави-члени Євросоюзу повинні вживати заходи щодо закріплення в своєму законодавстві гарантованих прав батька дитини (або іншої особи, яка відповідно до національних правових норм, розглядається як батько) мати можливість йти у 10-денну оплачувану відпустку після народження дитини. [4]

У відповідності до вимог УА та Директив 2010/18/ЄС й 2019/1158 у липні 2021 р. Верховна Рада України прийняла *Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення рівних можливостей матері та батька у догляді за дитиною»* [5], яким були запроваджені зміни до Кодексу законів про працю України 1971 р. [6] та Закону України «Про відпустки» 1996 р. [7].

У відповідності до зазначених змін в Кодексі законів про працю наразі закріплена можливість для підприємств, установ та організацій за рахунок власних коштів встановлювати скорочену тривалість робочого часу для працівників, які мають дітей віком до чотирнадцяти років або дитину з інвалідністю, а також для одиноких матерів та батьків, які виховують дитину без батька (матері), у тому числі у разі тривалого перебування

матері в лікарняному закладі (ст. 51 (4)) [6]. Також у Кодексі оновлений перелік осіб, хто може користуватися правом на відпустку по догляду за дитиною: тепер це передбачено для «одного з батьків» чи «мати або батька дитини».

Крім того, Кодекс законів про працю був доповнений ст. 773, а Закон України «Про відпустки» ст. 191 «Відпустка при народженні дитини». Так, в цих статтях закріплено, що одноразова оплачувана відпустка при народженні дитини тривалістю до 14 календарних днів (без урахування святкових і неробочих днів) надається працівникам, а саме: 1) чоловіку, дружина якого народила дитину; 2) батьку дитини, який не перебуває у зареєстрованому шлюбі з матір'ю дитини, за умови що вони спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки; 3) бабі або діду, або іншому повнолітньому родичу дитини, які фактично здійснюють догляд за дитиною, мати чи батько якої є одинокою матір'ю (одиноким батьком). Відпустка при народженні дитини надається лише одній з осіб...» [6; 7]. Порядок надання такої відпустки визначається Законом «Про відпустки» [7].

У липні 2021 р. Кабінет Міністрів України прийняв порядок надання батьківської відпустки [8].

Таким чином, підписання та набуття чинності для України УА створило передумови для наближення вітчизняних стандартів стосовно сприяння балансу між службовими та сімейними обов'язками, примусивши внести зміни в чинне законодавства відповідно до цих стандартів. Втім певні положення Директив 2010/18 та 2019/1158 так і не знайшли свого відображення в українських нормативно-правових актах, а тому останні потребують удосконалення, зокрема, в частині гарантування прав матерів та батьків, які після відповідної соціальної відпустки прагнуть повернутися на ту ж саму або еквівалентну посаду та користуватися більш кращими умовами праці, а також створення правових підстав для таких працівників ставити питання про зміну режиму роботи протягом певного проміжку часу.

Список використаних джерел:

1. Consolidated Versions of the Treaty on the European Union and of the Treaty on the Functioning of the European Union // Official Journal of the European Union. 26 October 2012. С 326. 412 p.

2. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine of the other part. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0529%2801%29&rid=3>

3. Council Directive 2010/18/EU implementing the revised Framework Agreement on parental leave concluded by BUSINESSEUROPE, UEAPME,

CEEP and ETUC and repealing Directive 96/34/EC // Official Journal. L 68. 18.03.2010. P. 0013–0020.

4. Directive (EU) 2019/1158 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on work-life balance for parents and carers and repealing Council Directive 2010/18/EU // Official Journal. L 188. 12.07.2019. P. 0079–0093.

5. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення рівних можливостей матері та батька у догляді за дитиною» від 15.04.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-IX#Text>

6. Кодекс Законів про працю України 1971 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

7. Закон України «Про відпустки» від 15.11.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text>

8. Постанова Кабінету Міністрів України № 693 «Про затвердження Порядку надання відпустки при народженні дитини» від 07.07.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/693-2021-%D0%BF#Text>

УДК 341.238:341.24

ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ОНОВЛЕННЯ ДОДАТКУ XXX ДО УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ

Влялько І.В.

к.ю.н., доц., доцент кафедри порівняльного і європейського права ННІМВ,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Основні положення щодо співпраці між Україною та ЄС з питань охорони навколишнього середовища та збереження природних ресурсів містяться у Розділі V «Економічне і галузеве співробітництво», Главі 6 «Навколишнє середовище», статтях 360 – 366, також у Розділі IV «Торгівля і питання, пов’язані з торгівлею», Главі 13, ст. 292 «Багатосторонні угоди з охорони навколишнього середовища», ст. 293, а також Додатках до Глави 6: XXX та XXXI до Угоди про асоціацію (далі УА) [1].

На думку профільного Віце-прем’єр-міністра України, 80% Угоди можна оновлювати рішенням двосторонніх органів Україна – ЄС [2].

На виконання Розділу VII Угоди функціонують такі двосторонні органи: Саміт – ст. 460 УА, є найвищим рівнем діалогу, проводиться за участю Президентів України, Європейської Ради, Комісії ЄС; Рада асоціації – ст. 461 УА, складається з членів Кабміну та членів Ради і Комісії ЄС, проводиться на рівні міністрів раз на рік, здійснює контроль і моніторинг

застосування і виконання Угоди та періодичний перегляд функціонування УА, носить поправки до її Додатків; Комітет асоціації – ст. 464 УА, складається з представників міністерств, переважно на рівні заступників міністрів з питань євроінтеграції, засідання щонайменше один раз на рік.

А також: Комітет асоціації у торговельному складі – ст. 465 УА, входять посадові особи вищого рівня від України та Комісії ЄС, які відповідають за торгівлю і пов'язані питання, напр., заступник міністра Мінекономіки, торговий представник України; Парламентський комітет асоціації – це політичний діалог на відповідному рівні, складається з членів Європарламенту та Верховної Ради, може з'ясовувати у Ради асоціації (далі - РА) інформацію стосовно виконання Угоди, надавати рекомендації [1].

У рамках Комітету асоціації передбачено функціонування галузевих підкомітетів, зокрема рішенням РА утворено Підкомітет з питань економіки та іншого галузевого співробітництва з 6 кластерів. Відмітимо тут кластер 3 щодо співробітництва у сфері енергетики, включаючи ядерні питання, навколишнє природне середовище включаючи зміну клімату [3].

5-те засідання Кластера 3 відбулось у 2019 р. [4, с. 14-15], під час якого було погоджено з ЄС текст керівних настанов щодо імплементації оновленого Додатку XXVII у сфері енергетики, обговорено перспективи приєднання України до нової ініціативи ЄС «European Green Deal», початок оновлення Додатків XXX та XXXI до УА у сфері довкілля.

Спільна заява 7-го засідання РА від 11 лютого 2021 р. [5], тут в п. 15 Рада нагадала про важливість посилення зусиль для розв'язання викликів у сфері кліматичної дії та довкілля, як це передбачено УА та відповідно до Паризької угоди, в п.16 Рада привітала прагнення України наблизити свої політики та законодавство до Європейського зеленого курсу.

На політичному рівні в Україні прийнято рішення щодо необхідності рухатись в напрямку оновлення положень УА, з тим, що б не відставати від нового законодавства Євросоюзу.

21 квітня 2021 р. була ухвалена Постанова КМУ № 425 про утворення Міжвідомчої робочої групи щодо проведення оцінки досягнення цілей та оновлення додатків до УА [6]. Відповідно до Положення МРГ є консультативним органом, здійснює підготовку пропозицій, проведення переговорів з ЄС щодо оновлення додатків до Угоди згідно із ст. 29 та 481 Угоди, розглядає, узагальнює та узгоджує пропозиції міністерств, інших ЦОВВ щодо оцінки досягнення цілей та оновлення УА, бере участь у розробленні проектів НПА, подає КМУ за результатами своєї роботи пропозиції та рекомендації щодо оновлення, заслуховує пропозиції державних органів та узгоджує їх на своєму засіданні.

Окрім цього, на рівні Верховної Ради необхідне залучення до цього процесу двох профільних Комітетів [7]: з питань екологічної політики та природокористування; а також з питань інтеграції України до Євросоюзу.

Разом з тим, на рівні Кабміну спершу необхідно на рівні Міндовкілья та природних ресурсів розробити та подати на розгляд КМУ пропозиції щодо оновлення Додатку ХХХ, попередньо провівши консультації з представниками бізнесу та громадянського суспільства.

Далі, в рамках новоствореної МРГ щодо оцінки досягнення цілей та оновлення Угоди слід опрацювати та узгодити пропозиції та рекомендації щодо оновлення додатків до УА. Разом з цим, Урядовому офісу з питань євроінтеграції [8] в межах організаційної роботи необхідно виконувати функції секретаріату органів асоціації з української сторони: РА, Комітету асоціації та його підкомітетів. Згодом, в рамках Кластеру 3 Підкомітету з питань економіки та галузевого співробітництва, необхідно провести засідання з відповідним рішенням, можливо у формі операційних висновків. І в подальшому провести засідання Ради асоціації та ухвалити Рішення щодо внесення змін і доповнень до Додатку ХХХ у 2022 р.

Далі послідовно, у Верховній Раді необхідно ухвалити профільний Закон про Рішення Ради асоціації між Україною та ЄС щодо внесення змін і доповнень до Додатка ХХХ до УА.

Насамкінець, у Кабміні необхідно буде затвердити Постанову про відповідні зміни та доповнення, що вносяться до Плану заходів з виконання Угоди №1106 [9], а саме, в частині навколишнього середовища, де встановлюються нові завдання і заходи, чіткі строки та відповідальні за їх виконання органи державної влади.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Євроінтеграційний портал. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/tekst-uhody-pro-asotsiatsiiu>
2. Стефанішина розповіла, що уряд хоче змінити в Угоді про асоціацію з ЄС. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2020/06/15/7111112/>
3. Комітет асоціації. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/dvostoronni-organi-asociaciyi-ukrayina-yes/komitet-asociaciyi>
4. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2019 р. Розділ І. Діяльність двосторонніх органів асоціації та діалог високого рівня між Україною та ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/ar-aa-implementation-2019-4.pdf>
5. Спільна заява за результатами 7-го засідання Ради асоціації між Україною та ЄС. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/spilna-zayava-za-rezultatami-7-go-zasidannya-radi-asociaciyi-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>
6. Про утворення Міжвідомчої робочої групи щодо проведення оцінки досягнення цілей та оновлення додатків до Угоди про асоціацію між

Україною та Євросоюзом. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/pras/pro-utvorennya-mizhvidomchoyi-robochoyi-grupi-shchodo-provedennya-s210421>

7. Комітети Верховної Ради України IX скликання. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_komitis

8. Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/uryadovyy-ofis-koordinatsiyi-yevropeyskoyi-ta-yevroatlantychnoyi-integratsiyi>

9. План заходів з виконання Угоди. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/plan-zakhodiv-z-vykonannia-uhody>

УДК: 341.1/8, 339.5

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ ТА ЄС 2014 Р. МИТНІ ПИТАННЯ

Мікічурова О.В.

к.ю.н., доц., завідувач кафедри фінансів та кредиту,
Фінансово-правовий коледж

В 2014 р. Україна та ЄС підписали Угоду про асоціацію України з ЄС. Розділ 4 Торговля і питання пов'язані з торгівлею Угоди присвячено питанням лібералізації двосторонньої торгівлі різними видами товарів. По суті Україна та ЄС домовились про створення Зони вільної торгівлі протягом перехідного періоду в максимум 10 років [1]. Відповідно до домовленостей кожна сторона зменшить або скасує мита на товари згідно з встановленим графіком [2, с. 4].

До найбільш чутливих товарів якими торгують Україна та ЄС були запроваджені тарифні квоти, що передбачають нульову ставку ввізного мита в рамках квот та ненульову поза межами квоти. Україна застосовує тарифні квоти щодо деяких видів м'яса та цукру. Перелік тарифних квот ЄС налічує 36 позицій і складається з продуктів сільського господарства та харчової промисловості. Жодна сторона не може збільшити чинне мито або запровадити нове мито на товар, що походить з іншої договірної сторони. Проте кожна зі сторін може підвищити мито до рівня який зафіксовано в її зобов'язаннях, а також зберегти або збільшити ввізне мито, якщо це буде дозволено органом вирішення спорів СОТ [2, с. 5].

Україна також домовилась скасувати ввізне мито на одяг та інші вироби, що були використані. Разом з цим Україна визначає вхідні ціни у євро за кілограм чистої ваги таких виробів.

Угодою забороняються експортні субсидії в торгівлі сільськогосподарськими товарами. Сторони також домовились про

незастосування будь яких експортних мит, податків чи зборів. Експортні мита, що діють в Україні мають поступово знижуватись до нуля протягом 10 років [2, с. 6].

Протягом часу з моменту підписання Угоди про асоціацію України з ЄС відбулись певні зміни як в торгівельній політиці та праві ЄС так і в міжнародних економічних відносинах, що відбилось на торгівлі партнерів.

З метою забезпечення виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС 31 травня 2017 р. Кабінет Міністрів України прийняв постанову № 447 щодо проведення планування, моніторингу та оцінки результативності виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС для забезпечення безперервності процесу виконання зобов'язань України протягом всього періоду дії Угоди, доступності інформації про її виконання, тощо [3].

Постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 № 1106 «Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» затверджено план заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [3].

На сьогодні Верховною Радою України прийнято Закон України від 2 жовтня 2019 р. № 141-IX «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо деяких питань функціонування авторизованих економічних операторів», яким вносяться зміни до Митного кодексу України в частині спрощеного декларування та загальної декларації прибуття, що відповідає вимогам митного законодавства ЄС.

За ініціативи Мінфіну, наказом Державної митної служби України від 25.02.2021 № 127, утворено робочу групу з питань наближення митного законодавства України до законодавства Європейського Союзу [4].

До складу робочої групи увійшли представники Держмитслужби, Мінфіну, Офісу підтримки реформ Держмитслужби та Офісу підтримки реформ Мінфіну.

Робочою групою проведено постатейний аналіз відповідності норм Митного кодексу України положенням Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 952/2013 від 9 жовтня 2013 р. про встановлення Митного кодексу Союзу відповідно до пропозицій Директорату Європейської Комісії з питань оподаткування та митного союзу (DG TAXUD) щодо оновлення Додатка XV. За результатами проведеного аналізу робочою групою підготовлено позицію щодо пропозицій DG TAXUD з відповідними поясненнями до неї, зокрема:

- за 212 статтями підтримано пропозиції ЄС;
- за 45 статтями підвищено їх категорію наближення;
- за 27 статтями запропоновано понизити категорію їх наближення;
- 4 статті винесено на обговорення [4].

В ході розгляду питань виникли суперечності щодо формату оновлення Додатка XV до угоди про асоціацію України з ЄС. Так, сторона ЄС наполягає на їх суто механічному оновленні, в той час як Українська сторона пропонує оновлення в формі перегляду положень по суті у зв'язку з модернізацією Митного кодексу ЄС, норми якого зазнали змін, а тому лише механічне оновлення Додатка XV означатиме фактично одностороннє підвищення рівня зобов'язань України. По даних питаннях продовжуються консультації між двома сторонами.

Варто зазначити, що на виконання Угоди про асоціацію України та ЄС у 2021р. було також прийнято Закон України Про внесення змін до Митного кодексу України щодо тимчасового спрощення митного оформлення транспортних засобів, ввезених на митну територію України [5].

Наразі імплементація Угоди про асоціацію України та ЄС 2014 р. та консультації щодо цього по митних та інших питаннях між партнерами тривають.

Список використаних джерел:

1. Закон України про Зону вільної торгівлі України та ЄС 2014 р. // Міністерство економіки України. 2014. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=c6f1c10b-791e-4067-8580-09e2f2739f8e&tag=ZonaVilnoiTorgivliMizhUkrainoiuTas>
2. Бетлій О., Риженков М. та інші. Економічна складова Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: Наслідки для бізнесу, населення та державного управління. К. Альфа-ПК. 2014. 140 с.
3. Виконання Угоди про Асоціацію з ЄС // Міністерство фінансів України. 2021. URL: <https://mof.gov.ua/uk/vikonannja-ugodi-pro-asociaciju>.
4. Звіт щодо виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони за III квартал 2021 р. // Міністерство фінансів України. 2021. URL: <https://mof.gov.ua/uk/vikonannja-ugodi-pro-asociaciju>.
5. Закон України Про внесення змін до Митного кодексу України щодо тимчасового спрощення митного оформлення транспортних засобів, ввезених на митну територію України від 15.04.2021р. // ВРУ. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-20#Text>.

ПОДОЛАННЯ ТЕХНІЧНИХ БАР'ЄРІВ ТА ДОСТУП ДО РИНКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Братко І.В.

к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права, доцент кафедри міжнародних відносин та міжнародного права ФПМВ,
Київський університет імені Бориса Грінченка

Діяльність державних органів з укладання Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів (далі – АСАА) здійснювалась з 2005 р. з моменту підписання Україною у грудні 2005 р. Плану заходів з підготовки до укладення АСАА. План заходів передбачав приведення системи технічного регулювання України у відповідність з практикою ЄС і стосувався лише деяких видів промислової (нехарчової) продукції. В рамках домовленостей між Україною та ЄС було визначено чотири пріоритетні види продукції, а саме: низьковольтне обладнання, електромагнітна сумісність, машини і устаткування, прості посудини високого тиску [1].

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і її державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію 2015 р.) передбачає подальше реформування системи технічного регулювання на основі поєднання наступних факторів: усунення технічних бар'єрів у торгівлі між ЄС та Україною, модернізації економіки шляхом збільшення обсягу інвестицій та підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку. Статтею 57 Угоди про асоціацію 2015 р. підписання АСАА визначено як зобов'язання сторін з подолання технічних бар'єрів між ними [2] Зрозуміло, що укладанню такої угоди передують кропітка та методична робота з гармонізації у сфері технічного регулювання, стандартизації, регламентації процедур оцінки відповідності, визначенні країни походження товарів тощо.

Підписання АСАА дозволить створити реальний спільний ринок з Європейським Союзом, оскільки товари з України будуть сприймаються на європейському ринку такими, які виведені на ринок країною ЄС та користуються відповідними преференціями. Угода АСАА та заходи з її реалізації слід розглядати як широкомасштабний проект, що має дві складові – правову та інституційну. До правової складової можна віднести розбудову базового законодавства у наступних напрямках: безпечність непродовольчих товарів, стандартизація, оцінка відповідності, правові механізми акредитації роботи лабораторій та обладнання, метрологія та відповідальність за неякісну продукцію, підтвердження походження товарів.

Формування інституційної складової подолання технічних бар'єрів між Україною та ЄС це загально державна задача і входить до компетенції багатьох органів державної влади, в тому числі Міністерства економіки України. Зокрема, це стосується діяльності з технічного регулювання, що включає розробку та затвердження технічних регламентів, регламентації процедур оцінки відповідності та забезпечення активного міжнародного співробітництва у цій сфері. Реалізацією зазначених функцій в структурі міністерства займається Департамент технічного регулювання та Науково-технічна рада у сфері технічного регулювання, стандартизації, метрології та метрологічної діяльності.

У свою чергу створення правового базису включає прийняття 27 технічних регламентів ЄС, які стосуються безпечності продукції; гармонізацію стандартів ЄС зі стандартами України та забезпечення їх відповідність технічним регламентам.

Загальновизнано, що підвищення конкурентоспроможності українських товарів на ринку ЄС залежить від якості та безпечності продукції. Проте, використання торговельні преференції вимагає від експортера надання підтверджень, що товар походить саме з України.

Скасування ввізних мит між країнами, як це передбачено умовами зони вільної торгівлі, залежить від дотримання правил походження товарів. Ці правила дозволяють виділяти товари, на які поширюються взаємні торговельні преференції. Зрозуміло, що не завжди товар виробляється повністю у країні-учасниці ЗВТ. На додаток до цієї вимоги застосовується правило достатньої обробки, що розширює перелік преференційних товарів. Правило достатньої обробки допускає визначення походження товарів з країни-учасниці Угоди, якщо такі товари пройшли достатню обробку, не зважаючи на те, що вироблені з матеріалів (сировини або комплектуючих), які мають походження з іншої країни. При цьому термін «достатня обробка» має диференційоване значення і залежить від найменування товару. Найпростіший варіант «достатньої обробки» це мінімальна обробка, в результаті якої відбувається зміна коду товару у товарній класифікації або суттєва зміна характеристик товару після проходження технологічного циклу.

Застосування до товарів правил двосторонньої кумуляції розширює перелік преференційних товарів та укріплює торговельні та економічні зв'язки між ЄС та України. Відповідно до правила двосторонньої кумуляції застосування матеріалів з країн ЄС у виробництві українських товарів розцінюється як застосування матеріалів походженням з України. На принципі взаємності таке ж правило діє і по відношенню до матеріалів з України, які використовуються для виробництва товарів на території ЄС.

Важливим етапом розширення географії правил для визначення походження товарів є участь України у Регіональній конвенція про пан-європейсько-середземноморські преференційні правила походження

(Конвенція Пан-Євро-Мед), до якої Україна приєдналась 08.11.2017 р. (набрання чинності 01.02.2018 р.) [3].

Слід зауважити, що застосовувати преференційні правила можуть лише держави, що уклали між собою угоду про зону вільної торгівлі. Конвенція Пан-Євро-Мед встановлює правило діагональної кумуляції. Це правило дозволяє розглядати матеріали, що використовуються виробниками, як матеріали не іноземного походження у випадку, якщо вони походять від країн-учасниць Конвенції Пан-Євро-Мед. І як наслідок, застосування правила діагональної кумуляції розширює вибір постачальників матеріалів та зменшує вартість виробництва без втрати преференцій.

Імплементациєю вищезазначених міжнародних угод здійснюється відповідно до Наказу № 139 Міністерства фінансів України від 22.03.2021р. «Про затвердження Порядку заповнення та видачі митницею сертифіката з перевезення (походження) товару EUR.1 або EUR-MED». Механізм реалізації міжнародних угод передбачає додавання до комерційних документів (інвойсів, специфікацій тощо) сертифікату з перевезення (походження) товару EUR.1 або, при наявності кумуляції, сертифікат з перевезення (походження) товару EUR-MED визначеної форми [4].

Отже, подолання технічних бар'єрів між Україною та ЄС залежить від правової та інституційної складових. Вагомою перевагою слід вважати застосування на взаємній основі преференційного режиму щодо визнання походження товарі країн-партнерів, що включає застосування правила двосторонньої кумуляції та правила діагональної кумуляції. На сьогодні існує висока готовність укладання угоди АСАА, яку називають «промисловим безвізом».

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку технічного регулювання на період до 2020 р. (схвалено розпорядженням КМУ від 19 серпня 2015 р. № 844-р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/844-2015-%D1%80#Text> (дата звернення 12.11.2021 р.).

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і її державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення 16.11.2021 р.).

3. Регіональна конвенція про пан-європейсько-середземноморські преференційні правила походження URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/984_006-16 (дата звернення 16.11.2021 р.).

4. Про затвердження Порядку заповнення та видачі митницею сертифіката з перевезення (походження) товару EUR.1 або EUR-MED, Наказ Міністерства фінансів України № 139 від 22.03.2021р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0355-21#Text> (дата звернення 18.11.2021 р.).

УДК 339:347.821 (043.2)

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ У СПІЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ЄС

Набок І.І.

к.е.н., доц., доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
Національний авіаційний університет

12 жовтня між Україною та Європейським Союзом було підписано довгоочікувану Угоду про спільний авіаційний простір. Цій події передували роки підготовки та усунення перешкод, у тому числі таких, що безпосередньо не залежали від України (наприклад, територіальна суперечка між Великобританією та Іспанією щодо Гібралтару).

Угода підлягає ратифікації або затвердженню сторонами (Україною та ЄС) відповідно до їх власних процедур. Щодо термінів, коли угода почне застосовуватися, то фактично, Україна та ЄС домовилися тимчасово або залежно від обставин, застосовувати Угоду відповідно до їх внутрішніх процедур або національного законодавства з першого дня місяця, наступного за датою останньої ноти, в якій сторони повідомлять один одному про закінчення відповідних внутрішніх процедур [1].

Підписання Угоди – це лише початок процесу, адже після Україні ще доведеться адаптувати до європейського законодавства близько 200 законодавчих та інших документів, а саме вимоги законодавства ЄС у сфері безпеки польотів, авіаційної безпеки, організації повітряного руху, захисту навколишнього середовища, захисту споживачів, соціальних аспектів. Деякі з них Україна вже імплементувала [2].

Фактично Україна за готовністю інформуватиме Єврокомісію про необхідність проведення оцінки або стандартизаційної перевірки свого законодавства, після чого ЄС прийматиме рішення про перехід до наступного етапу.

Угода про спільний авіаційний простір (САП) призведе до посилення конкуренції на ринку повітряних перевезень і може вплинути на зниження цін на квитки та підвищення якості обслуговування пасажирів. Щодо кількості маршрутів, рішення про їх відкриття чи закриття приймаються авіаперевізниками самостійно на підставі оцінки комерційної доцільності експлуатації кожного маршруту. Основною перешкодою для відкриття рейсу авіакомпанії може стати відсутність слотів у аеропортах.

Українські авіаперевізники дуже часто стикалися із проблемою отримання слотів у великих європейських аеропортах-хабах (Париж,

Амстердам тощо). Одним із основних принципів Угоди (що зазначено у преамбулі документа та статті 22) є те, що доступ авіаперевізників до інфраструктури повітряного транспорту, включаючи доступ до аеропортів, має бути прозорим та недискримінаційним, особливо у випадках, коли така інфраструктура обмежена. Також Україна матиме можливість брати участь у роботі Комітету з розподілу слотів ЄС як спостерігач.

Загалом у сфері безпеки польотів та організації повітряного руху кардинальних змін не відбудеться. Так, наприклад, починаючи з 2004 р., Україна є рівноправним членом «Євроконтролю», аеронавігаційна система нашої країни є частиною загальноєвропейської, всі наші внутрішні процедури відповідають європейським правилам. Підтвердженням цього є, зокрема, сертифікат EASA щодо відповідності функціонування провайдера та сервісів, які відповідають стандартам Євросоюзу.

Україна давно розпочала процес перебудови та переходу системи цивільної авіації на європейські норми у ключових напрямках, таких як виконання польотів (OPS), льотна придатність (AIR), аеронавігаційне обслуговування (ANS), аеродроми та наземне обладнання (AGA), видача свідоцтв персоналу (PEL) тощо. За результатами остаточного звіту Координаційної місії Міжнародної організації цивільної авіації з валідації (ICVM) Україна має високий рівень імплементації стандартів в організації управління та контролю безпеки польотів. На сьогоднішній день показник ефективної імплементації (EI) нашої країни становить 78,16%, що вище за середньоєвропейський рівень і значно вищий за середньосвітовий.

Україна завжди керувалася міжнародними принципами, зокрема закладеними у статті 24 Угоди про САП «Збори за користування аеропортовими та авіаційними засобами та послугами». Таким чином, значних змін у підходах та принципах визначення зборів не передбачається.

Слід зазначити, що поява нових іноземних авіаперевізників та нарощування ними обсягів перевезень може забезпечити пасажиром більш зручний порівняно з українськими перевізниками розклад у сполученні, але це може призвести до витіснення з ринку українських авіакомпаній.

Світова практика показує, що результатом Угоди про САП є збільшення пасажиро- та вантажопотоків через аеропорти, збільшення кількості рейсів світових лідерів. Таким чином, збільшення пасажиропотоку та розвиток транзитної моделі через українські аеропорти дозволить вітчизняним перевізникам вирішити питання наповнення бортів за рахунок транзитних пасажирів.

Відповідно до статті 22 Угоди «Комерційні можливості» сторони домовилися приєднатися до взаємного процесу усунення перешкод для ведення бізнесу, з якими стикаються комерційні експлуатанти (авіакомпанії) обох сторін, якщо такі перепони виникатимуть. У разі потреби для цього має бути створений Спільний комітет, до якого

фактично зможуть увійти як державні регулятори, так і представники авіабізнесу. Спільний комітет повинен розробити порядок налагодження співробітництва та моніторити подолання перешкод, з якими стикаються експлуатанти. Серед іншого передбачається:

- надання авіакомпаніям України та ЄС права вільно укладати між собою маркетингові угоди, включаючи угоди щодо спільного використання кодів (кодшерингу);
- відкриття доступу до ринку наземного обслуговування в аеропортах, включаючи надання права на самообслуговування;
- можливість використання авіакомпаніями повітряних суден з екіпажем або без нього за угодою про лізинг, укладеною з будь-яким авіаперевізником.

САП з ЄС має низку глобальних переваг для України (рис. 1):

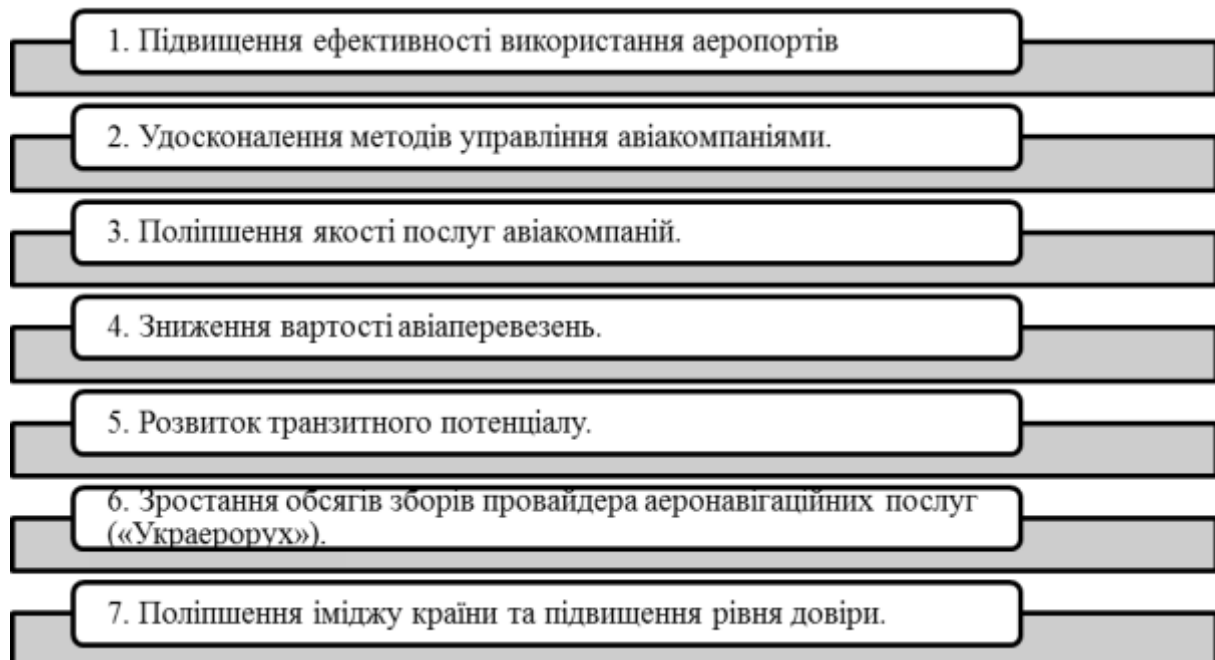

Рис. 1. Переваги використання САП України з ЄС

Важливим аргументом на користь САП є зміцнення авторитету України на політичній арені. Угода дозволить покращити інвестиційний клімат, зміцнити співпрацю з донорами та міжнародними фінансовими установами, стимулюватиме залучення приватного сектору до розвитку галузі загалом.

Список використаних джерел:

1. European Union Aviation Safety Agency // The official site of EASA. URL: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/easa_en.

2. Національна транспортна стратегія України на період до 2030 р. / Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р. № 430-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-p>.

УДК 341.1/8

ПРАВОВИЙ ВИМІР ДОКТРИНИ СОЛІДАРНОСТІ У КОНСТЕКСТІ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В СФЕРІ ЕНЕРГЕТИКИ

Бенедик Я.С.

к.ю.н., асистент кафедри порівняльного і європейського права ННІМВ,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Незважаючи на те, що низка положень установчих договорів Європейського Союзу визначають принцип солідарності в якості засади співпраці держав-членів загалом (ст. 2, 3(3), 21(1) ДЄС) і в межах конкретних сфер політик ЄС зокрема (наприклад, 24(3) ДЄС; ст. 80, 122(1), 194(1), 222 ДФЄС), його юридична сутність досі залишається «білою плямою» [1; с. 966-967] в правопорядку Об'єднання.

Водночас принцип солідарності, базуючись на спільних інтересах і цілях та взаємній відповідальності держав-членів і ЄС в цілому [2; с. 134], інтегрально пов'язаний з доктриною лояльної співпраці, що знайшла відображення в ст. 4(3) ДЄС. На думку Генерального адвоката Е. Шарпстон (*E. Sharpston*), принципи верховенства права, лояльної співпраці та солідарності складають три фундаментальні опори Європейського Союзу. Де принцип лояльної співпраці, з одного боку, покладає на держав-членів зобов'язання забезпечувати належне застосування й повагу до права ЄС у межах власних правових порядків, а з іншого, – наділяє їх правом обґрунтовано очікувати, що відповідні зобов'язання будуть належним чином виконуватися й іншими державами-членами. Із принципу солідарності, який складає основу «життя європейського проекту», витікає ключова ідея розподілу тягаря між державами-членами в контексті досягнення цілей інтеграції й захисту спільних інтересів [3; п. 238, 243-245, 253].

Так само посилення на лояльну співпрацю у дусі солідарності, щоправда переважно в преамбульних положеннях, містяться і в міжнародних угодах, укладених ЄС з третіми державами. Так, відповідно до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства від 2006 р. співпраця Сторін у контексті створення інтегрованого ринку природного газу та електроенергії ґрунтується на «спільних інтересах і солідарності». Водночас ст. 6 цього ж Договору змістовно відтворює положення ст. 4(3)

ДЄС, закріплюючи, зокрема, що Сторони «сприятимуть досягненню цілей Енергетичного співтовариства» й «утримуватимуться від будь-яких заходів, які можуть зашкодити досягненню цілей цього Договору». Одне із ключових завдань Співтовариства згідно зі ст. 2 Договору полягає в створенні «стабільної регуляторної та ринкової структури, здатної залучати інвестиції в газові мережі, генерувальні потужності, мережі передачі та розподілу таким чином, щоб усі Сторони мали доступ до стабільного та постійного енергопостачання, що є істотним для економічного розвитку та соціальної стабільності» [4]. Відповідний Договір складає правову основу співпраці України з ЄС у сфері енергетики [5]. Крім цього, відповідно до ст. 338 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС взаємне співробітництво сторін у сфері енергетики, серед іншого, включає створення ефективних механізмів вирішення потенційних кризових ситуацій в енергетиці у дусі солідарності [6].

При цьому специфіка тлумачення принципу солідарності та його юридичний ефект залежать від конкретної сфери політики ЄС. Варіативність відповідних підходів до визначення сутності й релевантності принципу солідарності отримала віддзеркалення й в практиці Суду Справедливості ЄС. Так, зокрема, останніми роками принцип енергетичної солідарності опинився в центрі уваги Суду, який артикулював юридичні параметри солідарності у відповідній сфері. Згідно зі ст. 194(1) ДФЄС енергетична політика Союзу провадиться «у дусі солідарності між державами-членами».

З моменту набрання чинності Лісабонським договором у 2009 р., який сприяв формалізації компетенції ЄС у сфері енергетики, вважалось, що посилання на солідарність в ст. 194(1) ДФЄС, включення якої до формулювання статті, до речі, було ініційоване Польщею і підтримано прибалтійськими державами, має значення винятково в безпековому вимірі політичної площини співпраці держав-членів [7; с. 1-2].

На противагу цьому у справах T-883/16 Польща проти Комісії та C-848/19 Р Німеччина проти Польщі, які стосувалися оскарження наданої Європейською Комісією авторизації рішення німецького національного регулятора від 2016 р. стосовно розширення застосування винятків з-під дії Директиви 2009/73/ЄС про спільні правила внутрішнього ринку природного газу від 13 липня 2009 р. до газопроводу «Opał», сухопутного продовження «Північного потоку-1», Загальний Суд та Суд Справедливості відповідно відхилили будь-які аргументи сторін стосовно нездатності принципу солідарності покласти юридичні обов'язки на суб'єктів комунітарної енергетичної політики. Більш того, Загальний Суд чітко вказав на те, що «інституції та держави-члени (*авт.* – застосовуючи принцип енергетичної солідарності) зобов'язані враховувати, у контексті реалізації енергетичної політики, інтереси як Європейського Союзу, так і різних держав-членів, а також збалансувати ці інтереси, у випадку

існування конфлікту» [8; п. 77]. У свою чергу Суд справедливості констатував, що принцип солідарності «тісно пов'язаний з принципом лояльної співпраці, який вимагає від Європейського Союзу та держав-членів, при повній взаємній повазі надавати підтримку одна одній у виконанні завдань, які випливають з Договорів», а відтак «принцип солідарності покладає права та обов'язки як на Європейський Союз, так і держав-членів» і при цьому «дух солідарності, згаданий у ст. 194(1) ДФЄС, поширюється на будь-які дії, що підпадають під енергетичну політику Європейського Союзу» [9; п. 41, 43, 67, 69].

На тлі відповідної практики Суду, питання правових ефектів принципу енергетичної солідарності набувають особливого значення у контексті сертифікації оператора газотранспортної системи «Північний потік-2» [10; с. 21]. Водночас з набранням чинності Директивою (ЄС) 2019/692 від 17.04.2019 р. дія правил Директиви 2009/73/ЄС поширюється і на газотранспортні лінії з країн, що не входять до ЄС. Зважаючи на це, будь-які рішення, що ухвалюються на національному або наднаціональному рівнях, стосовно введення в експлуатацію «Північного потоку-2» повинні ухвалюватися не тільки у відповідності з правилами, закріпленими в релевантному *acquis* ЄС, але й з урахуванням як суттєвих економічних і політичних інтересів Союзу в цілому, так і окремих держав-членів.

Це, звичайно, також актуалізує питання релевантності принципу енергетичної солідарності в площині енергетичної співпраці Союзу з третіми державами. Зважаючи на положення згаданих міжнародних угод, а також закріплений в ст. 216(2) ДФЄС загальний обов'язок інституцій та держав-членів дотримуватися зобов'язань, що випливають з угод Союзу, питання врахування економічних і політичних інтересів держав-партнерів при ухваленні рішень, які безпосередньо впливатимуть на такі інтереси, також охоплюється принципом енергетичної солідарності. У цьому контексті важливо акцентувати на тому, що відповідно до ст. 11 Директиви 2009/73/ЄС Європейська Комісія, надаючи висновок стосовно рішення національного регулятора про сертифікацію оператора транспортної системи, що контролюється особами з третіх країн, між іншим, повинна оцінювати, чи може відповідний контроль поставити під загрозу безпеку енергопостачання Союзу, враховуючи при цьому й обов'язки ЄС перед третіми державами за релевантними міжнародними угодами та з огляду на актуальну практику Суду Справедливості ЄС.

Список використаних джерел:

1. Küçük E. Solidarity in EU Law: An Elusive Political Statement or a Legal Principle with Substance? *Maastricht Journal of European and Comparative Law*. Dec. 2016. Vol. 23. No. 6. PP. 965–983.

2. Joppe A. EU Solidarity, Illustrated by the Covid-19 Crisis: What does EU solidarity mean in the context of free movement of goods and persons and how is this illustrated by the response to the Covid-19 pandemic? *Utrecht Law Review*. 2021. Vol. 17(3). PP. 130–142.

3. Cases C-715/17 *Commission v Republic of Poland*, C-718/17 *Commission v Czech Republic* and C-719/17 *Commission v Hungary*. Opinion of Advocate General Sharpston of 31 October 2019. *European Court Digital Reports*. URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=219667&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=618135> (last access: 19.11.2021).

4. Договір про заснування Енергетичного Співтовариства. Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_926/print (дата звернення: 19.11.2021).

5. Протокол про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства. Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a27/print (дата звернення: 19.11.2021).

6. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/stru (дата звернення: 19.11.2021).

7. Talus K., McCulloch J. The interpretation of the principle of energy solidarity – A critical comment on the Opinion of the Advocate General in OPAL. The Oxford Institute for Energy Studies. April 2021. URL: <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2021/04/Insight-89-The-interpretation-of-the-principle-of-energy-solidarity-.pdf> (last access: 19.11.2021).

8. Case T-883/16 *Poland v Commission*. Judgment of the General Court of 10 September 2019. *European Court Digital Reports*. URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=217543&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=698228> (last access: 19.11.2021).

9. Case C-848/19 P *Germany v Poland*. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 15 July 2021. *European Court Digital Reports*. URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=244187&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=704959> (last access: 19.11.2021).

10. Riley A. Nord Stream 2: Myths, Illusions and Realities. The Henry Jackson Society. 2021. P. 25. URL: <https://henryjacksonsociety.org/wp-content/uploads/2021/06/HJS-Nord-Stream-2-Report-web.pdf> (last access: 19.11.2021).

СІЛЬСЬКИЙ ТУРИЗМ ЯК ЕЛЕМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Венгерська Н.С.

к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки природних ресурсів та економіки міжнародного туризму, Запорізький національний університет

Курченко М.М.

здобувач міжнародної економіки, Запорізький національний університет

Сільський туризм – це один з найперспективніших напрямків туристичної діяльності в період пандемії як в країнах Європейського Союзу, так і України. Щороку кількість охочих відвідати віддалені від міста місцевості становиться все більшою. І це зрозуміло, адже кожен турист може познайомитися з особливостями регіону: пізнати традиції, побачити на власні очі унікальні технології приготування народних страв, взяти участь в процесі та спробувати їх. І, звісно, кожен може відпочити від міської буденності.

В Україні такий вид туризму тільки набирає обертів, а ось в країнах ЄС – надзвичайно популярний, там в післявоєнний період піднімали економіку сіл за допомогою політики щодо розвитку саме «сільського туризму» [1].

На нашу думку, українцям потрібно врахувати європейський досвід розвитку такого туризму, адже в нас є багато можливостей, які чомусь не використовуємо.

Однією з причин швидкого розвитку сільського туризму у Європі була криза у сільськогосподарському секторі. У сучасну епоху також процес продуктивності та автоматизації сільського господарства призводить до зменшення робочих місць. Фактично у багатьох сільських регіонах Європи сільське господарство перестало бути найважливішою формою використання землі та найважливішою діяльністю сільської громади (рис. 1) [2].

Тобто, для подолання ситуації, яка склалася (рис.1), країни Європейського Союзу почали розвивати сільський туризм, адже саме ця галузь є важливою складовою у вирішенні багатьох економічних та соціальних проблем села. Зокрема, це робочі місця, розвиток інфраструктури, зміцнення доходів мешканців та місцевих бюджетів.

Відпочинок у сільській місцевості в європейських країнах на сьогодні займає друге місце. Найбільш вдалимими вважаються приклади Нідерландів, Данії, Іспанії, Франції та Італії.

Ознайомившись з досвідом цих країн ЄС та проаналізувавши їх діяльність, можна помітити, що, наприклад, нідерландці взяли на

озброєння свої традиційні сільськогосподарські промисли та на рівні селищ почали організовувати невеликий туристичний бізнес. Наприклад, «будь-хто може поїхати в провінції Нідерландів і на сімейній фермі спробувати себе в ролі аграрія: побачити технологію варіння сиру, доглядати домашніх тварин або висаджувати тюльпани. При цьому все виробництво таких маленьких ферм — органічне» [4]. Але слід сказати, що стало це можливим завдяки співпраці з місцевою владою.

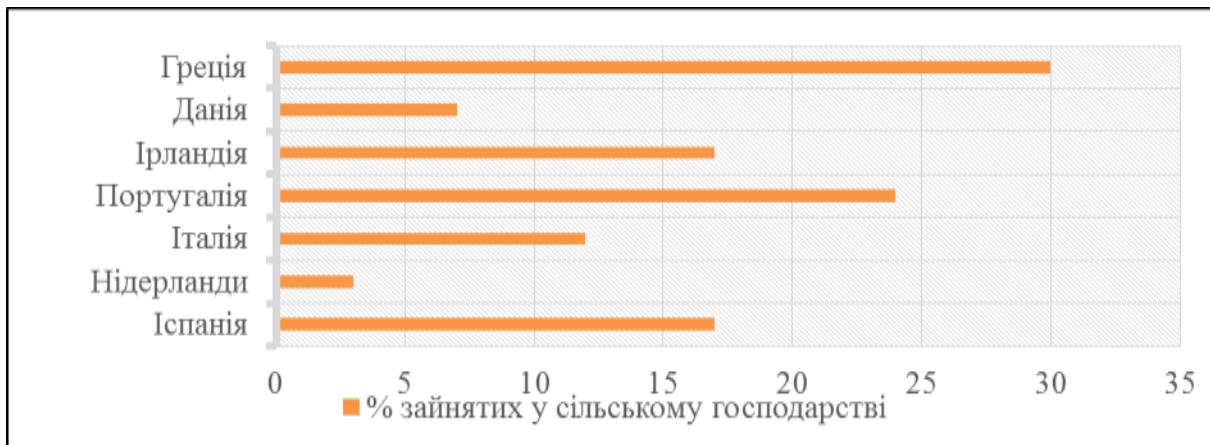

Рис. 1. Зайнятість у сільському господарстві в країнах ЄС станом на 2020 р.

Джерело: [3].

Рис. 2. Унікальна пам'ятка культури дерев'яна церква Гармо (Garmo stave church)

Джерело: [5].

Тобто, варіантів для сільського туризму в країнах ЄС є багато: так можна відвідати ферми з худобою у Вестланді, Інландеті, Трьонделазі, Агдері, побачити унікальні пам'ятки Нідерландів (рис. 2) – церкви, які несуть історію із Середньовіччя, відвідати Італію, задля дегустації нових страв та вина, приготування граппи й оливкової олії (Agriturismo Italia).

Сільський туризм в країнах ЄС — це не тільки нічліг та їжа, але й додаткові послуги: знайомство з місцевими традиціями та фольклором, огляд визначних пам'яток, піші гірські походи різного ступеня складності з провідником, катання на конях та ослах, збирання грибів, мисливство та риболовля. Крім того, «можна ознайомитися із сільськогосподарським виробництвом (вирощуванням фруктів та овочів, тваринництвом), майстерністю виноробства, виробленням сирів та ковбас, взяти участь у дегустаціях, відвідати майстер-класи тощо. Можна сказати, що сільський туризм дарує знайомство з патріархальним способом життя – багато господарств ведуться по-старому» [6].

Наразі цей вид діяльності у країнах ЄС займає стійку позицію і може конкурувати з відпочинком біля моря, адже однотипність набридає. Не слід забувати, що сільський туризм приносить немалі прибутки, а тому є перспективним напрямом туристичного бізнесу. Щороку кількість охочих відвідати сільські місцевості тільки зростає. Тому досвід Європейського Союзу у сфері сільського туризму є важливим для України.

Список використаних джерел:

1. Туристи на селі: приховані можливості України. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/svoboda-v-detalyah/29374595.html>
2. Уланов, Д. А. Туризм на сельских территориях: опыт, проблемы, перспективы. Молодой ученый. 2013. № 6 (53). С. 455-459.
3. Офіційний сайт Євростату. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home>
4. Мечта, ставшая реальностью: сельский туризм по-голландски. URL: <https://agroportal.ua/publishing/v-doroge-s/mechta-stavshaya-realnostyu-selskii-turizm-pogollandski/>
5. Garmo Stave Church. URL: <https://eng.maihaugen.no/the-open-air-museum/the-rural-area/garmo-stave-church>
6. Сельский туризм в Испании. URL: <https://espanarusa.com/ru/pedia/article/77332>

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ГІРНИЧОДОБУВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Рябчук К.О.

магістр міжнародної економіки, Запорізький національний університет

Венгерська Н.С.

к. е. н., доцент кафедри міжнародної економіки, природних ресурсів і економіки міжнародного туризму, Запорізький національний університет

На сьогодні євроінтеграція займає особливе місце у налагодженні міжнародних економічних відносин України, це підтверджено суттєвим значенням у світовій політичній системі та існуючими досягненнями у соціально-економічній сфері, що свідчать про ефективність обраної стратегії та механізмів і методів інтеграційного процесу та зростання кінцевих результатів підприємств гірничодобувної промисловості.

Проблему впливу євроінтеграції на діяльність гірничодобувної промисловості було висвітлено у наукових працях: В. Волкової, М. Коваленко, З. Шацької, Т. Ганзюк та ін.

Відсутність високорозвиненого потенціалу національної промислового комплексу, розвиненої економіки загалом негативно впливають на євроінтеграційні процеси більшості підприємств України. Але для більшості гірничодобувних підприємств України, що прагнуть до тісної співпраці з Європейським Союзом головною ціллю є забезпечення та зміцнення виробничих потужностей, покращення якості продукції та збільшення експорту [3, с. 158].

Але на сучасному етапі через внутрішні та зовнішні фактори зменшилась кількість експортованої продукції. Військовий конфлікт на сході України, соціально-економічна нестабільність в державі, зміни спричинені Covid-19 вплинули на євроінтеграційні процесі гірничодобувної промисловості.

Покращення співробітництва з Європейським Союзом дозволяє відкрити нові можливості для підприємств, вони зможуть покращити свою якість і після цього продукція, яка надходить до країн-партнерів матиме вартість більшу ніж на території України. За рахунок цього у вигоду стануть залишаються усі країни, що в свою чергу підвищить рівень продуктивності праці та зменшить витрати при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. Найбільш визначальним економічним підґрунтям інтеграції України до ЄС стала перспектива створення зони вільної торгівлі.

На думку М. Коваленко, один з факторів, що призвів до ускладнення євроінтеграційного процесу, є відсутність конкретної спрямованості

економічних та суспільно-політичних державних реформ на початку незалежності України саме на євроінтеграцію. Національна економіка з приближенням до євроінтеграції поступово буде поєднуватись в єдиний ринок із вільним переміщенням товарів і послуг [2, с. 170].

Спираючись на даний принцип можна досягти вільного руху товарів та послуг між країнами Європи та Україною гірничодобувній галузі. Адже, вільний рух капіталів та платежів дозволить з легкістю здійснювати фінансові операції, купуючи акції інших компаній нерезидентів. Тому вітчизняним гірничодобувним підприємствам необхідно оцінити перспективи глобальних конкурентів при визначенні того чи іншого напрямку політики.

На сьогодні необхідним є впровадження інновацій у вітчизняну економіку. Це дозволить розвивати наукові знання та створювати інноваційні продукти, котрі можна з легкістю використовувати у різних сферах діяльності.

В. Волкова акцентує увагу, що інновації зараз є важливим атрибутом сучасного розвитку підприємства, розширення ринку збуту, також виступають основним механізмом для формування нових технологій, організації знань та перетворення виробництва, здійснення пошуку інших шляхів розвитку країн і вітчизняної конкурентоспроможності [1, с. 104].

Таким чином, перед українськими гірничодобувними підприємствами євроінтеграційні процеси дозволять розширити зовнішньоекономічну діяльність. На сьогодні в Україні відбувається адаптація економіки у європейський простір. Зміцнення економічної безпеки, впровадження інновацій для конкурентоспроможності українських підприємств є одним із пріоритетних рішень у євроінтеграційних процесах.

Список використаних джерел:

1. Волкова В.І. Вплив євроінтеграції на стратегічний розвиток підприємства. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи. 2020. С. 104-105.
2. Коваленко М.О. Стан і перспективи розвитку гірничої промисловості України. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. №22. С. 170-172.
3. Шацька З.Я., Ганзюк Т.Д. Шляхи підвищення ефективності діяльності підприємств гірничодобувної промисловості в сучасних умовах. Причорноморські економічні студії. 2016. Вип. 10. С. 158-161.

ІНВЕСТИЦІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Шуба М.В.

к.е.н., доц., доцент кафедри
міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Шаповал П.В.

студентка, Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Європейський Союз – інтеграційне об'єднання, що відіграє значну роль на світовому ринку, впливаючи на торговельно-економічні та інвестиційні процеси не лише в європейському, а й у світовому масштабі. Для України тісне зовнішньоекономічне співробітництво з ЄС є значним чинником розвитку її економіки, що обумовлює актуальність дослідження сучасного стану інвестиційного співробітництва між нашою державою та країнами Європейського Союзу.

Наразі ЄС є провідним інвестором в економіку України. Так, за останніми даними [1] на його частку припадає 98,5% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій (ППІ), що надійшли в Україну. Також ЄС є найбільшим реципієнтом ППІ (більше 90% від загального обсягу ППІ, що надходять в економіку інших країн з України).

Найбільше в Україну інвестують Кіпр, Нідерланди, а також Німеччина. Спостерігається зменшення обсягів ППІ з Франції та Польщі та водночас значне збільшення їх обсягів з Кіпру та Нідерландів (рис. 1).

Варто зазначити, що Кіпр є не лише найбільшим іноземним інвестором України, але й основним реципієнтом українських інвестицій. Україна також інвестує в такі країни ЄС, як Латвія, Угорщина, Нідерланди, Польща та інші європейські країни, але їхня частка є незначною.

Географічна структура прямих іноземних інвестицій з країн ЄС та їх обсяги не є оптимальними, тому що найбільші обсяги операцій *round tripping* (тобто направлення резидентами за кордон коштів, які потім вертаються в країну у вигляді прямих інвестицій) здійснювались через Кіпр, Нідерланди, Швейцарію та Австрію [1], тобто країни, з яких в Україну надходить найбільший обсяг ППІ (рис. 2).

На нашу думку, для економіки України є важливим імпорт капіталу з тих країн-членів ЄС, яким притаманні високий рівень технологічного розвитку та спеціалізація на виробництві товарів із високою доданою вартістю. Йдеться, насамперед, про національні економіки т. зв. «старої

Європи». Крім того, важливо нарощувати потік інвестицій не лише в офшорні зони, а й в інші країни-члени ЄС.

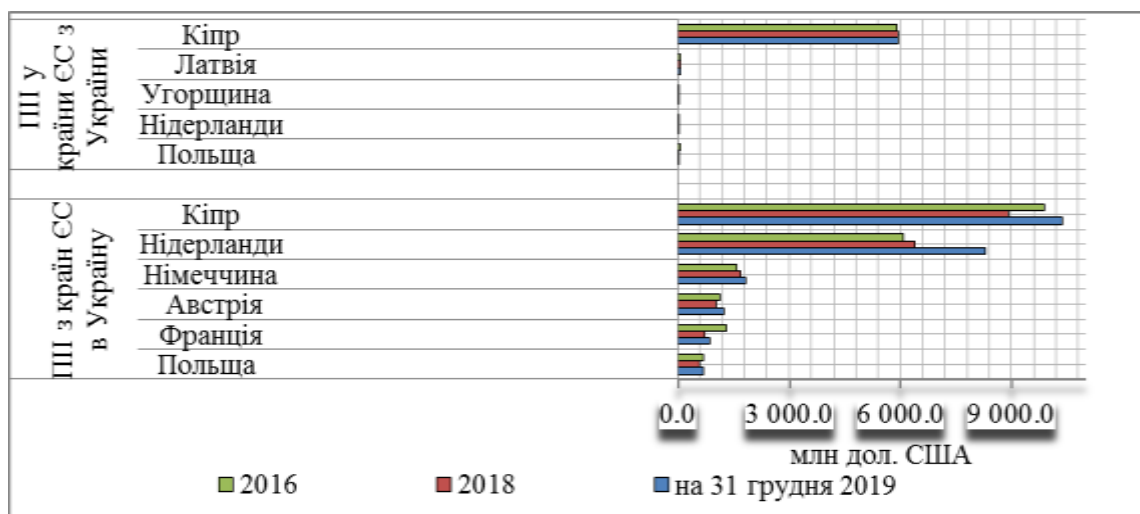

Рис. 1. Основні партнери України серед країн-членів ЄС з експорту та імпорту капіталу

Джерело: складено автором за матеріалами [2].

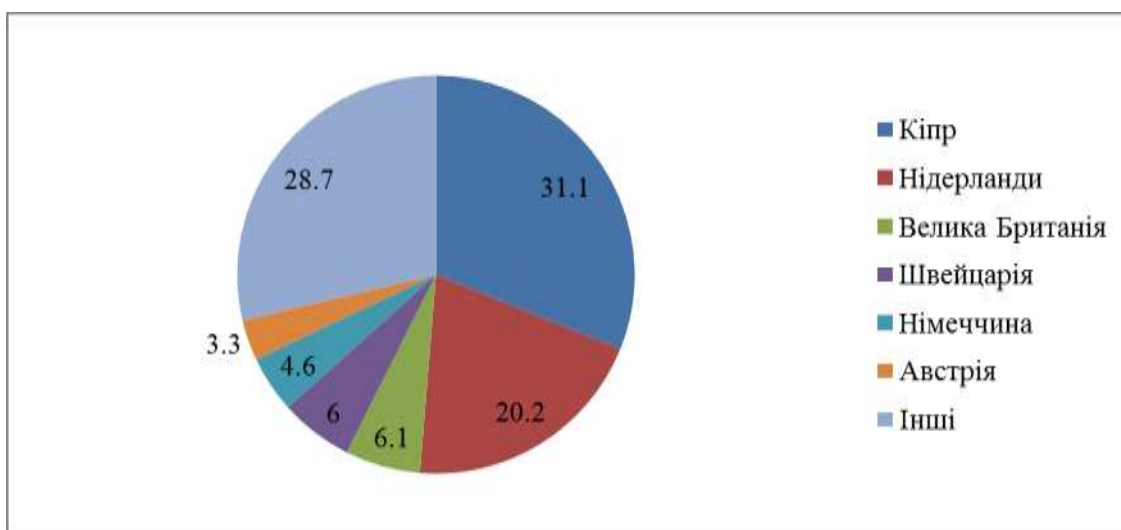

Рис. 2. Географічна структура прямих іноземних інвестицій з країн ЄС в економіку України, 2020 р., %

Джерело: складено автором за матеріалами [1].

Отже, Україна не є значним інвестором в ЄС, але інвестиції з ЄС посідають важливе місце в економіці України. Слід зазначити, що протягом 2016-2019 рр. спостерігався значний дисбаланс у обсягах одержаних інвестицій від ЄС та інвестованого капіталу в національній економіці країн-членів ЄС (рис. 3).

Аналізуючи особливості інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС, варто зазначити співпрацю України з Європейським

інвестиційним банком. Станом на 01.10.2021 р. загальний обсяг наданих Європейським інвестиційним банком фінансових ресурсів в державному і приватному секторі України складає більше 7,5 млрд євро. У державному секторі проектний портфель складає 24 проектів загальним обсягом 5,1 млрд євро. З них: 20 проектів на стадії реалізації (загальний обсяг 4,52 млрд євро) та 4 проекти – на стадії набуття чинності [3].

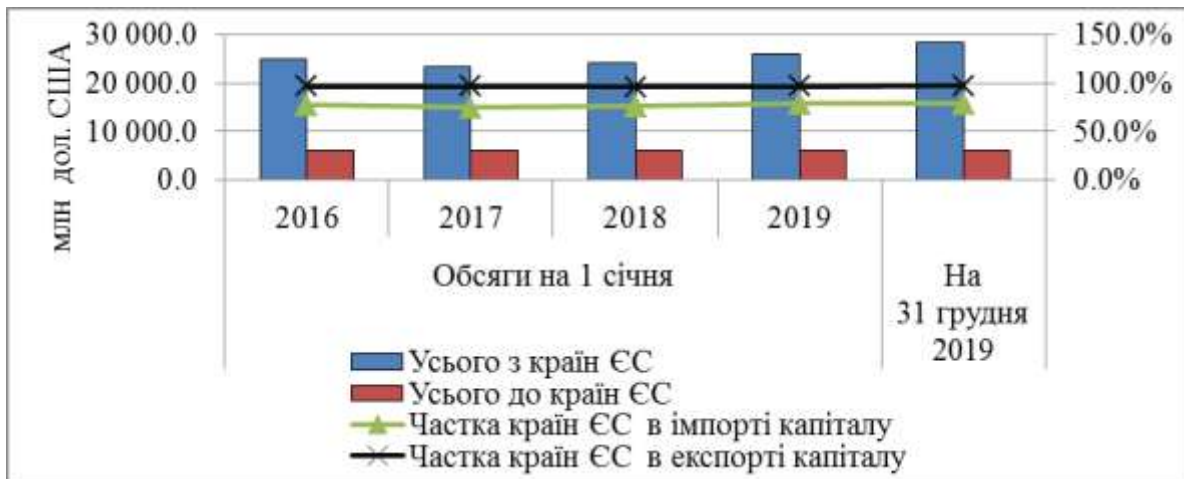

Рис. 3. Динаміка обсягів експорту та імпорту ПІІ України та ЄС

Джерело: складено автором за матеріалами [2].

Таким чином, виходячи з того, що домінантною проблемою досягненні стійкості національних економік є величина фінансових ресурсів, питання підвищення ефективності інвестиційного співробітництва України з країнами ЄС має першочергове значення і має стати пріоритетом державної політики. Зараз географічна структура прямих іноземних інвестицій з країн ЄС та обсяги їх залучення не є оптимальними і не сприяють забезпеченню стійкості національної економіки. Для покращення ситуації уряду нашої країни необхідно продовжити роботу щодо підвищення ефективності державної політики у сфері інвестиційної діяльності, в тому числі з Європейським Союзом.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external#1>
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Європейський інвестиційний банк. URL: <https://mof.gov.ua/uk/eib>

ОЦІНКА ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ НА РИНКАХ ЄС

Дугієнко Н.О.

к.е.н., доц., доцент кафедри міжнародної економіки, природних ресурсів та економіки міжнародного туризму, Запорізький національний університет

Дугієнко О.Е.

студент, Запорізький національний університет

На сучасному етапі світової економіки прослідковується стрімкий розвиток глобалізаційних процесів, в ході яких національні економіки змушені вбудовуватись у глобальний економічний простір. Тому вихід на нові ринки, розробка і впровадження нових конкурентоспроможних товарів та послуг, застосування нових підходів до просування експорту сьогодні набувають важливого значення для української економіки, стан та розвиток якої безпосередньо залежить від функціонування суб'єктів господарювання.

Формування експортного потенціалу, безперечно, є важливою умовою входження країни у світогосподарський простір. Наскільки ефективними будуть дані процеси залежить від конкурентоспроможності національної економіки, обсягів експорту та стимулів залучення національних виробників до експортно-імпоротної діяльності. У цьому аспекті експортну діяльність можна розглядати як вагомий фактор оздоровлення соціально-економічних умов життя в країні, оскільки формування сприятливої експортної спеціалізації впливатиме на поширення інновацій та наукомісткого виробництва, що в свою чергу визначає сучасний розвиток країни.

У III кварталі 2021 р. зовнішньоторговельні операції здійснювалися із 230 країнами світу, але до 90% обсягу зовнішньої торгівлі України припадає всього на кілька десятків країн. У географічній структурі зовнішньої торгівлі товарами за підсумками трьох кварталів 2021 р. значне місце займають країни ЄС. Така тенденція зберігається вже не один рік (рис.1).

Частка країн ЄС у географічній структурі зовнішньої торгівлі товарами України за підсумками трьох кварталів 2021 р. зросла з 39,4 % за підсумками аналогічного періоду 2020 р. до 40,6 %. Така зміна пояснюється зростанням вартісних обсягів торгівлі на 39,6 %. ЄС є найбільшим торговельним партнером України як в частині експорту товарів (40,2 % від загального експорту), так і в частині їх імпорту (41,1 % від загального імпорту).

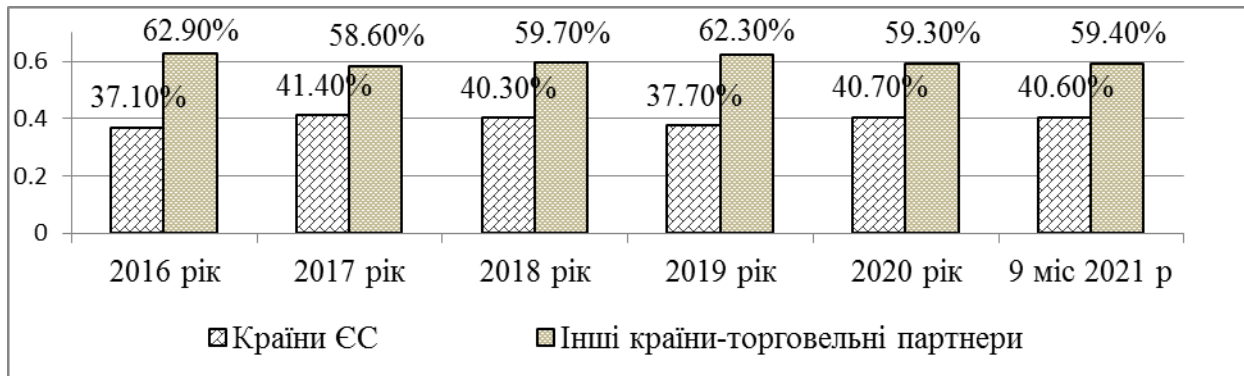

Рисунок 1 – Частка країн ЄС в експорті товарів і послуг України у 2016-2021 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [1].

Україна з початку року в півтора рази наростила експорт до ЄС, провідні позиції займають продукція гірничої та металургійної промисловості, аграрний сектор та деякі напрямки машинобудування. В основі зростання експорту до ЄС лежало збільшення поставок промислових матеріалів на (5,7 млрд дол. США або на 79,5 %) та споживчих товарів (на 281 млн дол. США або на 22,1 %) [2].

Фахівці виділяють кілька причин стрімкого зростання українського експорту до Євросоюзу:

1. У світі зростає попит на зернові та олійні культури, і цей процес додатково прискорюється через подорожчання пального. Проте дорожчають не лише зерно та енергоресурси, а підвищуються ціни на більшість товарів.

2. Збільшення світової інфляції – ще одна причина збільшення українських доходів від експорту.

3. Світове економічне відновлення після пандемії. Світова економіка відновлюється після карантинних обмежень, які мали місце на початку пандемії, й тому зростає попит на низку українських товарів.

4. Позитивна динаміка українського АПК та окремих галузей промисловості. Україна цього року нарощує експорт передусім за рахунок сільського господарства та агропереробки. У цьому році Україна збрала рекордний врожай зернових, бобових та олійних культур [3], а на фоні світового подорожчання продовольства такий врожай став фінансовим стимулом і для сільського господарства, і для економіки в цілому.

На думку експертів: «Єдиний шлях стати успішними глобально – це створити економічну стратегію, де в основі розвитку – підприємець та інтернаціоналізація українського бізнесу, а розвиток експорту – пріоритет державної політики...» [4]. За даними Державного комітету статистики, експортна діяльність України переважно представлена великими

підприємствами із часткою в 70,5 % від загального експорту, тоді як частка малих та середніх підприємств (МСП) становить лише 29,5 % [1]. Така ситуація прослідковується майже у всіх галузях України, зокрема у добувній та переробній промисловості, оптовій та роздрібній торгівлі. А от експорт товарів сільського господарства здійснюється переважно МСП.

Отже рівень використання бізнес-стратегій інтернаціоналізації українськими МСП є низьким. Хоча, аналіз світового досвіду показує, що МСП досить активно займаються експортом, при чому показники питомої ваги у вартості національного експорту та обсягу експорту малого і середнього підприємництва на душу населення можуть суттєво відрізнятись у різних країнах. Зокрема, у третини країн ЄС частка МСП у загальній вартості експорту перевищує 40 %, що пояснюється переважно невеликими обсягами експорту, які припадають на одне підприємство – більше ніж 1 млн дол. США на рік. Лідерами за внеском МСП до вартості експорту є такі невеликі країни, як Кіпр (65 %), Естонія (60,3 %), Латвія (52,1 %), Мальта (49 %) [5].

Головний принцип Small Business Act, який сповідує не лише Європа, а й увесь цивілізований світ, це – «Think first small» [6]. На жаль, у нас питанням стартапів малого та середнього бізнесу на рівні держави опікуються тільки центри зайнятості. Неконкурентний МСБ в правовому полі сьогодні просто розчинився серед усіх суб'єктів господарської діяльності, тому він і працює на виживання, а не на розвиток і зростання до рівня середнього.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Ус І. Щодо стану зовнішньої торгівлі товарами України за 9 місяців 2021 року. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-10/ukraine-trade-9-months_29102021_0.pdf
3. Рекордний врожай: Україна вже зібрала 45 мільйонів тонн зерна. Мультимедійна платформа іномовлення України. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3313521-rekordnij-vrozaj-ukraina-vze-zibrala-45-miljoniv-tonn-zerna.html>
4. Микольська Н. Україна на глобальній економічній мапі. URL: https://nv.ua/ukr/opinion/ekonomika-ukrajini-yak-viyti-z-krizi-novini-ukrajini-50119583.html?utm_content=set_lang
5. Інтеграція українського МСБ в ланцюги доданої вартості ЄС. URL: <http://www.easybusiness.in.ua/uk/>
6. Підтримати малий бізнес. Як Україна відстала від світу. URL: https://espreso.tv/article/2017/07/11/malyu_seredniy_biznes

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ АДАПТАЦІЇ ТЕХНІЧНИХ РЕГЛАМЕНТІВ І ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ НА РОЗВИТОК БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Шітт Д.-П. А.

студентка, Львівський національний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: Зубарева А. Є.

к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права,

Львівський національний університет імені Івана Франка

Положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в частині запровадження поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі передбачають поступове взаємне зниження та скасування ввізних мит на товари. Це надає українському бізнесу можливості виходу на ринок ЄС-один з найбільших у світі, що збільшує коло потенційних споживачів продукції українських виробників. Також Угода про асоціацію спрощує процеси залучення технологічних рішень, що реалізуються у країнах ЄС [1].

Графіки зменшення ставки увізного мита сторонами викладені у Додатку I-A до Глави 1. Цим же додатком для багатьох товарів ставка увізного мита скасовується з моменту застосування положень щодо вільної торгівлі, тобто з 1 січня 2016 р. [2]. Але миттєвого зростання експорту українських товарів на ринок ЄС не відбулось – українські виробники зіштовхнулись з тим, що їхня продукція не відповідає технічним регламентам, чинним у ЄС.

Тому Україна, згідно умов Угоди, почала наближувати своє законодавство до європейського. У травні цього року завершилася робота першої попередньої оціночної місії ЄС, за результатами якої представлено офіційний звіт. Експерти ЄС надали високу позитивну оцінку відповідності нормативно-законодавчої бази України до бази ЄС [3].

30 вересня 2021 р. друга попередня оціночна комісія ЄС завершила оцінювання системи стандартизації та системи метрології України. Комісія високо оцінила готовність інституцій інфраструктури якості України функціонувати за оновленим законодавством на основі європейських норм і правил. Європейські експерти також оцінили діяльність національного органу стандартизації, технічних комітетів стандартизації, бізнесу, що бере участь у європейських технічних комітетах та провадить діяльність у 3-х пріоритетних секторах промислової продукції [4]. Україна бере активну участь в європейських та міжнародних організаціях зі стандартизації. Так, Україна є членом Міжнародної організації зі стандартизації (ISO), Міжнародної електротехнічної комісії (IEC), є членом-кореспондентом у

Європейському комітеті зі стандартизації (CEN), та інших організаціях. Це відкриває Україні шлях до Оціночної місії, яка передувє укладенню Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів.

Статтею 57 Угоди про асоціацію передбачено підписання Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів (англ. Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Goods, ACAA) [5]. Ця угода означатиме гармонізацію технічних регламентів, стандартів і процедур оцінки відповідності країн-учасниць до законодавства ЄС в певних сферах з подальшим взаємним визнанням сертифікатів і результатів випробувань. Після підписання цієї Угоди як протоколу до Угоди про асоціацію означатиме, що торгівля товарами між Сторонами в секторах, що охоплені цією Угодою, проводитиметься на тих самих умовах, які застосовуються в торгівлі товарами між державами-членами ЄС.

Зараз, поки ця угода не підписана, український підприємець, який хоче реалізувати свою продукцію на європейському ринку, має виконати вимоги і законодавства ЄС, і України. Такі вимоги до продукції можуть і відрізнятись. В ЄС для визначення відповідності продукції технічним регламентам застосовується процедура її декларування. В Україні ж до сьогодні часто застосовується процедура сертифікації товару, яка є значно складнішою і довшою. Лише у 2012 р. Законом №5312-VI було скасовано реєстрацію декларації про відповідність в органах сертифікації [6]. У 2015 р. набрали чинності зміни до Закону «Про захист прав споживачів», якими виключено норму щодо здійснення митного оформлення імпорту товарів на підставі документів, що засвідчують факт проходження цими товарами процедури оцінки відповідності [7] і Державна фіскальна служба (далі – ДФС) підтвердила, що для розмитнення товарів тепер не потребуються документи оцінки відповідності (окрім радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв) [8]. Незважаючи на те, що ці та інші реформи наблизили українське законодавство в сфері технічного регулювання до європейських стандартів, для українських підприємців все ще залишається багато перешкод.

Наприклад, продукція часто підпадає під дію різних технічних регламентів. Підприємці змушені подавати окремі декларації про відповідність одного й того ж товару різним технічним регламентам, через відсутність єдиної форми декларації про відповідність. Це створює додаткові бюрократичні бар'єри для бізнесу.

Крім цього, як українське, так і європейське законодавство може ставити вимоги, щоб продукція пройшла певні випробування. «В залежності від виду та ступеню ризику продукції такі випробування можуть бути проведені або самотужки, або незалежною третьою особою (лабораторією чи органом сертифікації). Якщо йдеться про випробування самотужки, то це можна зробити у власній лабораторії або в акредитованій

спеціалізованій лабораторії назовні. У разі необхідності залучення третьої незалежної сторони в Україні потрібно звернутися до призначеного органу із сертифікації, а в ЄС – до так званого нотифікованого органу. Лише такі призначені або нотифіковані органи сертифікації мають право видавати сертифікати відповідності, які визнаються, відповідно, в Україні та ЄС. Проте, з рівнем технічної компетентності деяких призначених в Україні органів існують серйозні проблеми» [9].

Після впровадження зони вільної та всеохоплюючої зони вільної торгівлі експорт українських товарів в ЄС зріс на 60%, що безумовно стало позитивним наслідком укладення Угоди про асоціацію. Але відсутність погоджених процедур передусім ветеринарно-санітарного контролю призводить до того, що деякі квоти, наприклад на м'ясну продукцію, крім м'яса птиці українські підприємці не використовують зовсім. У 2020 р. українські експортери використовували можливості 31 із 40 тарифних квот. Повністю було використано 12 тарифних квот. У 2021 ро. українські експортери використовують можливості 28 із 40 тарифних квот [10].

Підписання Угоди про асоціацію дало можливість українському бізнесу почати реалізовувати свою продукцію на європейському ринку. Наступним кроком має стати імплементація усіх гармонізованих європейських стандартів в українське законодавство та підписання Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів. Це призведе до зменшення бар'єрів у торгівлі, полегшить доступ до ринків, стимулюватиме експорт та допоможе створити справжню зону вільної торгівлі. Також підвищиться конкурентоспроможність української продукції та покращить діловий та інвестиційний клімат в Україні.

Список використаних джерел:

1. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. Представництво України при Європейському Союзі. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/centr-pidtrimki-eksporteriv/torgovelni-rezhimi/zona-vilnoyi-torgivli-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>

2. Додатки до розділу IV: торгівля та питання, пов'язані з торгівлею. Додаток 1-А частина 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/26/f431629n6.doc> ; Додаток 1-А частина 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/26/f431629n7.doc>

3. «Промисловий безвіз»: перший звіт експертів місії ЄС дає позитивну оцінку щодо високого ступеню імплементації українського законодавства до європейського. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=404d856e-7fa2-4cb0-882a-1274f3b21c0d&title=PromisloviiBezviz-PershiiZvitEkspertivMisiisDaPozitivnuOtsinkuSchodoVisokogoStupeniuiImplementatsiiUkrainskogoZakonodavstvaDovropeiskogo>

4. Промисловий безвіз: Розпочато другу фазу попередньої оціночної місії ЄС щодо підготовки до підписання Угоди. Міністерство економіки України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/promislovij-bezviz-rozpochato-drugu-fazu-poperednoyi-ocinochnoyi-misiyi-yes-shchodo-pidgotovki-do-pidpisannya-ugodi>

5. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/tekst-uhody-pro-asotsiatsiiu/rozdil-iv-torhivlia-pytannia-proviazani-z-torhivleiu>

6. Закон України: Про внесення змін до деяких законів України щодо відміни реєстрації декларації про відповідність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5312-17#Text>

7. Закон України: Про технічні регламенти та оцінку відповідності. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/124-19#Text>

8. Державна фіскальна служба лист №35569/7/99-99-24-03-01-17 від 28.09.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v3556872-15#Text>

9. Чернецька С. Як діяти українському підприємцю в світі техрегламентів та стандартів. URL: https://lb.ua/economics/2017/01/23/356610_yak_diyati_ukrainskomu_pidpriiemtsyu.html???history=21&pfid=1&sample=39&ref=1

10. Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (за 2015-2020 рр.). URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/aa_implementation_report_2015-2020_ukr_final_0.pdf

УДК 341 : 339.924

ТОРГІВЛЯ НА КОРИСТЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У ПРАВІ ЄС У КОНТЕКСТІ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

Жеребецька А.А.

студентка, Львівський національний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: Зубарева А. Є.

к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права,

Львівський національний університет імені Івана Франка

У 2015 р. світові лідери узгодили Порядок денний до 2030 р., набір із 17 цілей сталого розвитку та 169 цілей, запропонованих Організацією Об'єднаних Націй. Порядок денний ЄС базувався на цілях сталого розвитку країн-членів ЄС, зосереджуючи увагу на актуальних питаннях міжнародної співпраці.

16 вересня 2014 р. було підписано Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, де в главі 13 затверджено основні напрями співпраці у сфері торгівлі та сталого розвитку [2].

ЄС прагне, щоб торгова політика сприяла сталому розвитку через:

- торгові угоди ЄС;
- спеціальні стимули для країн, що розвиваються;
- торгівлю та політику розвитку.

ЄС регулярно зустрічається зі своїми партнерами, щоб обговорити, як вони та ЄС реалізують зобов'язання щодо торгівлі та сталого розвитку в торговельній угоді між ними [6].

Держави-члени регулярно інформуються через експертну групу з торгівлі та сталого розвитку. В Україні ця експертна група нормативно закріплена у статті 301 Угоди про асоціацію України та ЄС [2].

Спеціальні консультативні групи громадянського суспільства в ЄС та країнах-партнерах об'єднують екологічні, трудові та бізнесові організації для обговорення імплементації глав торгових угод ЄС із торгівлі та сталого розвитку. Відділ зовнішніх зв'язків Європейського економічного та соціального комітету виконує функції секретаріату ЄС.

В угоді про асоціацію України та ЄС у статті 299 розписаний механізм функціонування Дорадчої групи з питань сталого розвитку [2].

Постановою Кабінету Міністрів України від 13 червня 2018 р. № 478 було затверджено Положення про Раду з питань торгівлі та сталого розвитку [1]. Україна провела чотири засідання Підкомітету Україна – ЄС з питань торгівлі та сталого розвитку, один з яких відбувався у Брюсселі, а також Форуми громадянського суспільства.

28 липня у Києві під головуванням заступника Міністра економіки України – Торгового представника України Тараса Качки відбулось п'яте засідання Ради з питань торгівлі та сталого розвитку. Ключовим питанням засідання було проведення додаткового добору експертів від України, що можуть бути обрані членами групи експертів відповідно до статті 301 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Якщо звернути увагу на збільшення інтересу до питання співвідношення сталого розвитку та торгівлі, то ще після підписання Угоди про вільну торгівлю з Південною Кореєю 2009 р. ЄС включив у свої торговельні угоди розділи про торгівлю та сталий розвиток, зобов'язуючи Сторони ратифікувати та виконувати конвенції Міжнародної організації праці (МОП) та багатосторонні екологічні угоди. Згідно з угодою, відділи з питань торгівлі та сталого розвитку створюють спеціалізований комітет для моніторингу його виконання та національну консультативну групу для залучення організацій громадянського суспільства та Європейського економічного та соціального комітету до процесу, а також процес міждержавних консультацій для вирішення суперечок. Не були передбачені

ні процедури вирішення спорів, які підлягають виконанню, ні фінансові санкції за недотримання.

Розділи торгівлі та сталого розвитку були включені в угоди ЄС з Центральною Америкою, Колумбією та Перу, Грузією, Молдовою та Україною. Після ухвалення Порядку денного ООН на період до 2030 р. щодо цілей сталого розвитку та Паризької угоди Комісія розпочала перегляд свого Повідомлення з питань торгівлі та сталого розвитку, починаючи з повідомлення про торгівлю для всіх.

У 2017 р. документ Комісії звернув увагу на триваючу дискусію щодо ефективності м'якого підходу до розділів з питань торгівлі та сталого розвитку та можливість переходу до іншої моделі, наприклад сильного підходу до застосування санкцій. Після одного року дебатів у 2018 р. в іншому документі було запропоновано «набір із 15 конкретних і практичних дій, які необхідно вжити для оновлення розділів з питань торгівлі та сталого розвитку», щоб стати більш наполегливими на існуючому шляху консультацій та зобов'язань, які не підлягають виконанню. Співпраця між інституціями та громадянським суспільством, розширення ролі останнього, краще визначення пріоритетів, підвищення обізнаності, прозорість та наполегливість у впровадженні положень торгівлі та сталого розвитку були найбільш актуальними питаннями, які розглядалися в документі [5].

18 лютого 2021 р. Європейська Комісія опублікувала «Огляд торговельної політики – відкрита, стійка та активна торгова політика». Огляд визначає торгівлю як один із найпотужніших інструментів ЄС. Крім того, у ньому наголошується на необхідності формування «глобальних правил для більш стійкої та справедливої «глобалізації», визначаючи шість важливих напрямків, включаючи реформування СОТ, просування стійких виробничо-стійких мереж, сприяння співробітництву в сфері регулювання, зміцнення відносин з країнами-партнерами. а також докладання більше зусиль для забезпечення виконання торгових угод. Багато з цих сфер були в центрі уваги дослідницького проекту Horizon 2020 «Реалізація м'якої сили Європи у зовнішній співпраці та торгівлі» [4].

Огляд охоплює відповідні аспекти імплементації та виконання розділів торгівлі та сталого розвитку в торгових угодах ЄС, включаючи обсяг зобов'язань, механізми моніторингу, санкції за недотримання, положення про основні елементи, ресурси та інституційну структуру [3].

Крім того, наприкінці травня 2021 р. служби Комісії розпочали незалежне дослідження, щоб зіставити та порівняти різні підходи до торгівлі та сталого розвитку, прийнятих рядом торгових партнерів ЄС [5].

Відповідно до зобов'язань ЄС прозоро взаємодіяти з громадянами та зацікавленими сторонами, 23 липня 2021 р. Комісія розпочала відкриті консультації з громадськістю, щоб зібрати внески щодо ключових аспектів огляду. Отримані відповіді послужать основою для процесу перегляду та

допоможуть Комісії сформулювати напрямки політики ЄС у сфері торгівлі та сталого розвитку [6].

Досягнення цілей сталого розвитку у сфері торгівлі у сфері права ЄС розвивалось протягом довгого періоду часу. Протягом останніх років ЄС приділила особливу увагу розвитку саме цієї сфери, і тільки у вересні 2021 р. було видано посібник щодо досягнення цілей сталого розвитку в економічній сфері, що вказує, що дане питання ще тільки на стадії покращення та уточнення і активно обговорюється.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України Про утворення Ради з питань торгівлі та сталого розвитку від 13 червня 2018 р. № 478. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 30.11.2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

3. Communication COM(2021) 497 final from the Commission of 18 February 2021 on Trade Policy Review – An Open, Sustainable and Assertive Trade Policy. URL: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/february/tradoc_159438.pdf

4. EU Trade Policy Review 2020. URL: <http://respect.eui.eu/eu-trade-policy-review-2020/>

5. Feedback and way forward on improving the implementation and enforcement of Trade and Sustainable Development chapters in EU Free Trade Agreements by European commission. URL: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/february/tradoc_156618.pdf

6. Trade – Policy making – Sustainable development. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/trade/policy/policy-making/sustainable-development/#_trade-agreements

INTELLECTUAL PROPERTY PROTECTION IN THE FRAMEWORK OF THE EU ASSOCIATION AGREEMENTS WITH THIRD COUNTRIES

Zgyrbach V.V.

Student of the Bachelor Program “International Law”,
Education and Scientific Institute of International Relations,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

The Association Agreement is based on three core pillars such as political dialogue, cooperation and trade. Thus, it's not simply a trade agreement but a comprehensive tool that provides all the necessary means needed for an integrated relation. Association Agreements between the EU and third countries are one of the most essential and traditional instruments of the EU's external policy which aspires mostly to foster a close relationship between interested countries. By contrast with other States, the Association Agreement between the EU and Ukraine that entered into force on 1st September 2017 is more extensive and it focuses mainly to deepen the political and economic relations between Ukraine and the EU through strengthening institutional framework and establishing comprehensive and harmonized provisions on a regulatory and legislative basis [5]. The Agreement is the main international legal document in the history of Ukraine and the biggest international agreement with a third country ever concluded by the European Union which not only define the political association and economic integration but serves as a guideline for the efficient socio-economic reform in Ukraine [6].

Not less important is the formation of a Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA), as an integral part of the Association Agreement promoting liberalization of the bilateral trade and elimination of tariffs and quotas, which leads to Ukraine's gradual integration in the EU single market without actually to become EU Member State. The core elements of the DCFTA are mutual abolition of import duties, the introduction of rules of origin of goods, adjusting Ukraine's technical regulations, procedures, sanitary and phytosanitary measures and food safety measures under the EU rules, the establishment of the most favourable conditions of access to the services markets of Ukraine and the EU [3]. Moreover, its aim is the introduction of EU rules in the field of public procurement by Ukraine, simplification of customs procedures and prevention of fraud and various offences, and strengthening protection of intellectual property rights in Ukraine. Such a development tied Ukraine to some extent to normative concerns over its democratic development and EU economic interest (Smith, 2014) [6].

Chapter 9 of the Association Agreement, Section “Trade and Trade-related Issues”, provides for the simplification of the procedure for the creation and commercial use of innovative products and products of creative activity in the territory of the Parties, as well as the achievement of an appropriate and effective level of security and protection of intellectual property rights (Article 157) [2].

Furthermore, Ukraine is a party to the most fundamental international and European treaties and conventions on intellectual property rights, such as Paris Convention; Berne Convention; WIPO Copyright Treaty; Patent Cooperation Treaty; the Madrid system; the Hague system; WIPO-administered treaties on classification and finally TRIPS Agreement.

As a matter of fact, according to Article 158 of the Association Agreement, the parties have to ensure the implementation of such treaties through complementing and specifying the rights and obligations under the treaties where the States are parties. The Article provides in which fields of intellectual property rights might mainly be applied, i.e., copyright, more specifically the right to computer programs and databases, rights related to patents, comprising patents for inventions in the field of biotechnology, trademarks, trademarks names, in case they are protected as exclusive intellectual property rights by the national legislation, industrial designs, topographies of integrated circuits, geographical indications and indications of origin, indications of source, plant varieties, protection of confidential information and protection against unfair competition (Article 10 bis of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property).

Moreover, Ukraine has the right to establish its regime for the exhaustion of intellectual property rights, under the provisions of the TRIPS Agreement (Article 160) [2].

Worthwhile to note that the State parties to the Agreement have not only to comply with relevant obligations, but to cooperate in order to support the implementation of the commitments undertaken by means of not only exchange of information relating to the intellectual property rights and relevant rules of its protection and enforcement, but also exchange of experiences in the EU Party and Ukraine concerning legislative progress and enforcement of intellectual property rights, central and sub-central enforcement by customs, police, administrative and judiciary bodies, and co-ordination to prevent exports of counterfeit goods. Apart from providing the information, promotion and dissemination of information and awareness of the education of the general public, the capacity-building and exchange and training of personnel, enhancement of institutional co-operation, for example between intellectual property offices are equally significant (Article 252) [2].

The introduction of harmonized standards aims to create a single legal framework to ensure the protection of the legitimate interests of owners of intellectual property rights in Ukraine and the European Union.

In 2018 substantial amount of significant tasks on developing the legal protection system for intellectual property, modernizing and making efficient the new model regulation of the operation of collective management organizations in Ukraine was performed. The same year the Law of Ukraine "On efficient management of property right holders copyrights and/or related rights" entered into force as a guarantor that holders have rights to equitable remuneration and transparent activities of collective management organizations in conformity with international standards prescribed by the Directive 2014/26/EU of the European Parliament and the Council on collective management of copyright and related rights and multi-territorial licensing of rights in musical works for online use in the internal market. Subsequently, Resolution No. 912 of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of criteria for assessment of risk degree posed by business in the field of intellectual property and determination of the frequency of routine state supervision by Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine" initiated the implementation of the Law "On Copyright and Related Rights", the Law "On the distribution of copies of audio-visual works, phonograms, video-grams, computer programs, databases" and the Law "On peculiarities of state regulation of business entities' activities related to production, export and import of disks for laser reading systems". The introduction of such laws instituted clear, transparent and predictable conditions for checks of intellectual property business companies; particularly defined the high, medium and low risk of such business entities and not less important increased the efficiency of state supervision.

Further, the National Intellectual Property Office as the State Organization was founded in May 2018 in order to guarantee that the automated system of author remuneration collection and sharing are developed. As for protection of the geographical indication rights and its adaptation to the European Standards, the Draft Law of Ukraine "On amendments to certain legislative acts of Ukraine concerning the improvement of the legal protection of geographical indications" (Reg. No. 6023) was issued in order to implement Articles 204 to 207 of the Association Agreement, Annex XXII-B and Regulation (EU) No 1151/2012 of the European Parliament and of the Council of 21 November 2012 for agricultural products and foodstuffs [4].

Concerning patents, I would like to mention that the new Patent Law instituted new patentability criteria which reject protection for certain substances such as salts, ethers, polymorphs, metabolites and for new uses of known medicines in case there was no sufficient evidence guaranteeing enhanced efficacy of the substance. In this way, it's more likely that stable forms of compounds are introduced which are unquestionably safer.

Relating to the trademarks, after adopting the new trademark law there were issued various reports by the stakeholders since the proprietors of registered trademarks were not well informed about applications disputed with their trademarks and did not have a clear deadline after the review by the

National Intellectual Property Office to file an opposition against the applications.

Ukraine's advancement in complying with its intellectual property commitments is a positive outcome to meet its obligations by 2023 as set by the Association Agreement. In fact, in 2019 and 2020 several new laws were adopted: on trademarks and designs (815/2020), on patents (816/2020), on GIs (123/2019) and IPR border measures (202/2019). Additionally, there is an ongoing reform regarding the Ukrainian copyright regime [1].

In conclusion, I would like to highlight that Ukraine is certainly compelled to follow the Association Agreement requirements. However, the Agreement is quite an essential instrument for both sides to exchange related information on national Intellectual property legislation and practices, and to make proposals for improvement, through organizing meetings such for instance, an IPR Dialogue to discuss and analyze relevant issues, or the annual meetings of the GIs Sub-Committee to discuss legislative developments, adaptation and enforcement issues.

Moreover, the European Patent Office started cooperation with Ukraine on patents and a Memorandum of Understanding on trademarks and designs was signed between the National Intellectual Property Office and the EUIPO.

Accordingly, the adoption of the laws, the ongoing reform and the new cooperation activities with the EPO and the EUIPO significantly encourage Ukraine to comply with international and European standards.

References

1. Report on the protection and enforcement of intellectual property rights in third countries. Commission staff working document. European Commission, 2021. 57 p.
2. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part, 2014.
3. EU-Ukraine Deep and Comprehensive Free Trade Area. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/en/2633-relations/torgovelno-ekonomichne-spivrobitnictvo-ukrayina-yes/zona-vilnoyi-torgivli-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>
4. Report on Implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union, 2018. 32 p.
5. EU-Ukraine Association Agreement. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/en/2633-relations/ugoda-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>
6. Schade D. The EU in association agreement negotiations challenges to complex policy coordination. Routledge, 2020. 241 p.

СЕКЦІЯ «ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ І ЄС. КОМУНІКАЦІЙНІ АСПЕКТИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ І ЄС»

УДК 32.019.51

ЕФЕКТИВНІСТЬ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ ЄС

Піпченко Н.О.

д.політ.н., проф., професор кафедри міжнародної інформації ННІМВ,
керівник секції з комунікацій ЄС Центру досконалості Жана Моне,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Рижков М.М.

д.політ.н., професор, завідувач кафедри міжнародної інформації ННІМВ,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Поглиблення європейської інтеграції відбувається через консолідацію національних інформаційних ресурсів, координацію діючих і майбутніх об'єктів інформаційної інфраструктури, подолання асиметрії інформаційного розвитку країн Європи, поглиблення конкурентоспроможності європейської інформаційної індустрії, а також оптимізацію міжнародного співробітництва у рамках європейської регіональної політики. У межах стратегічних комунікацій ЄС передбачається підтримка заходів публічної дипломатії у різних сферах для підсилення зовнішньополітичної взаємодії ЄС зі спільнотою європейських країн і об'єктивного інформування стратегічних партнерів, а також оперативне спростування дезінформації, забезпечення відкритості медіасередовища всередині і за межами інтеграційного утворення. Крім того, звертається увага на необхідності розширення співробітництва та координації дій ЄС з НАТО щодо ситуаційної обізнаності, кібербезпеки і кризових ситуацій [1].

У 2020 р. Європейська комісія представила план дій щодо розвитку європейської демократії, де визначила заходи, спрямовані на проведення вільних і чесних виборів, зміцнення свободи медіа та протидію дезінформації. Внаслідок цього на рівні ЄС до 2023 р. відбудеться оновлення законодавства щодо прозорості фінансування політичної реклами і європейських політичних партій, а також створення онлайн інструментів, які забезпечуватимуть безпеку виборчого процесу [2].

Посилення заходів у напрямі стратегічних комунікацій ЄС відбудеться через оновлення Кодексу практики щодо дезінформації у

межах законів про цифрові послуги і про цифрові ринки. Відзначимо, що Кодекс практики був підписаний онлайн-платформами Facebook, Google, Twitter, Mozilla, Microsoft, TikTok, Vimeo, Clubhouse, DoubleVerify, а також Avaaz, Globsec, Logically, NewsGuard і WhoTargetsMe, які розробили власні дорожні карти щодо упровадження правил подолання дезінформації на ресурсах, якими вони володіють [3; 4].

До кінця 2021 р. буде представлено оновлений Кодекс практики для посилення інструментів боротьби з дезінформацією у ЄС і формування загальноєвропейської інноваційної системи, яка дозволить забезпечити користувачів від появи і поширення дезінформації на ключових медійних платформах. Відзначимо, що Європейська комісія запропонувала дві ініціативи щодо оновлення правил регулювання цифрових послуг у ЄС – Закон про цифрові послуги і Закон про цифрові ринки, які дозволять створити єдиний набір правил, що застосовуються у ЄС для формування безпечного і відкритого цифрового простору [5].

Ефективність діяльності ЄС у сфері стратегічних комунікацій проявляється через розробку спеціальних матеріалів щодо інформування про пріоритети функціонування об'єднання і проведення комунікативних кампаній, спрямованих на ключові регіональні аудиторії. Особливу увагу зосереджено на використанні мережевого інструментарію у програмах партнерства ЄС, оскільки розробка ефективних мереж має ключове значення для посилення результативності комунікативної діяльності.

Список використаних джерел:

1. European External Action Service (2016). A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. URL: https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf
2. European Commission (2020). European Democracy Action Plan. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/european-democracy-action-plan_en
3. European Commission (2021). Code of Practice on Disinformation. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/code-practice-disinformation>
4. European Commission (2021). Digital Services Act package. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package>
5. European Commission (2021). Tackling coronavirus disinformation. URL: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/fighting-disinformation/tackling-coronavirus-disinformation_en

КОМУНІКАЦІЯ І БЕЗПЕКА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Бохан А.В.

д.е.н., доцент, професор кафедри світової економіки,
Київський національний торговельно-економічний університет

Глобальний характер розвитку міжнародних економічних відносин свідчить про інтенсивний перехід на мережеві технології в суспільних комунікаціях, де швидкісні параметри зумовлюють не лише політичні, ділові та культурні контакти, але й посилюють інформаційні виклики й загрози. Це спричиняє утворення нових рівнів формування можливостей і потенціалу розвитку сфери дипломатичної служби.

Набуття дипломатичною системою «цифрових абрисів» посилює її роль у виконанні особливої місії в суспільстві – захисті національних інтересів і формування міжнародної безпеки. На фоні сучасних тенденцій, дипломатична підтримка зовнішньоекономічної діяльності вибудовується, насамперед, з огляду еколого-економічної стратегії [1]. Наприклад, із прийняттям Лісабонської угоди ЄС посилюється інтеграційний формат розвитку екологічної дипломатії в міжнародних відносинах. Країни-члени та інститути ЄС орієнтовані на зміцнення позицій публічної дипломатії з метою інформування міжнародної спільноти про ідеали «об'єднаної Європи» (у тому числі медійними й електронними засобами) та розширення зони демократичних, екологічних і економічно сильних країн-сусідів ЄС.

Разом з тим, у просторі європейської інтеграції постали виклики для традиційної дипломатії на трьох рівнях:

- 1) на внутрішньо європейському – в двосторонніх відносинах;
- 2) багатосторонньому форматі Ради ЄС;
- 3) спроможності ЄС розвивати дипломатичні відносини з третіми країнами.

Процес трансформації та розширення функцій посольств усередині ЄС відбувається не повсюдно та з різною інтенсивністю. Але сам факт членства в ЄС є перешкодою для намірів війни між країнами-членами й тому одне із завдань дипломатії – гарантія національної безпеки від загроз інших країн в анархічному державному середовищі – має другорядне значення в міжєвропейській дипломатії та поступове змінення уваги до інших сфер дипломатичної діяльності, таких як торгівля, енергетика та екологія. Так, на думку Дж. Ріфкіна, Європа і Німеччина, могли б розпочати нову епоху індустріалізації, оскільки в жодній країні немає таких унікальних передумов і технологій для запуску «енергетичного інтернету» як у ФРН [2].

Доцільно зазначити, що всі країни, дбаючи про свою економічну

могутність і безпеку, привносять до природного та навколишнього середовища як позитивні, так і негативні ефекти. Тут присутні матеріальні інтереси і вигоди об'єктивної реальності, що обумовлюють способи економічної активності й соціально-політичної конфліктності. Зростаючий інтерес країн-членів ЄС до еколого-економічної проблематики змінює комунікативну діяльність суспільства і розширює міжнародний дискурс, бо існує великий діапазон смислових контекстів у цій сфері діяльності:

- інформація про природу та світ навколо – це продукт полеміки про навколишнє середовище, що утворюється в міждисциплінарних перетинах науки та практики господарювання;
- специфічні мовні засоби та конструкції, спосіб подання інформації відіграють у комунікації / дипломатії з екологічної тематики чи не вагомішу роль, ніж самі факти;
- під час презентації, обговорення чи висвітлення екологічних питань застосовуються відповідні комунікаційні стратегії та стилі переговорів для позиціонування, безпеки і захисту певних інтересів;
- в екологічних послідах (доповідях, зверненнях, промовах) важливим є не лише те, що ми знаємо, персуазивність досягається і завдяки тому, як говорять про екологічні проблеми і хто саме з відомих дипломатів, політиків і державних діячів звертає свою увагу на екологію.

Різноманітність смислових контекстів щодо проблем екологічного розвитку людства переважно сприймається у параметрах глобалізаційних резонансів і експертних застережень. Наприклад, французький дипломат Л. Фабіус констатував: «Ухвалення Паризької угоди набуло значення «виняткового успіху», але цього поки що недостатньо. Збільшення кліматичних ризиків набуває ознак швидкого і драматичного характеру для людства». Делегат Франції Л. Тубіана зазначила: «Зміна клімату – це питання про екосистеми, а самі переговори з проблем зміни клімату є проявом егосистеми людства» [3].

Таким чином, розвиток міжнародного діалогу відбувається у різних політичних тональностях, що свідчить не лише про апробацію нових механізмів дипломатії в реалізації проєкту покращання якості клімату, але й про різні інтереси країн у міжнародній торгівлі. Ринкова динаміка породжує економічну та екологічну взаємозалежність країн і проблемну їх спорідненість у координатах: «глобальне – національне», «універсальне – партикулярне». Цивілізаційна чи опозиційна реакція суспільства за таких умов є джерелом всезагальних зрушень і нового формату комунікаційних взаємодій, в якій все більш визначальною є екологія.

Головні дипломатичні завдання щодо «прозорості» / «transparency» у контексті європейського формату партнерства – зміцнення миру й безпеки в регіоні, посилення міжнародного екомоніторингу із використанням інформаційно-інноваційного ресурсу, задіяння сил миротворення ООН.

Прикладом напрацювань, практик і досвіду розвитку конструктивного і структурованого діалогу задля безпеки є процес, започаткований через Комюніке «Вигоди для екологічної політики ЄС через регулярний перегляд імплементації в екологічній сфері» [4] для підтримання досягнень цілей екологічної політики і законодавства ЄС шляхом:

- надання комплексної оцінки про місце країни-члена щодо прогалин імплементації в екологічній сфері та погодження політики та зобов'язань, що визначені екологічним законодавством ЄС;
- створення можливостей для активації дипломатії з країнами-членами в аспектах досягнень у сфері екологічної політики;
- забезпечення індивідуальної підтримки країнам-членам у сфері імплементації «*acquis communautaire*» і політики ЄС на основі звітів;
- зміцнення культури дотримання зобов'язань ЄС у сфері екологічної політики та інформаційний супровід політичних дебатів і дискусій між інституціями ЄС про горизонтальні виклики;
- поширення інформації про найкращі практики, використання європейського досвіду екодипломатії;
- налагодження взаємодії з різними зацікавленими особами щодо розбудови мережі екологічної дипломатії та розвитку стратегічного партнерства.

Перегляд імплементації в екологічній є інструментом покращання екологічної політики і права в кожній країні-члені ЄС. До того ж це сприяє обізнаності дипломатів еколого-економічними питаннями та розширює предмет діалогу між країнами.

Отже, для України зарубіжний досвід розвитку комунікаційних і безпекових форматів на прикладі євроінтеграційної дипломатії має сприяти впровадженню більш прогресивних механізмів адаптивності та реагування в системі міжнародних економічних відносин та міжнародної екологічної політики, а також удосконаленню інструментів дипломатичної підтримки.

Список використаних джерел:

1. Бохан А. В. Екологічна дипломатія в інтерактивній модальності глобалізації: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018.
2. Рифкин Дж. Третья промышленная революция: Как горизонтальные взаимодействия меняют энергетику, экономику и мир в целом /пер. с англ. М.: Альпина нон-фикшн, 2014. 410 с.
3. Представники 196 країн зібралися на кліматичній конференції в Марокко. URL: <https://www.dw.com/uk/36287154> (дата звернення: 03.10.2021).

4. Communication «Delivering the Benefits of EU Environmental Policies through a Regular Environmental Implementation Review» (2016). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2016%3A316%3AFIN> (дата звернення: 03.10.2021).

УДК 654.197

ЗАБОРОНА РОСІЙСЬКИХ ТЕЛЕКАНАЛІВ: МІЖ СЦИЛЛОЮ СВОБОДИ СЛОВА ТА ХАРИБДОЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Терещук В.І.

д.політ.н., доцент, професор кафедри міжнародних відносин та міжнародного права, Київський університет імені Бориса Грінченка

У 1990-х рр. російське керівництво приділяло мало уваги проблемам іномовлення, і його відродження відбулося у 2000-х рр., коли адміністрація В. Путіна почала робити активні кроки з покращення міжнародного іміджу Росії та посилення присутності країни в міжнародному медіа-просторі як елемент забезпечення інформаційної безпеки РФ. Зокрема, в 2005 р. державним російським агентством «РІА Новости» був заснований телеканал Russia Today. Задачами його діяльності було задекларовано «відображати російську позицію з головних питань міжнародної політики» та «інформувати аудиторію про події та явища російського життя» [0]. Початково телеканал концентрувався на поширенні позитивних новин про Росію за кордоном, але у 2008 р., провівши ребрендинг і змінивши назву на аббревіатуру RT, телеканал переорієнтувався на висвітлення новин в країнах світу. Акцент при цьому робився на політичних, соціальних, економічних проблемах, на критиці тих політиків, яких Росія вважає ворожими собі (див. [0]).

Не викликає сумнівів, що ці трансформації слід розглядати в контексті змін зовнішньополітичної стратегії РФ, в яких виразно проявилась готовність застосовувати не лише soft power, але й hard power (що наочно було продемонстровано під час російсько-грузинської війни того ж 2008 р.). Можна сказати, що російське керівництво зробило ставку на smart power), яка трактується як здатність актора поєднувати у собі елементи жорсткої сили і м'якої сили таким чином, щоб вони взаємно доповнювали один одного задля дієвого й ефективного просування намірів актора (див. [0, с. 110]). Цю «розумну силу» РФ, враховуючи наступальний характер її застосування, почали йменувати «гібридною війною» (власне, можна було спостерігати різке зростання вживання цього терміну саме у наступні роки).

Зростання агресивності у зовнішньополітичній діяльності Росії супроводжувалося посиленням використання іномовлення для

інформаційної підтримки акцій Росії за кордоном. Характер поширюваних російським іномовленням матеріалів досить швидко призвів до різкої критики з боку західних політиків та засобів масової інформації. Приміром, у квітні 2014 р. заступник держсекретаря США з публічної дипломатії та зв'язків з громадськістю Р. Стенгел заявив, що «Москва веде інтенсивну кампанію з дезінформації українців, росіян і решти світу, прагнучи створити небезпечне і брехливе уявлення про законний уряд України» [0]; у травні 2017 р. президент Франції Е. Макрон під час спільної прес-конференції з В. Путіним назвав RT і Sputnik «органами впливу і пропаганди» [0]; у вересні 2018 р. прем'єр-міністр Великої Британії Т. Мей під час свого виступу у парламенті назвала телеканал Russia Today «інструментом пропаганди» [0] тощо.

Крім того, є підтвердження, що Росія через різні канали активно намагалася впливати на громадську думку в окремих країнах у період важливих подій – приміром, у доповіді, підготовленій спецслужбами США (ЦРУ, ФБР та АНБ) щодо ролі російських інформаційних спецоперацій під час президентських виборів 2016 р., констатувалося, що мають місце спільно скоординовані зусилля телебачення, онлайн-видань та облікових записів в соціальних мережах, які є «частиною пропагандистської машини Росії» [0].

І, як показала практика, західний світ виявився не готовим до такого інформаційного «наступу». Російські ЗМІ користуються всіма перевагами функціонування у вільному інформаційному просторі, що ґрунтується на засадничих принципах свободи слова й захисту діяльності мас-медій, і це стало надзвичайно серйозним викликом для західних ліберальних демократій. Упродовж десятиліть, коли транскордонні масові комунікації (спочатку радіомовлення, згодом телебачення та Інтернет) стали буденністю, традиційною практикою демократичного Заходу було толерування навіть відверто пропагандистських медій, і максимально можливою відповіддю була «корекція» відверто брехливих повідомлень (див., наприклад, історію міжвоєнного іномовлення Франції у [0]) та використання міжнародних договірних і т.п. інструментів, починаючи від Міжнародної конвенції про використання радіомовлення в інтересах миру 1936 р. до резолюцій Генеральної асамблеї ООН «Досягнення у сфері інформатизації та телекомунікацій в контексті міжнародної безпеки», в яких в останні роки з'явилася вказівка на обов'язок держави утримуватися від будь-яких наклепницьких кампаній, образливої чи ворожої пропаганди з метою здійснення інтервенції або втручання у внутрішні справи інших держав (див. [0]). Певною іронією є той факт, що саме Російська Федерація була одним із ініціаторів ухвалення першої такої резолюції у 1998 р.

Нагальність проблеми підштовхувала країни світу, що відчували на собі вплив пропагандистської машини РФ, вживати ті чи інші заходи задля протидії небажаному інформаційному впливу. Приміром, у лютому 2018 р.

було оголошено, що Державний департамент США та Пентагон виділять щонайменше 40 млн доларів на боротьбу з пропагандою іноземних держав [0].

«Висловлення занепокоєння» (що вже стало ледь не мемом міжнародного політичного дискурсу для позначення небажання чи неспроможності давати чи хоча б формулювати релевантну відповідь на політичні виклики), вочевидь, не задовольняло країни з відповідним історичними досвідом (насамперед пострадянські). Вважаючи за необхідне провадити проактивну політику у протидії російській гібридній війні, а також менш «трепетно» ставлячись до свободи слова в силу ще не такого давнього тоталітарного минулого, низка країн, як-от Естонія, Латвія, Литва, Молдова, Україна та інші, вдалися до прямої заборони мовлення російських телеканалів на своїх територіях.

Проактивну позицію почало займати й медійне середовище. Так, у січні 2019 р. на сайті Німецької асоціації журналістів (Deutsche Journalisten-Verband, DJV) був опублікований заклик голови асоціації до державного регулятора ФРН у сфері мас-медій не видавати ліцензію на мовлення німецькомовному телеканалу RT Deutsch, заявляючи, що «Russia Today для нас є не засобом масової інформації, а пропагандистським інструментом Кремля» [0]. Представникам RT та інформагентства Sputnik було відмовлено в участі в Глобальній конференції за свободу ЗМІ, що відбувалася у Лондоні у липні 2019 р. Прес-секретар зовнішньополітичного відомства Великої Британії, яке організувало конференцію, заявила, що «Ми не акредитували RT та Sputnik через їхню активну роль у розповсюдженні дезінформації» [0].

Важливо зауважити, що західний світ не обмежується лише «обороною», але й реалізує різні «наступальні» заходи, як-от створення ресурсів, що розвінчують поширювану Росією дезінформацію, розширення й посилення провідними західними країнами своїх служб іномовлення, запуск орієнтованих на російськомовне населення телеканалів тощо. Тим не менш, говорити про те, що проти дезінформаційної отрути знайдені ліки, ще дуже зарано. Епоха пропаганди, яку багато хто вважав такою, що пішла у небуття разом із тоталітарними режимами ХХ століття, не завершилася. І урядам країнам світу, і громадянському суспільству ще належить знайти формулу, яка збалансує засадничий принцип свободи слова та національну безпеку. Нині, в умовах пандемії COVID-19, мимоволі напрошується паралель із дискусією що краще – зробити щеплення вакциною, що не пройшла за браком часу належного випробування, чи наражатися на небезпеку захворювання з імовірним смертельним наслідком.

Список використаних джерел:

1. Заступник держсекретаря: «Russia Today – це машина спотворень, а не новинна організація» // Голос Америки. 2014. 30 квіт. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/russia-today-propaganda/1904493.html> (дата звернення: 11.11.2021)
2. Имидж России собираются улучшить при помощи нового телеканала // Лента.Ру. 2005. 6 черв. URL: <https://lenta.ru/news/2005/06/06/channel/> (дата звернення: 11.11.2021)
3. Поширення дезінформації є проблемою для західних демократій – висновки саміту ЄС // Радіо Свобода. 2018. 14 груд. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-es-dezinformatsiya/29656461.html> (дата звернення: 14.12.2018)
4. Президент Франції: RT і Sputnik – це органи впливу і пропаганди // Радіо Свобода. 2017. 29 трав. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28517133.html> (дата звернення: 11.11.2021)
5. Рутенберг Дж. RT, Sputnik и новая российская теория войны. Как Кремль создал идеальное информационное оружие 21 века – и почему его невозможно остановить // The New York Times. 2017. 13 верес. URL: <https://www.nytimes.com/2017/09/13/magazine/rt-sputnik.html> (дата звернення: 11.11.2021)
6. США виділить \$40 млн на боротьбу з іноземною пропагандою // Детектор медіа. 2018. 27 лют. URL: https://ms.detector.media/ethics/manipulation/ssha_vidilit_40 mln_na_borotbu_z_inozemnoyu_propagandoyu/ (дата звернення: 1.02.2019)
7. Developments in the field of information and telecommunications in the context of international security. 75/240. Resolution adopted by the General Assembly on 31 December 2020. URL: <https://undocs.org/en/A/RES/75/240> (дата звернення: 13.11.2021)
8. Keine Rundfunklizenz für Propaganda! // Deutsche Journalisten-Verband. 2019, 11 січ. URL: <https://www.djv.de/startseite/profil/der-djv/pressebereich-download/pressemitteilungen/detail/article/keine-rundfunklizenz-fuer-propaganda.html> (дата звернення: 27.03.2021)
9. Russia's RT banned from UK media freedom conference // BBC. 2019, 9 лип. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-48919085> (дата звернення: 27.03.2021)
10. Scales R. Radio and the politics of sound in interwar France, 1921 – 1939. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. 299 p.
11. Wilson E. J. Hard Power, Soft Power, Smart Power, III // The Annals of the American Academy of Political and Social Science. 2008. Vol. 616. P. 110–124.

ЕФЕКТИВНІСТЬ СТРАТЕГІЇ ПОМІРНОЇ АДАПТАЦІЇ ДО СВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В РАМКАХ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ «УКРАЇНА-ЄС»

Дурман М.О.

д.н.д.у., доц., професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Херсонський національний технічний університет

Сидорюк М.П.

студентка, Херсонський національний технічний університет

Багато вчених є прихильниками тієї точки зору, що країни, пострадянського простору і ті, що за останні десятиліття розвивали економічні зв'язки з Європейським Союзом (ЄС), не отримали від цього ніяких позитивних ефектів [1]. Пояснюється це тим, що повна лібералізація торгівлі та нормативно-правова інтеграція з ЄС, як це передбачається Угодою про асоціацію (УА), може привести до витрат з боку внутрішніх суб'єктів, які не компенсуються відповідною допомогою від ЄС [2]. Угода про асоціацію передбачає значні структурні зміни української економіки, що провокує збитки для України у сфері промисловості. Прогнозовані вигоди від зростання в сферах сільського господарства та інформаційних технологій навряд чи компенсують втрати в результаті скорочення неефективних галузей важкої промисловості [3]. Це може привести до більш активної протидії економічним реформам і відновити давні регіональні розбіжності. До того ж ЄС за весь період асоційованого членства не надав Україні суттєвої матеріальної допомоги і не готовий надавати її в майбутньому [4]. Ініціативи щодо реструктуризації української економіки до цих пір не супроводжувалися допомогою місцевим промисловим підприємствам, що є загальноприйнятою практикою для держав-кандидатів на членство в ЄС [2]. Але, з іншого боку, після того як Україна здобула незалежність, ЄС виділив Україні понад 3,3 мільярда євро безповоротних коштів (технічна допомога, поставки, роботи та гранти). Крім того, ЄС виділив понад 3 мільярди євро кредитів [4]. Так само Україні було виділено індивідуальний пакет допомоги під час пандемії COVID-19 на суму понад 190 млн євро [5].

Не менш важливим моментом, що активно обговорюється вченими, є ефективність стратегії інтеграції України в ЄС. Саме ця стратегія має безпосередньо визначити пріоритети в реалізації стратегічних завдань УА. Концептуально можна виділити три основні підходи до адаптації: мінімальна, помірна і максимальна.

Для мінімальної інтеграції властивий позасистемний характер, тобто чітко простежується необхідність задоволення кон'юнктурних запитів

сторін, які склалися на даний відрізок часу [6]. Стратегія помірної інтеграції передбачає створення зони вільної торгівлі з ЄС, поширення деяких інших переваг внутрішнього ринку ЄС для України [7]. Максимальна ж адаптація передбачає повноправне членство в ЄС [8]. Ефекти, в залежності від обраної стратегії адаптації для сталого розвитку країни, можуть мати різний характер. Він залежить від переслідуваних цілей України, інституційної спроможності та рівня соціально-економічного розвитку країни.

На сучасному етапі соціально-економічного розвитку найбільш ефективною стратегією інтеграційного процесу України до ЄС є стратегія помірної адаптації. Це можна пояснити тим, що на сьогодні наша країна внутрішньо не відповідає стандартам Європейського союзу [9].

Українські громадяни більше, ніж громадяни європейських країн, демонструють прихильність до цінностей «безпеки», «збагачення», «влади», «традицій». І менше – таким цінностям, як «відкритість для змін», «самостійність», «доброзичливість». Українські громадяни коливаються між довірою і недовірою до оточуючих. Однак така невизначеність вже сама по собі є несприятливим суспільним чинником [9]. Тому державна політика України повинна бути спрямована на заохочення в суспільстві громадської роботи і солідарної активності, участі в політичних і соціальних ініціативах. Не повинні залишатися осторонь і волонтерська діяльність, виконання представницьких функцій в разі самоорганізації, благодійність, шефство тощо.

З точки зору адаптації економічної системи країни до вимог ЄС, на сьогодні національна економіка знаходиться в глибокій кризі та має низхідний тренд розвитку через тривалу в країні та світі пандемію COVID-19. Це ще більше посилює розбіжності між ЄС та Україною. Оскільки в ЄС прийнято «підіймати» економіки нових країн-членів до загальноєвропейського рівня, то включення України є не вигідним для ЄС, адже виникає необхідність вливання в нашу країну сотень мільярдів доларів. Тому в рамках поміркованої адаптації доцільною термінова модернізація української промисловості – адже вимога ввести міжнародні стандарти виробництва в межах асоційованого членства є істотним елементом цього модернізаційного процесу.

При гармонізації або заміщенні діючих українських стандартів на європейські повинен бути дотриманий принцип поступовості змін. Це дозволить забезпечити ефективність їх впровадження в національну економіку та зменшить негативний вплив цих змін на початковому етапі впровадження. Цей процес хоча й тягне серйозні зміни практик багатьох українських компаній, довгострокові результати будуть позитивними. Оскільки значно спроститься доступ до ринку ЄС і це дозволить компаніям стати більш конкурентоспроможними на світових ринках. Поєднання

цільової допомоги, інвестицій і порад з боку ЄС допоможе процесу більш ефективної, продуманої і поступової адаптації української економіки.

Список використаних джерел:

1. Kachala T., & Kovalchuk Y. Ukrainian Business in European Integration Process: a Cluster Approach. *Journal of Eastern European and Central Asian Research*, 2015. 2(1). URL: <https://ieeca.org/journal/index.php/JEECAR/article/view/84>
2. Babenko V., Biletska Y., & Pelyak H. Ukraine-EU: economic integration strategy. *Geopolitics under Globalization*. 2019. 3(1). URL: <https://www.businessperspectives.org/journals/geopolitics-under-globalization-2/issue-338/ukraine-eu-economic-integration-strategy>
3. Spiliopoulos O. The EU-Ukraine Association Agreement as a Framework of Integration between the Two Parties. *Procedia Economics and Finance*, 2014. №9. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567114000276?via%3Dihub>
4. Report on Implementation of the Association Agreement Between Ukraine and the European Union 2015-2020. Євроінтеграційний портал. 2021. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/aa_implementation_report_2015-2020_eng_final.pdf
5. Отношения ЕС-Украина в фактах и цифрах. 2021. URL: https://eeas.europa.eu/sites/default/files/eap_factsheet_ukraine_ru.pdf
6. Marchak D., & Markuts Y. Budget Declaration. Second Attempt. 2021. URL: <https://voxukraine.org/en/budget-declaration-second-attempt/>
7. Шевчук, С. Адаптація законодавства України к законодавству Европейского Союза как условие будущего членства в ЕС. 2021. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_52
8. Kuzmak O., Kuzmak O., & Pohrishchuk B. Sustainable development: trends and realities of Ukraine. *Web of Conferences*, 2021. 255, 01035. URL: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202125501035>
9. European Commission. (2020). Joint Staff Working Document. Association Implementation Report on Ukraine. URL: https://eeas.europa.eu/sites/default/files/2020_ukraine_association_implementation_report_final.pdf

ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС» ЯК СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Кірдан О.Л.

д.пед.н., доц., професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

У працях вітчизняних дослідників, чинних нормативно-законодавчих актах, численних науково-комунікаційних заходах неодноразово акцентовано на інтегруванні до Європейського простору вищої освіти, схарактеризовано теоретичні та практичні аспекти цього процесу.

В «Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні» зазначено, що «Угода про Асоціацію між Україною та ЄС (2014 р.) на законодавчому рівні закріпила курс України на європейську інтеграцію. Главою 23 «Освіта, навчання та молодь» передбачено поглиблення взаємодії сторін на рівнях середньої, професійно-технічної освіти і підготовки, вищої освіти, дистанційного навчання і освіти впродовж життя з метою поглиблення співробітництва, імплементації реформ та підвищення якості» [3, с. 139].

У попередніх дослідженнях нами акцентовано та особливостях забезпечення якості освітніх програм підготовки здобувачів вищої освіти [1], обґрунтовано теоретичні та практичні засади професійної підготовки майбутніх менеджерів освіти на засадах компетентнісного підходу [4] та управління закладами освіти [5]. На основі аналізу змісту професійної підготовки майбутніх економістів [2] та управлінців [1], доходимо висновку, що в освітніх програмах, змісті навчальних дисциплін обов'язкових освітніх компонентів бракує повноцінного відображення основних засад угоди про Асоціацію між Україною та ЄС та аналізу правових, політичних та комунікаційних аспектів інтеграції України та ЄС.

Зважаючи на важливість угоди про асоціацію між Україною та ЄС, на наш погляд, доцільним є уведення окремого освітнього компоненту (у вигляді змістового модуля/окремої теми) у професійну підготовку майбутніх здобувачів вищої освіти незалежно від спеціальності та рівня вищої освіти. Пропонований нами освітній компонент є міждисциплінарним конструктом, оскільки інтегруватиме соціально-економіко-правові засади угоди про асоціацію з ЄС та сприятиме забезпеченню загальнокультурного розвитку здобувача вищої освіти, надаватиме знання, уміння та компетентності щодо перспектив модернізації зони вільної торгівлі, участі в міграційних процесах, економічних та правових аспектах угоди про асоціацію України та ЄС.

Зважаючи на викладене вище, до обов'язкових / вибіркових освітніх компонентів освітніх програм закладів вищої освіти рекомендуємо внести окремий змістовий модуль / тему «Угода про асоціацію з ЄС», що сприятиме соціальному, професійному та особистісному становленню здобувачів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Кірдан О.Л., Кірдан О.П. Шляхи забезпечення якості освітніх програм: змістовність відображення у публічному просторі процесу їх реалізації. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної конференції «Забезпечення якості вищої освіти» 08–10 квітня 2020 р. Одеса, ОНАХТ. 2020. С. 259–262. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/13276>

2. Кірдан О.П. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Кірдан Олександр Петрович. Умань : УДПУ імені Павла Тичини, 2021. 655 с.

3. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с.

4. Кірдан О.Л., Кудла М.В. Розділ. 2. Формування управлінської компетентності // Професійна підготовка майбутніх менеджерів освіти на засадах компетентнісного підходу: колективна монографія за ред. О.М. Коберника. Умань: Візаві, 2018. С. 58–72. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/12842/1/Монографія%20колективна.pdf>

5. Управління закладами освіти: теорія, історія, практика : монографія / В.В. Бойченко, Н.В. Безлюдна, М.І. Гагарін [та ін.] / за ред. О.Л. Кірдан. Умань : Візаві, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, 2020. 290 с. URL: [https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/13505/1/ монографія_УЗО_2020.pdf](https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/13505/1/монографія_УЗО_2020.pdf)

ЕКОЛОГІЧНІ ТА РОДОВІ ПОСЕЛЕННЯ ЯК МЕХАНІЗМ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ, СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Ходаківський Є.І.

д.е.н., проф., професор кафедри економічної теорії інтелектуальної власності та публічного управління, Поліський національний університет

Якобчук В.П.

к.е.н., проф., завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління, Поліський національний університет

Плотнікова М.Ф.

к.е.н., доц., доцент кафедри інноваційного підприємництва та інвестиційної діяльності, Поліський національний університет

Орієнтація на внутрішні зміни суб'єктів суспільних відносин щодо забезпечення сталого розвитку засвідчила пріоритетний характер функціонування екологічних та родових поселень (Global Ecovillage Network є радником ООН з екологічних питань [1]). Проведене соціологічне опитування методом неструктурованого інтерв'ю серед мешканців родових та екологічних поселень України (наразі вони представлені у всіх регіонах країни) засвідчило наявність творчого підходу у забезпеченні розвитку підприємництва, практики функціонування громадських організацій організації населених пунктів, досвіду зеленого туризму (наразі поселення відвідали представники понад 20 країн з усіх частин світу). Внаслідок відсутності статистичних спостережень та держаного контролю за діяльністю вказаних структур основними джерелами також стали сайти поселень, відомості отримані за у фестивалях, виставках, ярмарках, громадських слуханнях, круглих столах за участю поселенців та під час проживання на території поселень.

Позитивний досвід розвитку родових та екологічних поселень України засвідчив становлення спроможності громад без додаткової участі з боку бюджетів усіх рівнів (у 2000 р. не було жодного поселення, наразі їх близько 100) [2]. Середні вкладення інвестицій у розрахунку на 1 га площі становлять 300 тис грн за 10 років [3]. Основний акцент діяльності поселенців – гармонізація відносин людини та природи – забезпечення діяльності через вирішення глобальних проблем людства за використання біомімікрії на умовах природоцентризму. Відомі європейські екологічні поселення (наприклад, Тамера у Португалії) є лідерами у питаннях очищення води, забезпечення продовольством, використання альтернативних джерел енергії (їх засновники брали участі у проєкті «Марс-2»), а також орієнтовані на гуманізм та соціальну справедливість.

Такі ініціативні групи стають засновниками стійких людських спільнот, які своїм прикладом мають на меті продемонструвати можливість моделі життя, коли людство продовжує своє здорове життя на землі стійким, соціально справедливим чином. Рух у цьому напрямку вимагає глибокого навчання законів Природи та Всесвіту, ілюструючи складність наявних взаємозв'язків. Дослідження засвідчило відсутність єдиного підходу у вирішенні вказаних задач, однак наявність загальних принципів та законів управління діяльністю соціуму. Крім соціально-екологічних питань поселенці демонструють та вивчають процеси впровадження нішевих інновацій як «ініціатив у сфері сталого розвитку». Розвиток локальної економіки, ноосферна освіта та виховання, пермакультура та публічне управління є базовими інструментами smart-community. Екологічні спільноти є відкритими до комунікації та демонструють стійкість зовнішнім змінам за соціального діалогу і соціальної дистанції (родові поселення України підтримують ідею отримання 1 га землі кожною бажаною родиною безоплатно для забезпечення себе сім необхідним). Вони демонструють досвід відновлення родючості ґрунтів, відновлення біорізноманіття та оздоровлення колишніх мешканців міст. Поселенці демонструють реальний зв'язок почуттів та творчості (розкривається талант до малювання, співу, віршування тощо) за одночасного налагодження відносин між людьми. Розвиток локальної економіки дозволяє забезпечити й фінансову спроможність.

Зосереджені на раціональному мисленні мешканці традиційних форм адміністративно-територіального утворення занадто зосереджені на особистісному, побуті, забуваючи про на зв'язок між індивідуальними і соціальними змінами, упускаючи структурні елементи. Обираючи життя за межами домінуючих структур та інститутів сучасного суспільства у місцях, які демонструють радикально інші форми організації життя, мешканці екологічних та родових поселень навмисно надають велику роль навчанню, етиці, моралі, культурі, духовності та їх розвитку. У такому контексті процес навчання також потенційно може мати перетворюючий характер. Розуміючи його як динамічний процес, що відбувається в цьому просторі взаємодії, навчання формується не на фізичному або матеріальному вимірі, що призводить до відчутних змін на рівні поведінки, соціальної взаємодії, організації та матеріального середовища, а саме враховуючи особливості конкретного місця, включаючи культуру, місцеві знання, духовну практику та онтологічні погляди, крім більш матеріальних, географічних характеристик місця, розвивається Духовність як ключовий фактор у відносинах людей, що є рушійною силою змін у свідомості.

Ґрунтуючись на вищесказаному, ми зробили висновок про визначні моменти і місця у житті поселень, наявні труднощі та факти, якими можна пишатися. Зокрема відмічається роль власної ідентичності, досвід історії,

культури та становищі в світі (наслідки сучасного способу життя), відносини із «зовнішнім світом», тенденції конкурувати з іншими). Також виявлено прагнення розвитку здібностей і навичок, здатність проявляти співчуття до себе та інших, до самопожертви, приєднання, участі або організації громадських ініціатив, здатність бачити красу у всьому. Наприклад, у процесі пошуку свого місця у алгоритм та механізми подолання роз'єднуючих станів, конфліктів та емоційної відстороненості (рівне позитивне ставлення до себе та інших). Люди сповідують споконвічні цінності цілісності всього суцього та потреби перетворення планети Земля у ідеальне середовище існування людини. Інструментами досягнення вказаних цілей є повага один до одного, надання переваги загальному благополуччю над індивідуальним і турботу про себе, відповідальність за своє життя та навколишній простір.

Список використаних джерел:

1. Yakobchuk V., Shvets T., Plotnikova M., Prysiazhniuk O., Buluy O. Virtual Reality Innovative Model Of Sustainable Development Administration In Business And Territorial Communities. AD ALTA: Journal of interdisciplinary research. 2021. Vol. 11 (2). P. 100–109.

2. Ходаківський Є. І., Войтенко А. Б., Плотнікова М. Ф., Булуй О. Г. Психологічні засади управління та планування інноваційним регіональним розвитком територіальних громад. Інвестиції: практика та досвід. 2021. Вип. 6. С. 58–64.

3. Плотнікова М. Ф. Родові поселення–приклад ефективного бізнесу на сільських територіях. Підприємництво в аграрній сфері: глобальні виклики та ефективний менеджмент : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (9–11 лютого 2021 р.) / за заг. ред. Л. М. Бухаріної. Запоріжжя: ЗНУ, 2021. С. 117–119.

УДК 32:316.7

ОСНОВНІ КРОКИ КОМУНІКАТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Далявська Т.П.

к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин та журналістики,
Університет «КРОК»

Однією із характерних рис сучасності є поглиблення та активізація євроінтеграційних процесів, зокрема інтеграційних процесів України до Європейського Союзу. Євроінтеграція – це складний поліаспектний

процес, що включає в себе цілу низку питань, що потребують постійного регулювання.

Вироблення чіткої та покрокової комунікативної стратегії є одним із пріоритетних завдань, адже від цього залежить ефективність усього подальшого процесу. Для нашої держави питання інтеграції до ЄС теж є надзвичайно пріоритетним, а отже вибудовування основних комунікативних кроків слугуватиме не лише підтвердженням вище зазначеної тези, а й сприятиме її успішній реалізації.

Процес євроінтеграції України є вже досить тривалим, а тому багаторівневим. Одним з перших кроків у побудові комунікативної стратегії слід вважати 2000 р. та визначення Європейською Комісією (ЄК) і затвердження Комунікативної стратегії щодо розширення [1]. У ній було наголошено на об'єктивності поширюваної інформації для країн-членів та країн-кандидатів до ЄС, а також на відмові від використання технології пропаганди.

В Україні головну комунікативну роль в інформуванні громадськості щодо євроінтеграції здійснюють Представництво ЄС, представники країн-членів ЄС та неурядові організації.

Низка державних програм була прийнята і впроваджувалася під час реалізації євроінтеграційної стратегії України. Ще одним кроком було визначено Державну програму інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2004–2007 рр. Програма полягала у поліпшенні обізнаності населення України щодо ЄС, роз'ясненні переваг для українського суспільства, реалізації цілей державної політики у сфері європейської інтеграції, забезпеченні широкої суспільної підтримки європейського вибору України тощо.

Згодом, у 2007 р., коли було завершено строк дії зазначеної Програми, КМУ затвердив нову Концепцію Державної цільової програми інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2008–2011 рр., в якій прогнозувалося, що тенденція зростання позитивного ставлення щодо вступу України до ЄС збережеться і надалі у разі подальшого проведення інтенсивної інформаційно-просвітницької роботи. Прогноз був справедливим лише частково, адже для реалізації усіх положень Концепції готовність усіх організацій та представництв не була повною та не враховувала умови того часу.

Наступний крок комунікативної стратегії – 27 березня 2013 р. – розпорядженням КМУ було схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері інформування та налагодження комунікації з громадськістю з актуальних питань європейської інтеграції України на період до 2017 р. Відповідно до Програми забезпечувався стабільний високий рівень усвідомленої підтримки громадськістю державної євроінтеграційної політики України, а також реформ задля майбутнього членства в Євросоюзі. Одним із ключових способів комунікативної

стратегії також було запропоновано інноваційний підхід у проведенні інформаційної кампанії, що передбачав налагодження активної комунікації між владою та суспільством. Зокрема, ідея запровадження у роботі з інформування громадськості щодо європейської інтеграції комунікаційного елементу, як передбачалося, вона повинна була надати можливість поділити відповідальність, у тому числі й фінансову, за виконання цієї роботи із зацікавленими неурядовими організаціями, міжнародними донорами і бізнес-структурами [2].

Ще одним кроком планування та втілення комплексної інформаційної кампанії щодо євроінтеграції була реалізація Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 рр. [3]. Вона спрямована на промоцію євроінтеграційних реформ та заплановані урядом власні кампанії з інформування про зміст і цілі євроінтеграції. План заходів на виконання Стратегії було затверджено урядом 25 квітня 2018 р.

Тут слушно зауважити, що аналізуючи покроково комунікативну стратегію щодо євроінтеграції України можна визначити, що недостатньо лише пояснити людям, як працюють інститути ЄС, і їхнє ставлення до Євросоюзу раптово зміниться. Та все ж, комунікативна політика надає населенню, щонайменше, можливість зрозуміти те, як розвиваються інтеграційні процеси й самостійно обміркувати, яким же чином його голос і думка можуть бути почутими у структурах ЄС. Адже одна лише поінформованість і можливість висловити свою думку ще не роблять пересічного громадянина архітектором європейських процесів.

Підсумовуючи все вищевикладене, потрібно ще раз наголосити, що побудова ефективної та успішної комунікативної стратегії євроінтеграції України є необхідною умовою для підготовки до майбутнього членства в ЄС. Відтак, вважаємо, що основні кроки комунікативної стратегії євроінтеграції України мають бути спрямовані на досягнення цілей вищезгаданої комунікативної стратегії, а загальний план заходів – це власне сукупність планів заходів всіх відповідальних за реалізацію стратегії органів державної влади – мають реалізовуватися з врахуванням усіх факторів. Крім того, слід наголосити, що раціональну комунікативну політику у відносинах між державою і громадянами неможливо замінити жодною, навіть найдосконалішою «магією слова» або концепцією інформаційної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Communications Strategy for Enlargement. URL: http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/enlargement_process/past_enlargements/
2. Палагнюк Ю. Державні програми з питань європейської інтеграції України: основні напрямки. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FI

3. Розпорядження КМУ від 25 жовтня 2017 р. № 779-р «Про схвалення Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки». URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250383204>

УДК 327 (061.1 ЄС+477)

БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ

Миронова М.А.

доцент, к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, експерт Центра досконалості Жана Моне ННІМВ, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Безпеківий діалог становить вагомий напрямок співпраці України та ЄС. У приманному ЄС комплексному та інтегрованому підході до поняття «безпека» діалог з Україною розвивається як у форматі «Спільної зовнішньої політики та політики безпеки», так й в рамках «Простору свободи, безпеки та правосуддя». В Угоді про асоціацію зазначені питання розглядаються в Розділі II «Політичний діалог та реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої та безпекової політики» й в Розділі III «Юстиція, свобода та безпека» [1]. Україна за останні роки активізувала співпрацю з окремими агентствами ЄС, такими як Європейське оборонне агентство, Європол, Євроюст, Європейським агентством прикордонної і берегової охорони (Frontex).

На сьогоднішній день діяльність української сторони саме по цих напрямках є найбільш динамічною. Відповідно до Звіту про імплементацію Угоди за 2015-2020 рр. найбільший прогрес у виконанні плану заходів демонструється саме за напрямками «Політичний діалог, національна безпека та оборона» (89% від запланованого) та «Юстиція, свобода, безпека, права людини» (85% від запланованого) [2, с.11].

Аналізуючи досвід співпраці України та ЄС у безпековій сфері, можна визначити наступні тенденції.

По-перше, традиційним для України у питаннях безпеки залишається євроатлантичний напрямок – співпраця з НАТО та США (участь у програмі Партнерство заради миру, місіях НАТО тощо). Відносини з ЄС переважно розглядаються в економічному контексті та отриманні допомоги у структурних реформах. Крім того, у питаннях безпеки має місце переважна сконцентрованість ЄС на цивільних аспектах безпеки. Проте, в останні роки помірно посилюється увага як з боку ЄС, так і

України у поглибленні військово-політичної складової співпраці. Хоча прогнозовано пріоритетність у цих питаннях залишатиметься за НАТО та діалогом із США.

По-друге, факторами, що ускладнювали консолідований підхід ЄС до безпекового діалогу з Україною, були:

- неоднорідність самого ЄС та брак єдності, пов'язаний із міжурядовим характером політичної та воєнно-політичної співпраці в ЄС (протистояння атлантистів та європейців) та
- різновекторність зовнішніх політик держав-членів.

В українському контексті це проявилось в розходженні в оцінках впливу російського фактора на безпековий діалог ЄС та України, небажанні частини членів ЄС бути втягнутими у геополітичне протистояння з Російською Федерацією. Так, ряд експертів констатує суттєві розбіжності щодо безпекових інтересів і оцінок загроз між Україною та окремими-членами ЄС, зокрема в актуальності загрози з боку РФ та сприйняття України як контрибутора європейської безпеки [3, с.5].

Заявлений у Глобальній стратегії 2016 р. курс на стратегічну автономію вимагає від ЄС активнішої та більш самостійної ролі безпекового актора, посилення його інституційних та функціональних спроможностей, в тому числі у сфері кризового управління [4]. Проте майже невикористаним залишається потенціал ЄС як провайдера безпеки в питанні нерегульованих конфліктів у країнах-учасниках Східного партнерства. З 36 проведених ЄС місій лише 4 були у цьому регіоні, дві з яких в Україні (місія ЄС з прикордонної допомоги Україні та Молдові та консультативна місія ЄС з реформування цивільного сектора безпеки в Україні). Як бачимо, у своїй діяльності, в цілому, та в Україні, зокрема, ЄС переважно концентрується на інструментах м'якої безпеки, таких як довгострокові структурні реформи, демократична розбудова, посилення стійкості. Союз намагався максимально уникати прямого залучення в конфліктне врегулювання: в рамках Європейської політики сусідства та ініціативи Східне партнерство відсутні ефективні механізми для цього.

Через вакуум безпеки регіон потребує активнішого та ефективнішого залучення ЄС у питання нерегульованих конфліктів як провайдера безпеки. Доцільними заходами в цьому зв'язку є створення окремої безпекової платформи в рамках Східного партнерства, формування додаткових місій ЄС в регіоні, тісніша співпраця із ОБСЄ, США та НАТО в цьому питанні. Позитивним трендом, на нашу думку, є обговорення можливості відкриття тренувальної місії ЄС в Україні, що стала б першою військовою місією ЄС в країні-учасниці Східного партнерства.

Практичні кроки поглиблення співпраці України та ЄС у безпекових питаннях мають бути зосереджені на наступних напрямках.

1. Тісніша співпраця України з Європейським оборонним агентством (EOA). Україна – одна з 4 країн, з якими EOA було укладено

Адміністративну угоду про співробітництво. Так, зокрема, Україна бере участь у роботі експертних груп «Єдине європейське небо», «Логістика та Європейський авіатранспортний флот», «Матеріальна стандартизація», «Тренування»), що, в свою чергу, веде до реформування сектору безпеки України відповідно до стандартів як ЄС, так і НАТО.

Пріоритетним напрямком вважається і приєднання до програми Постійного структурованого співробітництва ЄС у сфері безпеки і оборони (PESCO), що розглядається як інструмент вдосконалення національних оборонних можливостей та імплементація найкращих європейських практик та стандартів. У 2020 р. Радою ЄС ухвалено умови участі в окремих оборонних проектах країн – не членів ЄС, зокрема до участі запрошені Канада, США, Норвегія. На жаль, питання приєднання України до програми залишається досі нерегульованим.

2. *Діяльність у військово-політичних форматах ЄС.* Достатньо активною є участь України у такому форматі військово-політичної співпраці ЄС, як діяльність «бойових тактичних груп». Активною є співпраця з країнами Вишеградської четвірки та Балканськими країнами, зокрема, в 2020 р. підрозділи збройних сил України заступили на оперативне чергування в бойовій тактичній групі ЄС «Хелброк». Перспективним напрямком виглядає співпраця в сфері надання ЄС послуг у стратегічному перекиданні військ та перевезенні військових вантажів із застосуванням авіатранспортних можливостей [5, с.57]. В той же час, залучення України до місій та операцій ЄС із врегулювання криз є недостатнім, навіть порівняно з Грузією – іншим учасником ініціативи Східне партнерство. З моменту започаткування перших місій ЄС в 2003 р. Україна брала участь лише в декількох з них: поліцейська місія в Македонії (2004), поліцейська місія ЄС в БіГ (2004), військово-морська операція Аталанта (2014). Нарешті в 2020 р. ухвалено рішення і про участь України у військовій місії ЄС «Алтея» в Боснії і Герцеговині. Доцільним було б приєднання і до діяльності нещодавно створеного Європейського фонду миру, наразі опрацьовується питання залучення Україною міжнародної технічної допомоги в рамках цього Фонду, зокрема по таких проектах як військова медицина, розмінування, кібербезпека тощо.

В цілому, потенціал співпраці України та ЄС у безпековій сфері, порівняно з діалогом з НАТО, залишається нерозкритим, сама співпраця є доволі обмеженою й більшою мірою зосередженою на цивільних аспектах безпеки.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>

laws/show/984_011#Text

2. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 2015-2020 рр. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/evropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu>

3. Партнерство Україна-ЄС у безпековій сфері: сучасний стан і перспективи. К.: Центр Разумкова, 2021. 71 с.

4. Shared Vision, Common Action: a Stronger Europe. A Global Strategy for the EU's Foreign and Security Policy, Brussels, June 2016. URL: https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf

5. Зіняк Л. В. Співробітництво України та ЄС у військовій сфері на сучасному етапі // Євроатлантична інтеграція України: свідомий вибір моделі безпеки : зб. наук. ст. за матеріалами III Харків. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова, м. Харків, 3 листоп. 2017 р. : у 2 ч. Харків, 2017. Ч. 1. С. 53–58.

УДК 327.5

ПОЛІТИЧНИЙ ДІАЛОГ ЯК ОДИН ІЗ ВИМІРІВ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС

Романюк Н.І.

к.геогр.н., доц., доцент кафедри міжнародних відносин та регіональних студій, Волинський національний університет імені Лесі Українки

З 2014 р. розпочинається новий етап у відносинах України та ЄС, який характеризується розбудовою, у якісно новому форматі, політичної асоціації та економічної інтеграції. Базовим документом, який регулює ці відносини є Угода про асоціацію (далі Угода), яка була підписана 27 червня 2014 р.

Одним із напрямків взаємовідносин між країнами-членами ЄС та Україною є політичний діалог, який, у відповідності до Угоди, відбувається у таких формах [6]: зустрічі на найвищому політичному рівні – саміти (ст. 460 Угоди), засідання Ради асоціації Україна – ЄС (ст. 461-463 Угоди), засідання Комітету асоціації та його підкомітетів (ст. 464-465 Угоди), парламентський діалог, консультації на рівні політичних директорів зовнішньополітичних відомств України та ЄС, спільні засідання у робочих групах Ради ЄС з питань глобального роззброєння та контролю над озброєннями (CONOP/CODUN) та з питань звичайних озброєнь (COARM), діалог у рамках діяльності політико-безпекового комітету Ради ЄС (PSC), робочої групи Ради ЄС з питань Східної Європи та Центральної Азії (COEST), робочої групи Ради ЄС з питань Спільної

зовнішньої та безпекової політики (RELEX), а також Військового комітету ЄС (EUMCWG).

Саміти Україна-ЄС є зустрічами на найвищому рівні (делегацію України на такій зустрічі очолює Президент України, делегацію ЄС – Президент Європейської Ради та Президент Європейської Комісії), в ході яких здійснюється обговорення будь-яких двосторонніх або міжнародних питань, що становлять взаємний інтерес, а також загальний нагляд за виконанням Угоди. Загалом відбулося 23 саміти Україна-ЄС (табл. 1).

Табл.1. Хронологія проведення самітів між Україною та ЄС

№ саміту	Дата зустрічі	Місто	Країна	№ саміту	Дата зустрічі	Місто	Країна
<i>1-й</i>	5 вересня 1997 р.	Київ	Україна	<i>13-й</i>	4 грудня 2009 р.	Київ	Україна
<i>2-й</i>	16 жовтня 1998 р.	Відень	Австрія	<i>14-й</i>	22 листопада 2010 р.	Брюссель	Бельгія
<i>3-й</i>	23 липня 1999 р.	Київ	Україна	<i>15-й</i>	19 грудня 2011 р.	Київ	Україна
<i>4-й</i>	15 вересня 2000 р.	Париж	Франція	<i>16-й</i>	25 лютого 2013 р.	Брюссель	Бельгія
<i>5-й</i>	11 вересня 2001 р.	Ялта	Україна	<i>17-й</i>	27 квітня 2015 р.	Київ	Україна
<i>6-й</i>	4 липня 2002 р.	Копенгаген	Данія	<i>18-й</i>	24 листопада 2016 р.	Брюссель	Бельгія
<i>7-й</i>	7 жовтня 2003 р.	Ялта	Україна	<i>19-й</i>	13 липня 2017 р.	Київ	Україна
<i>8-й</i>	8 липня 2004 р.	Гаага	Нідерланди	<i>20-й</i>	9 липня 2018 р.	Брюссель	Бельгія
<i>9-й</i>	1 грудня 2005 р.	Київ	Україна	<i>21-й</i>	8 липня 2019 р.	Київ	Україна
<i>10-й</i>	27 жовтня 2006 р.	Гельсінкі	Фінляндія	<i>22-й</i>	6 жовтня 2020 р.	Брюссель	Бельгія
<i>11-й</i>	14 вересня 2007 р.	Київ	Україна	<i>23-й</i>	12 жовтня 2021 р.	Київ	Україна
<i>12-й</i>	9 вересня 2008 р.	Евіан	Франція				

Джерело: складено автором.

23 саміт Україна-ЄС відбувся в Києві у жовтні 2021 р. Результатами саміту стало підписання трьох угод (Угода про Спільний авіаційний простір, Угода про участь України у Рамковій програмі з досліджень та інновацій «Горизонт Європа», Угода про участь України у програмі

«Креативна Європа») й обговорення енергетичних та безпекових викликів [4].

Рада асоціації Україна – ЄС була створена у 2014 р. для моніторингу виконання Угоди та регулярного політичного діалогу. Засідання Ради асоціації Україна – ЄС проводяться щонайменше один раз на рік у Брюсселі або Люксембурзі. Делегацію України на засіданнях Ради асоціації очолює Прем'єр-міністр України, а делегацію ЄС – Віце-Президент Європейської Комісії – Високий Представник ЄС із закордонних справ та безпекової політики [3].

Загалом відбулося сім засідань Ради асоціації, останнє – 11 лютого 2021 р. У Спільній заяві за результатами 7 засідання Ради асоціації відмічається, що Рада асоціації підтвердила незмінну відданість сторін зміцненню політичної асоціації та економічної інтеграції між Україною та Європейським Союзом. ЄС підтвердив свою непохитну підтримку та відданість суверенітету й територіальній цілісності України в її міжнародно визнаних кордонах. Рада асоціації визнала пріоритетними сферами співробітництва України з ЄС цифрову економіку, промисловий безвіз, митне співробітництво, юстицію та внутрішні справи [5].

Допомогу Раді асоціації у виконанні нею своїх обов'язків і функцій надає Комітет асоціації, який є найвищим органом асоціації на експертному рівні. Він проводить підготовку засідань та дискусій Ради асоціації, у разі необхідності, імплементує рішення Ради асоціації, забезпечує безперервність відносин асоціації та належне виконання Угоди. Комітет асоціації надає Раді асоціації пропозиції або проекти рішень чи рекомендацій для їхнього схвалення. Він складається з вищих посадових осіб України та ЄС з різних галузей співробітництва і збирається щонайменше один раз на рік. Засідання відбуваються кожного року по чергово в Україні та ЄС. Починаючи з 2015 р. відбулося 6 засідань Комітету асоціації Україна – ЄС.

13 листопада 2020 р. у форматі відеоконференції відбулося шосте засідання Комітету асоціації Україна-ЄС, в ході якого обговорювалися питання розвитку двосторонніх відносин між Україною та ЄС, виконання Угоди і співробітництва у питаннях безпеки і кіберзахисту [7].

У рамках Комітету асоціації утворено такі підкомітети: підкомітет з питань свободи, безпеки та юстиції й підкомітет з питань економіки та іншого галузевого співробітництва, який складається з 6 кластерів. Підкомітети є платформами для моніторингу прогресу наближення у конкретних сферах, з метою обговорення певних питань і проблем, що виникають у рамках цього процесу, та формулювання рекомендацій і робочих висновків.

Одним із напрямків політичного діалогу між Україною та ЄС є міжпарламентський діалог. Стаття 467 Угоди передбачає створення

Парламентського комітету асоціації, який є форумом для обміну думками між членами Верховної Ради України та Європейського Парламенту [6].

Роботу Парламентського комітету асоціації доповнює група «Друзі Європейської України», яка створена 10 грудня 2014 р. Вона має на меті підтримку України з боку різних політичних сил Європейського Парламенту [2].

Базовим документом, який сприяє поглибленню міжпарламентського діалогу України з ЄС є Меморандум про взаєморозуміння між Верховною Радою України та Європейським Парламентом про спільні рамки парламентської підтримки і підвищення інституціональної спроможності (липень, 2015 р.). На виконання цього Меморандуму у вересні 2015 р. в Україні розпочала свою роботу Місія Європейського Парламенту з оцінки потреб. Європейський Парламент 8-го (2014-2019 р.) і 9-го (2019-2024 рр.) скликань є послідовним у підтримці територіальної цілісності України і засудженні агресивних дій Росії проти нашої держави.

Перше засідання Парламентського комітету асоціації відбулося 24-25 лютого 2015 р. у м. Брюссель, за участі Голови Верховної Ради України В. Гройсмана та Президента Європейського Парламенту М. Шульца. Засідання ПКА проводяться, як правило, двічі на рік. За весь період існування цього органу відбулося 12 засідань.

12 засідання Парламентського Комітету асоціації Україна – ЄС відбулося у листопаді 2021 р. За результатами засідання було ухвалено спільне комюніке, в якому зазначається, що члени Парламентського комітету визнали важливим продовження переговорів щодо укладення Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції (АСАА), активізацію діалогу щодо Європейського зеленого курсу, а також енергетичного партнерства, кібербезпеки та безпекової складової Угоди про асоціацію між Україною та ЄС як найважливіших напрямків співпраці в найближчому майбутньому [1].

Отже, політичний діалог між Україною та Європейським Союзом відбувається у формі самітів, засідань Ради асоціації Україна-ЄС, Комітету асоціації та його підкомітетів, міжпарламентського діалогу тощо. Він сприяє обговоренню двосторонніх відносин у різних сферах, прийняттю важливих зовнішньополітичних рішень, виконанню Угоди про асоціацію і наближає Україну до вступу в ЄС.

Список використаних джерел:

1. Дванадцяте засідання парламентського комітету. URL: http://comeuoint.rada.gov.ua/news/international_1/PCA_1/PCA_activity/73_54_5.html.

2. Парламентський комітет асоціації Україна-ЄС. URL: <http://eu-ua.org/parlamentskyu-komitet-asociaciyi>.

3. Рада асоціації Україна-ЄС. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/rada-asociaciyi>

4. Саміт Україна-ЄС. Підсумки. URL: <https://uacrisis.org/uk/samit-ukrayina-yes>.

5. Спільна заява за результатами 7-го засідання Ради асоціації між Україною та ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/spilna-zayava-za-rezultatami-7-go-zasidannya-radi-asociaciyi-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>.

6. Угода про асоціацію України з ЄС URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page#Text.

7. Фахівці Держспецзв'язку взяли участь у шостому засіданні Комітету асоціації між Україною та ЄС. URL: <https://www.cip.gov.ua/ua/news/fakhivci-derzhspetszv-yazku-vzyali-uchast-u-shostomu-zasidanni-komitetu-asociaciyi-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>

УДК 32.019.51

КОНФРОНТАЦІЯ МЕДІАПОЛІТИЧНИХ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ В УКРАЇНІ ЯК ЧИННИК ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Рибак І.В.

к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин та журналістики,
Університет «КРОК»

Європейська інтеграція є різномірним процесом, що полягає не лише у входженні суспільства у відповідне інституційне та політико-правове поле, а й у необхідності прийняття цінностей. Мова йде про європейську ідентичність. У комунікаційних стратегіях політичних суб'єктів України цей феномен постає щоразу у досить спотвореному, ірраціональному, емотивному змісті як медіа-конструкт. Відтак, вважаємо, що між концептуальною об'єктивацією поняття «євроінтеграція» у стратегію суспільних перетворень та його медійним дискурсом на рівні стратегічних політичних наративів існує сутнісний дисонанс.

Вищезначена амбівалентність у внутрішньополітичному контексті зумовила конфронтаційний характер українського політикуму, що формувався, в першу чергу, у вимірах протистояння маніпулятивних медіаполітичних ідентичностей, що опирались на конфліктогенні змістовні тригери, у тому числі історичні травми, упередження та стереотипи. Відтак й головні наративи євроінтеграції, що впроваджувались у політичний комунікаційний простір, і донині мають досить деструктивний та стереотипізований характер.

Тому значний конструктивний, прогресивний та об'єднавчий потенціал європейської інтеграції було на довгий час нівельовано шляхом

впровадження інформаційно-маніпулятивних технологій. Водночас культивовані антагоністичні квазі-ідентичності по типу «ЛНР», «ДНР», «не українського» Криму тощо. При цьому маніпулятивний медіафреймінг концепту «європейська ідентичність» – це «антиросійське», «антирадянське», «зовнішнє управління Україною», «Україна – «держава, яка не відбулась» (failed state)» тощо [4]. Такі наративи є деструктивними і суттєво ускладнюють впровадження необхідних реформ. Не дивно, що їх динаміка на шляху реалізації Угоди з ЄС оцінюється експертами досить критично [9, с.83], як і відповідні інституційні зміни.

Таким чином, аналіз електоральних / позаелекторальних процесів з точки зору впровадження конфронтаційних медіаполітичних ідентичностей та їх впливу на контекст євроінтеграційного процесу засвідчує:

1. Політичні вибори як ключовий механізм конструктивного переформатування політичного курсу країни, базувались на регіональному розколі електорального поля за принципом: «Схід-Захід»; «Росія-Європа». Політичні суб'єкти, керуючись суто власними олігархічними корпоративними інтересами, в умовах значної інерційності пострадянської психології [9, с.7] впроваджували політику системного кризового «маневрування між Брюсселем і Москвою» [9, с.7].

2. Політичні суб'єкти свої медіаполітичні стратегії навмисне будували як такі, що мобілізують конфронтаційний електорат по лінії протистояння «свій / чужий» [7, с.148-149; 8, с.136-137]. Ці стратегії мали маніпулятивний характер та базувались на іншуванні («укрофашисти», «данецькие», «ватніки», «Бандеровські карателі»), культивуванні кризи ідентичності у вимірі конкретних регіонів України. Медіатизація цих процесів, «мова ворожнечі» перетворила віртуальну «війну ідентичностей» у цілком реальну. Створено підґрунтя для відсутності належного опору анексії Криму та розвитку «спіралі замовчування» щодо російської агресії на Сході України.

Без сумнівів, висхідним базисом для політичної стабілізації в Україні є легітимація інтегруючої національної ідеї без деструкції [2]. Визначальним у цьому відношенні маркером є те, що «...спостерігається стійка тенденція до зростання кількості тих, хто пишаються або дуже пишаються громадянством України» [10]. Зміни, що привнесені Революцією гідності, є свідченням реконструкції національної інституційної архітектури європейської інтеграції та утвердження на рівні державної стратегії проєвропейського вектору як незворотного для української нації [6]. Надзвичайно важливим також є спадковість та динамічна інтенсифікація даного вектору у політичному курсі України від 2014 р. [5]. Це зумовлює значні позитивні зміни в європейській ідентифікації громадянами країни та сприяє формуванню «імунітету» щодо гібридних антиєвропейських медіаполітичних впливів. Про складність ситуації для нашої країни свідчить постійне зростання їх питомої ваги на

рівні політичного дискурсу [1; 3; 4]. І рецидиви таких гібридних впливів щодо України ще довго матимуть системний характер.

Список використаних джерел:

1. 55% українців не погоджуються із заявою Путіна про «один народ» – опитування. (2021). URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-putin-odyn-narod-opytuvannya/31379305.html> (2021, липень, 27)

2. Головаха, Є. (2021, серпень, 19) Національна ідентичність – це ключове питання для суспільства; бесіду вела А. Луканська. Голос України. URL: <http://www.golos.com.ua/article/350002> (2021, серпень, 19)

3. ГО «Детектор медіа». (2021). По той бік екрану: аналіз медіаспоживання та дезінформації в українському інформаційному середовищі. URL: <https://detector.media/infospace/article/188114/2021-05-18-po-toy-bik-ekrana-analiz-mediaspozhyvannya-ta-dezinformatsii-v-ukrainskomu-informatsiynomu-seredovyshchi/>

4. Інститут масової інформації. Детектор медіа. (2021) Дослідження «Проросійська і антизахідна конспірологія в інформаційній війні. Ключові тренди 2020-2021 рр.». Ключові тренди 2020-2021 рр. Київ. URL: <https://imi.org.ua/upload/media/2021/06/09/60c06cfea0cb1-research-infowar-ukraine-20-21-logo-fin.pdf>

5. Київський міжнародний інститут соціології. (2014). Динаміка ставлення населення України до Росії та населення Росії до України, яких відносин з Росією хотіли б українці. URL: <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=236> (2014, березень, 4)

6. Президент України. (2021). Указ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 р. «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України». № 448/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/2021#Text>

7. Рибак, І. (2018). Маятник політичної легітимності в Україні. Київ: Університет «КРОК».

8. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. (2021). Україна: 30 років на європейському шляху / Ю.Якименко [та ін.]. URL: <https://razumkov.org.ua/uploads/2021-nezalezhnist-30.pdf>

9. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. (2021). Україна-ЄС: Шлях до політичної асоціації. URL: <https://bit.ly/32k1E9D>

10. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучерева. (2021). 30 років незалежності: які здобутки і проблеми зростання бачать українці й на що сподіваються у майбутньому. Київ. URL: https://dif.org.ua/article/30-rokiv-nezalezhnosti-yaki-zdobutki-i-problemi-zrostannya-bachat-ukraintsi-y-na-shcho-spodivayutsya-u-maybutnomu_2

СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ МАЛЫХ ГОРОДОВ: ЕВРОПЕЙСКИЙ ОПЫТ И УКРАИНСКИЕ РЕАЛИИ

Радионова Л.А.

к. филос. н., доц., доцент кафедры философии и политологии, Харьковский национальный университет городского хозяйства имени А. Н. Бекетова

Малые города составляют самую многочисленную категорию городских поселений во всем мире, в том числе и в Украине. К сожалению, малые города в последние годы являются наиболее «слабым звеном» в системе отечественных городов. Как следствие отток населения в крупные центры, спад производства, возникновение социально-экономической напряжённости на территории, поэтому их сохранение и устойчивое развитие должно стать одним из приоритетных направлений государственной политики. В этом контексте полезным для нас является опыт развития малых городов Евросоюза. Данные обстоятельства определяют актуальность нашего исследования.

Малые города сегодня не являются предметом особого научного исследования. Например, Кьелл Нордстрем подчеркивает, что основные тренды городского развития задаются крупнейшими городами и городскими агломерациями, именно их он рассматривает как основные зоны экономического роста и общественного благополучия во всем мире [1]. Если посмотрим на внутренний валовый продукт мегаполисов во всем мире, то это, действительно, так. В. М. Харитонов в статье «Оптимальный размер города», ссылаясь на работу L. King, R. Golledge, пишет следующее: «Жизнь в очень малых городах сравнительно дорога: слишком дорого, например, сооружать водопровод, тянуть газ, строить ТЭЦ для двух-трех тысяч человек. В больших городах себестоимость городских услуг опять дорожает, например, из-за растянутости коммуникаций, запутанности, от перегруженности транспортных сетей и т.п. Но где-то между малыми и большими существует оптимум, где уже преодолены слабости первых, но еще не приобретены болезни вторых» [2].

Действительно, именно мегаполисы Украины являются точками притяжения для внутренней мобильности не только для молодежи, которая в первую очередь покидает малые города, но и для внутренних переселенцев (мигрировавшие с территории зоны вооружённого конфликта на востоке Украины, также из Крыма). Например, только в Харькове зарегистрировано 89 тыс. 315 внутренне перемещенных лиц [3]. Но такое стягивание страны в небольшое количество мегаполисов не соответствует реальным экономическим и географическим особенностям Украины. Ибо, как справедливо отмечает председатель Ассоциации малых

городов Украины Павел Козырев, именно малые города представляют собой ту базовую сеть, которая формирует пространственное, экономическое и социокультурное единство страны [4]. Реформа децентрализации власти в нашей стране, в том числе направлена на вывод малых городов Украины из системного кризиса, который нарушил условия их существования и развития, а также поиском эффективных путей обеспечения их жизнедеятельности, преодоления присущих им в настоящее время стагнации, спада производства, безработицы, снижения потребительского спроса.

Каковы же причины деградации экономики ранее успешных территорий? Традиционно теории, пытающиеся ответить на этот вопрос, рассматривают экономический спад как следствие падения спроса на продукт отрасли. Однако, как отмечал Штайнер [5], эти теории не объясняли причину неспособности промышленности территории адаптироваться к изменяющимся внешним условиям. Эту проблему преодолевает «современный» подход (Р. Бошма и Дж. Лэмбуй называют его также «сетевым» [6]), предметом исследования которого стали социокультурные и институциональные механизмы, определяющие низкий уровень адаптационных способностей региона или города. В этом контексте полезен опыт развития европейских городов, где эти связи эффективно работают.

Как ранее мы отмечали, сегодня «экспансия культуры» не просто метафора, отражающая рост значимости культуры в современном мире, речь идет о становлении новой ценностной, коммуникативной и инструментальной среды, в которой потребление культурных продуктов и услуг отступает на второй план, а на первый выходит создание возможностей для творческого самовыражения и самореализации каждого человека. Уже не физический труд (как в доиндустриальную эпоху), не машинное производство (как в индустриальную эпоху) и даже не только информация и знания (как в первой фазе постиндустриальной эпохи), а творческая способность, или креативность, становится главным фактором развития всех экономических субъектов [7].

Современная культура – не дотационный придаток к экономике, а ее передовой край. Это заставляет развивать такую область, как экономика культуры, которая ищет и находит возможности просчитать эффекты от культурных вложений, а значит – привлечь новые инвестиции. Культурные ресурсы – это материал для создания базовых ценностей города, сырье, которое приходит на смену углю, стали. Так, например, в некоторых городах, – участниках проекта «Европейская культурная столица» (с 1985), было осуществлено более 300 инфраструктурных проектов, привлекающих негосударственные средства в экономику городов и культурную инфраструктуру. Из 21 города в 19-ти удалось привлечь более 50% негосударственных средств для проведения программы, а в 15-ти городах

объем негосударственных вложений составил более 70%. Во всем мире с ростом образования и достатка люди все больше тратят на культуру [8].

Эта инициатива Евросоюза изменяет облик городов и влияет на бизнес. Идея назначения культурных столиц состоит в укреплении культурных связей между европейскими нациями и поддержке локальных креативных индустрий. Культурные столицы привлекают туристов, в течение всего года там организуются фестивали, выставки, концерты, ярмарки. Кроме того, подготовка к роли культурной столицы Европы означает для города улучшение внешнего вида и инфраструктуры: происходят ремонты, строительство, благоустройство городского пространства и транспорта. Быть избранным в качестве культурной столицы – хороший шанс для муниципальных властей повысить качество жизни горожан.

Список использованных источников:

1. Будущее глазами Кьелла Нордстрёма: непрерывное образование, искусственная еда, перенаселение планеты. URL: <https://vc.ru/future/48852-budushchee-glazami-kella-nordstrema-nepreryvnoe-obrazovanie-iskusstvennaya-eda-perenaselenie-planety>
2. Харитонов В.М. Оптимальный размер города. URL: <https://geo.1sept.ru/1999/33/geo33.htm>
3. В Харькове семьи переселенцев получают доступное жилье и социальную поддержку. URL: <https://www.city.kharkov.ua/ru/news/u-kharkovi-simi-pereselentsiv-otrimuyut-dostupne-zhitlo-i-sotsialnu-pidtrimku-45494.html>
4. В Ассоциации малых городов Украины называют рациональное использование средств местных бюджетов одним из успехов децентрализации. URL: <https://interfax.com.ua/news/political/377935.html>
5. Steiner M. Old Industrial Areas: A Theoretical Approach // Urban Studies. Vol. 22. P. 387-398.
6. Boschma R., Lambooy J. The prospects of an adjustment policy based on collective learning in old industrial regions // GeoJournal. Vol. 49. № 4. P. 391-399.
7. Радионова Л. А. Вместо предисловия / Город. Культура. Цивилизация: материалы III междунар. науч.-теор. интернет-конф., апрель-май 2013 г. / МОН, Харьк. нац. акад. гор. хоз-ва, Моск. гос. акад. гор. хоз-ва и стр-ва. Х.: ХНАГХ, 2013. 252 с. URL: <https://fps.kname.edu.ua/images/Conf/CCC2013.pdf>
8. Культурные столицы. URL: <https://34travel.me/post/kulturnye-stolicy>

УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ «УКРАЇНА - ЄС»: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Дурман О.Л.

к.н.д.у., доцент, доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Херсонський національний технічний університет

Корнієнко О.О.

студент, Херсонський національний технічний університет

Одним з основних сучасних пріоритетів державної політики України, які закріплені в преамбулі, статтях 85, 102, 116 Конституції України [1], є досягнення повноправного членства країни до Європейського Союзу (ЄС). За результатами досліджень і опитувань понад 60% громадян нашої держави підтримують вступ України до ЄС і чисельність прихильників інтеграції з кожним роком зростає [2]. Україна знаходиться лише на початковому етапі інтеграційного процесу, а саме: асоційовано взаємодію, реалізація якої почалася з 2014 р., коли Україна і Євросоюз підписали Угоду про асоціацію «Україна-ЄС» (УА) [3].

З моменту підписання Угоди про асоціацію Україна досягла значного прогресу в реформуванні соціально-економічного і політичного життя. На сьогодні практично немає сфери соціально-економічного розвитку України, які б не були охоплені євроінтеграційними процесами, а перелік питань порядку денного Україна-ЄС постійно розширюється. Найбільш істотним досягненням є реформа децентралізації [4], яка дозволила місцевим громадам отримати певну самостійність, наближаючись по правам до європейській структур місцевого самоврядування. Але на ряду зі значними досягненнями, є ряд проблем, які стримують розвиток євроінтеграції.

Так, у сфері юстиції, свободи, безпеки і прав людини, найбільш значущою проблемою є корупція [5]. За оцінками експертів найбільш корумпованими галузями та інституціями в Україні в 2020 р. є: митні питання, сільське господарство, енергетика, управління державними фінансами, транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур'єрські послуги, нерегульованість питань захисту персональних даних при використанні штучного інтелекту, що впливає на ефективність виконання Угоди в сфері інтелектуальної власності [6].

Також, проблематичним напрямком реалізації асоціації є Політичний діалог, національна безпека і оборона [4]. Найбільш істотними досягненнями в даному напрямку стали зняття депутатської недоторканності, реформа державного управління, децентралізація, законодавча робота з реформування виборчої системи і системи

національної безпеки відповідно до стандартів ЄС і НАТО. Наряду з цими досягненнями, під загрозою залишається територіальна цілісність і суверенітет держави, національна безпека в зв'язку з військовим конфліктом на сході України, анексією Криму.

У сфері державних закупівель прогрес реалізації УА полягає в законодавчому забезпеченні та практичному впровадженні електронної системи закупівель ProZorro і відкритості повного доступу до українського ринку державних закупівель для підприємств країн ЄС.

Прогрес реформування сфери енергетики полягає в: стимулюванні розвитку відновлюваної енергетики; поетапній синхронізації енергетичної системи з європейською мережею ENTSO-E і з режимом роботи європейського газового ринку; законодавчому врегулюванні питань радіаційного захисту, відкритті оптового ринку електроенергії, спрямованого на оптимізацію логістичних процесів шляхом ліквідації підприємств-посередників на ринку [7].

Щодо управління державними фінансами, то у 2021 р. вперше прийнята Бюджетна декларація щодо впровадження середньострокового бюджетного планування, з метою забезпечення прозорості фіскальної політики та стійкості державних фінансів. Разом з цим оцінки Міністерства фінансів і Міністерства економіки щодо прогнозних макроекономічних показників, які повинні лежати в основі декларації, є неузгодженими. Інша законодавча колізія полягає в тому, що в процесі розгляду знаходяться зміни до Податкового кодексу, які не враховано в декларації на 2022-2024 рр. Але в разі їх прийняття суттєво вплинуть на податкових надходження в бюджет.

Не дивлячись на значний прогрес у реформуванні системи статистичної інформації, у сфері статистики та обміну інформацією, за період дії УА (68% від взятих зобов'язань на період до 2024 г.), існують проблеми, пов'язані з її функціонуванням: дублювання одних і тих же статистичних показників, відсутність оновлення системи збору інформації з врахуванням змін в територіальній організації влади тощо.

Основною проблемою зменшення технічних бар'єрів в торгівлі є заборона на експорт лісоматеріалів в необробленому вигляді, що не відповідає Угоді про асоціацію. Дана заборона створює обмеження в сфері управління державними фінансами і є інструментом захисту навколишнього середовища [8].

Виконання заходів щодо захисту інтелектуальної власності має один з найнижчих рівнів виконання (54% за період 2014-2020 рр.) [4], що обумовлено відсутністю законодавчого врегулювання використання штучного інтелекту (ШІ), а саме, відсутністю закону про авторські права при використанні ШІ та інше.

В напрямку оподаткування досягнуто найбільшого прогресу (60% від плану реалізації Угоди до 2024 р.). Прореформовано Державну податкову і

Державну митну служби України, внесено зміни до Митного кодексу, що полегшують роботу з проведення експортно-імпоротної діяльності. В той же час проблемними аспектами є процедура відшкодування ПДВ та продовження існування податкової міліції (Закон України «Про Бюро економічної безпеки України» [9] вже діє, проте реальні зрушення у цьому питанні відсутні).

Таким чином, наведені основні характеристики адаптаційного процесу в Україні дозволяють зробити висновок, що реалізація Угоди про асоціацію – це чітко вибудована стратегічна мета інтеграції країни до ЄС. Але, за результатами 2020 р., План заходів щодо виконання Угоди про асоціацію, виконаний лише на 30%. Це є найнижчим показником за всі роки з часу імплементації УА. Ситуація, що склалася, обумовлена відсутністю чітких пріоритетів щодо ефективності виконання напрямків асоціації і наявності великої кількості супровідних ризиків для України на шляху інтеграції до Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Основний Закон України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Вступ до ЄС підтримують понад 60% українців, за членство у НАТО – майже 54%. Українська правда. 30.06.2021. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2021/06/30/7298949/>
3. Association Agreement between the European Union and Ukraine. 2021. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu>
4. Report on Implementation of the Association Agreement Between Ukraine and the European Union 2015-2020. Євроінтеграційний портал. 2021. URL: <https://bit.ly/3IKTGgQ>
5. Joint Staff Working Document. Association Implementation Report on Ukraine. European Commission. 2020. URL: <https://bit.ly/30IW04b>
6. Спецпроект «Схемы против Независимости». Liga.net. 25.08.2020. URL: https://project.liga.net/projects/corruption_independence/
7. Спільна заява за підсумками 23-го Саміту Європейський Союз – Україна. URL: <https://bit.ly/3j8hCJs>
8. Звіти про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociacyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociacyu>
9. Закон України «Про Бюро економічної безпеки України» від 28 січня 2021 р. № 1150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-IX#Text>

МІЖНАРОДНИЙ ІМІДЖ ДЕРЖАВИ: ФАКТОРИ І КОМУНІКАТИВНА СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ США)

Пересада Д.С.

магістрантка ОП «Міжнародні комунікації (міжнародна журналістика)»,
ІПО Київського національного університету імені Тараса Шевченка

В умовах сьогодення дипломатичний світ розвивається швидкими темпами. Глобалізація культур, економіки та зовнішньої політики створює сприятливі умови для формування іміджу країни – сукупності уявлень про неї, що формується у відповідній тенденційності. Формування іміджу держави є тривалим та складним процесом, який залежить від умов та технологій його формування. Розуміючи актуальність та важливість тематики формування міжнародного іміджу держави, все більше науковців приділяють цьому увагу. Теорії формування іміджу представлено у працях таких науковців, як Дж. Тернер, А.Гравер, Е.Бернайз, Г.Брум, М.Маклюен, Ф.Буарі та інші.

Вважаємо, що імідж держави є складною категорією, яка використовується у міждисциплінарному полі [3]; є певним уявним образом, який створюється у свідомості громадян, так і іноземної спільноти, що формується під час комунікаційної взаємодії об'єктів різних сфер життя як всередині держави, так і за її кордонами. Відтак дослідник Г.Почепцов зауважує, що імідж є знаковим замінником, де відображено головні та унікальні риси чи то суспільства, чи то держави. На думку фахівця, імідж це «готові інтерпретації світу» [1].

Для створення та формування у свідомості своїх громадян найбільш бажаного іміджу країни держава використовує основну комунікаційну силу – телебачення, радіо, газети, а також Інтернет. Ефективність такого роду діяльності багато в чому залежить від характеру інформаційного поля, існуючого на даний момент у країні, від рівня регулювання рекламного ринку у системі державного управління.

На сьогодні інформаційно-комунікативна стратегія є важливою для формування іміджу країни. Остання використовується у різних галузях діяльності міжнародних спільнот, але в першу чергу і при формуванні загального образу держави. Впливовими інформаційно-комунікаційними структурами є сучасні ЗМІ, що активно використовують маніпулятивні технології та засоби.

Імідж будь-якої країни у світі є важливим засобом практичного вирішення міжнародних завдань. Сполучені Штати Америки не виняток у цьому сенсі. Хороший імідж держави забезпечує плавну інтеграцію у

світовий ринок та міжнародну політичну систему. Зазначимо, що після Другої світової війни Сполучені Штати створили мережу союзників та партнерів у всьому світі. Успіх цього підприємства багато в чому залежав від підтримки міцних зв'язків із Сполученими Штатами ключовими країнами. Американське лідерство в цій «імперії на запрошення» спиралося на населення Європи, Східної Азії та Близького Сходу, яке бажало участі США. Проте на сьогодні ситуація змінилася.

Якщо озирнутися на минуле США, то очевидно, що велику увагу для покращення іміджу Сполучених Штатів за їх межами приділяли багато американських президентів, і, перш за все, Вудро Вільсон, Франклін Рузвельт, Джон Кеннеді, Вільям Клінтон. Достатньо згадати Атлантичну хартію, створення ООН, «план Маршалла», демократизацію Німеччини та Японії після Другої світової війни, розширення НАТО на Схід. Усі ці ініціативи сприяли зростанню міжнародного престижу США, нарощування потенціал їх «м'якої сили».

За останні роки зміна складу Білого дому дуже вплинула на те, як світ бачить Сполучені Штати. Глобальна впевненість у тому, що тодішній президент США Дональд Трамп «чинить правильно у світових справах», знизилася з 64 до 22 % із приходом до влади нової адміністрації. Водночас, кількість позитивних відгуків про Сполучені Штати знизилася з 64 до 49 % [4].

Існує і така позиція – сьогодні американські політологи шукають причини невдоволення Америкою та американцями у світі. Одна з причин очевидна – надмірна амбітність Сполучених Штатів, їх віра у свою «винятковість». Даній проблемі, наприклад, присвячено дослідження професора міжнародних відносин Гарвардського університету С. Уолта з назвою «Міф про американську винятковість» [5]. Автор намагається довести, що «зовнішня політика США, ймовірно, була б ефективнішою, якби американці були менш переконані у своїх власних унікальних перевагах та менш старанно заявляли про них».

Основні зовнішньополітичні завдання щодо покращення іміджу держави на міжнародній арені, наступні: поліпшення іміджу країни серед найбільш активної та впливової частини зарубіжного суспільства; вплив на еліту зарубіжних країн, в першу чергу на ту її частину, яка приймає рішення; створення сприятливого економічного та інвестиційного клімату для США в зарубіжних країнах. Однак, незважаючи на деякі розбіжності щодо сприйняття іміджу США на міжнародній арені, всі вони мають на увазі лідерську роль США. Інакше висловлюючись, жителі багатьох країн продовжують розглядати Америку як безумовного лідера у вирішенні світових проблем.

І справа тут не лише у військовій та фінансовій могутності США. Не слід забувати і так звану «м'яку силу» [2]. Наприклад, лідерство у сфері науки та технологій – це один із найбільш позитивних іміджів Америки,

які існують у світі. Враховуючи те, що мільйони людей з різних країн продовжують знаходити в США притулок, а десятки мільйонів за кордоном щороку отримують допомогу зі США, хочеться вірити, що позитивний імідж Америки все ж таки означає більше.

Список використаних джерел:

1. Почепцов Г. Имиджелогия, К.: Ваклер, 2001. 698 с.
2. Филимонов Г. «Мягкая сила» культурной дипломатии США : монография. М.: РУДН, 2010. 212с
3. Шевченко О. В., Яковець А. В. PR: теорія і практика: підручник. К.: Бізнесполіграф, 2011. 464 с.
4. America's global image: Implications for Washington and its allies. URL: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2017/07/19/americas-global-image-implications-for-washington-and-its-allies/>
5. Walt St. M. The Myth of American Exceptionalism // Foreign Policy. – November 2011. URL: http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/10/11/the_myth_of_american_exceptionalism/

УДК 327.8

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ЕВОЛЮЦІЇ КОНЦЕПТУ «СИЛА» В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Діхтяренко І.В.

магістрантка ОП «Міжнародні комунікації (міжнародна журналістика)»,
ІПО Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Споконвіків на міжнародній арені виникали конфлікти та розбіжності: на рівні племен, полісів чи держав. Кожен актор піклувався про реалізацію власних інтересів та досягнення цілей, наприклад отримання певного ресурсу чи захоплення території. Історично так склалося, що кожна стратегія, незалежно від зв'язків між учасниками подій, завжди реалізовувалася агресивно, тобто перемога здобувалася силою. Проте історія сьогодення дозволяє інтерпретувати поняття «сили» по-новому. Таким чином, актуальність дослідження зумовлена важливістю систематизувати історичний процес трансформації значень поняття «сила», яке стало основою концепції «м'якої сили» – об'єкту нашого дослідження.

Трактування поняття «сила», як неагресивного впливу, зустрічаємо в працях великих китайських філософів Конфуція та Лао-Цзи більш ніж

2500 років тому. Наприклад, ідеї Конфуція щодо управління чеснотами та системою просування чиновників на основі їх вмінь та здібностей – це форма м'якої сили. Лао-Цзи говорив, що слабке здолає сильне, а податливе здолає тверде. Прикладом обґрунтування його слів була вода, що є найніжнішим предметом у світі, проте може зруйнувати найтвердіший предмет [1]. Більш широко трактував давні китайські теорії та використав у своїй роботі «Мистецтво війни» китайський мислитель та стратег Сунь-Цзи. У своєму трактаті Сунь-Цзи розглядає 36 стратегій досягнення цілей неординарними способами та підтверджує, що м'яка сила у Древньому Китаї мала сильніший вплив, ніж жорстока влада [2].

У працях мислителів XVI ст. зустрічаємо трактування «сили», саме як військового потенціалу держави. Наприклад, італійський політичний діяч Нікколо Мак'явеллі у праці «Державець» пише, що краї, підкорені своєю чи чужою зброєю, звикли жити під рукою Державця. Автор стверджував, що кожен рід має, насамперед, задуматися над створенням власної армії [3]. Англієць Томас Гоббс у трактаті «Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної» зазначає, що викликати страх у багатьох – почесно, володарювання і перемога – почесні, адже здобуваються силою [4].

У XX ст. вчені ототожили поняття «сили» з дискурсом. На думку французького історика Мішеля Фуко, дискурс може бути одночасно як інструментом так і ефектом влади; переносити владу на собі та забезпечувати її реалізацію [5]. Американська філософиня Джудіт Батлер намагалася поєднати теорію М. Фуко з ідеями психоаналізу Зигмунда Фрейда. Вона трактує силу як владу, яка за допомогою дискурсу здійснює керівництво суб'єктом та виступає інтерсуб'єктивним інструментом його підкорення та самоідентифікації [6]. Британський політолог Едвард Карр асоціює силу з домінуючою групою, що має певний вплив. У своїй праці «Двадцятилітня криза», автор розглядає теорію моралі як продукт сильної групи, яка асоціює себе з усім суспільством та здатна нав'язати йому свою точку зору [7]. Філософ писав, що влада над думками має не менш важливе значення для досягнення політичних цілей, ніж військова чи економічна міць, хоча і корелюється з ними.

Таким чином, на основі аналізу джерел інформації, можна стверджувати, що поняття «сила» багатовекторне. Історики, філософи та мислителі трактували поняття відповідно до ознак історичного періоду та процесів, що відбувалися. Тому, з плином часу, поняття зазнало трансформації та розширило свої значення від військової агресії, до сили дискурсу, переконання та сили впливу культурних чинників. Саме багатовекторність поняття «сила» стала фундаментальною основою появи концепцій: *hard power* або «жорстка сила», *soft power* чи «м'яка сила» [8], *smart power* – «розумна сила» та *sharp power* – «гостра сила», кожна з яких визначає особливі інструменти зовнішньополітичного впливу держави [9].

Список використаних джерел:

1. Тунбо Ч., Хун Цз. Влияние постулатов даосизма на развитие китайского общества // Социология религии. Ученые записки ЗабГУ: Том 12. 2017. №3. С. 155
2. Кауфман С. Сунь-Цзы. Искусство войны: Современное толкование древнего трактата / Пер. с англ. К. Савельева // М.: Фаир-пресс, 2004. С. 112.
3. Мак'явеллі Н. Флорентійські хроніки. Державець / Переклад з іт. А. Перепаді // Харків: Фоліо, 2007. С. 419, 486. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Machiavelli_Niccolo/Derzhavets.pdf
4. Гоббс Т. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної / Пер. з англ. // Київ: Дух і Літера, 2000. С. 128. URL: <http://aps-m.org/wp-content/uploads/2017/03/%D0%B3%D0%BE%D0%B1%D0%B1%D1%81.pdf>
5. Фуко М. Воля к истине: по ту сторону знаний, власти и сексуальности. Работы разных лет / Пер. с франц. // М.: Касталь, 1996. С. 202.
6. Батлер Дж. Психика власти: теория субъекции / Пер. Завена Баблюяна // Харьков: ХЦГИ: СПб.: Алетейя, 2002. С. 19.
7. Победаш Д. И. Политический реализм Эдварда Карра // Россия и мир: панорама исторического развития: сборник научных статей. 2008. С. 81. URL: <https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/19555/1/rim-2008-11.pdf>
8. Nye J. The Paradox of American Power. N.Y., 2002; Nye J. Soft Power. The Means to Success in World Politics. N.Y., 2004.
9. Белоусова Н. «М'яка» сила як потенціал зовнішньополітичного впливу держави // Actual Problems of International Relations, Вип. 107(1). С. 148-151. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2012_107%281%29__23

УДК 343

ВПЛИВ ЗМІ ТА СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА НА НАСИЛЬСТВО ТА ТЕРОРИЗМ, НА ПРИКЛАДІ МАС-МЕДІА США

Іщенко І.О.

магістрантка ОП «Міжнародна журналістика» ННІМВ,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

В умовах новітньої інформаційної ери процес маніпуляції та нав'язування думки є поширеним. Поняття маніпуляції на сьогодні найбільш розроблене в психології, де головним чином досліджуються психологічні чинники, механізми і наслідки маніпуляцій в комунікації.

Мас-медіа – засоби інформації, яким притаманні звернення до масової аудиторії, доступність багатьом людям, корпоративний зміст виробництва інформації. ЗМІ стали головним інструментом для поширення повідомлень [1].

Можна виділити три основні характеристики, які чітко відрізняють терористичний акт від кримінального злочину чи, наприклад, військової диверсії, а саме:

- свідоме та сплановане використання насилля щодо інших;
- бажання та намір залякати своїми діями особу, групу чи ціле суспільство;
- наявність чіткої політичної мети [2].

Тероризм можна розглядати комунікаційною стратегією. Засоби масової інформації часто вважають «співучасниками» терориста, оскільки вони зміцнюють позиції злочинних угруповань. Іноді терористи дають ЗМІ емоційні, захопливі та криваві інформаційні приводи, які допомагають медіа продавати свій товар. Адже коли відбуваються терористичні атаки, люди активніше дивляться новини, і рейтинг медіа піднімається. Ось чому існують взаємні вигоди для обох сторін, їхні відносини можна охарактеризувати як симбіотичні.

Абраам Моль пише про ЗМІ: «Вони фактично контролюють всю нашу культуру, пропустивши її через свої фільтри, виділяють окремі елементи із загальної маси культурних явищ і надають їм особисту вагомість, підвищують цінність однієї ідеї, знецінюючи іншу, поляризують таким чином все поле культури» [3]. Те, що не потрапило до каналів масової комунікації, в наш час майже не впливає на суспільство. Таким чином сучасна людина не може оминати впливу ЗМІ.

Дослідник Микола Леонов говорить про ЗМІ таке: «Інформація як ніколи перетворилася на інструмент влади. Коли стало відомо про сприйняття людською психікою навіювання, інформація у вигляді пропаганди й агітації стала головним важелем управління людьми. Вона поступово замінила собою грубу силу, насилля, яке довгий час вважалось єдиним знаряддям управління» [3].

На сьогодні маніпулювання громадськістю через мас-медіа та соціальні платформи становлять загрозу суспільному життю.

Список використаних джерел:

1. Словник: Що таке мас-медіа. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%EC%E0%F1-%EC%E5%E4%B3%E0>
2. Сучасний тероризм: напівдержави, вовки-одинаки та атаки смертників, 2018. URL: <https://tyzhden.ua/World/210020>
3. Маніпулятивний вплив ЗМІ. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/journalism/25420/>

ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ТА ЛИТВИ

Емрані Ейшад

магістрантка ННІМВ,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Сучасний світ складається з інформації. Саме інформація формує імідж держави у міжнародних партнерів. Тому, кожній державі важливо сформувати у міжнародних партнерів позитивний імідж. Позитивний міжнародний імідж дозволяє будувати партнерські відносини з іншими країнами, залучати інвесторів. Для створення позитивного іміджу необхідні цілеспрямовані комунікативні заходи. Такі комунікативні заходи здійснюються відповідно до державної інформаційної політики. Державна інформаційна політика будується урядами країн відповідно до стратегії інформаційної політики.

Інформаційна політика Литви базується на принципах: забезпечення свободи слова; вільний розвиток ЗМІ; інформування населення про події в Литві та за кордоном; обмеженні пропаганди іноземних держав проти цілісності країни. Литва в повній мірі забезпечує свободу слова на своїй території. В країні діє [1]: 25 телеканалів; 54 радіостанції; 252 газети; 472 сайти інформаційних агенцій. На території Литви транслюються телеканали Росії, Фінляндії, України, Білорусі. Така різноманітність забезпечує можливість отримання різних точок зору, щодо подій в Литві та за кордоном. В Литві створено Суспільне телебачення. У 1996 р. на базі Литовського телебачення та радіо було створена неприбуткова організація «Національна телекомпанія Литви». Єдиним власником організації є держава.

Державна інформаційна політика в Литві здійснюється з використанням телеканалів Суспільного телебачення Литви, що транслюються на територію країни та за кордон. До таких телеканалів відносяться: LRT Televizija; LRT Kultūra; LRT Lituanica. LRT Televizija – інформаційно-розважальний телеканал. Трансляція здійснюється на території Литви. Закордонна трансляція здійснюється через супутник. Найбільше на телеканалі транслюються інформаційні передачі [2]. Телеканал LRT Kultūra транслює спектаклі, фільми та події культурного життя Литви [3]. Телеканал LRT Lituanica – це канал, який транслюється 24 години на добу. В передачах каналу представлені політичні, розважальні, спортивні передачі [4].

На території Литви вільно транслюються телеканали Польщі, Білорусі, Фінляндії, Росії, України. Відповідно до законодавства Литви телеканали можуть вільно висловлювати будь-яку думку, за виключенням

призиву до [5]: передачі території Литви або її частини до іноземної держави; ліквідації Литовської Республіки. Ця норма закону забезпечує інформаційну безпеку держави від інформаційно-психологічних операцій інших країн.

Державна інформаційна політика України після 2014 р. зазнала значних змін. Така необхідність виникла у зв'язку з початком активних психологічних операцій на Сході та Півдні України Російською Федерацією. Почавши окупацію Криму та Донбасу Росія розвернула інформаційно-психологічні операції з метою створення суспільної підтримки окупації місцевим населенням.

Україна вимушена була створювати власну інформаційну політику, що була здатна протистояти інформаційно-психологічним операціям Росії. Для інформування населення про внутрішню та зовнішню політику держави органи влади України використовують державні та приватні телеканали. В Україні діє Перший національний телеканал. Його переважно дивляться у сільських районах України. Передачі Першого національного телеканалу значно програють конкуренцію приватним телеканалам, тому важливо доносити державну інформаційну політику з використанням приватних телеканалів. З метою протидії інформаційно-психологічним операціям Росії на території України у квітні 2021 р. створено Центр протидії дезінформації при Раді національної безпеки та оборони [6]. Задача Центру протидії дезінформації протидіяти поширенню неправдивої інформації про органи влади, армію, СБУ, МВС та події в Україні. Протидія дезінформації здійснюється шляхом аналізу інформації та публікації в якій показується факт маніпуляції суспільною думкою.

Для створення позитивного іміджу України в світі Президент та Кабінет Міністрів України проводять міжнародні форуми. Одним з таких форумів є Ukraine 30. Форум Ukraine 30 присвячений окремим питанням стратегії розвитку України до 2030 р. Форум розглядав питання розвитку [7]: транспортної інфраструктури; енергетики; цифрових технологій та інші теми.

Завдяки таким форумам іноземним партнерам України можна донести інформацію про формування потужної та демократичної держави Східної Європи в яку можна вигідно інвестувати кошти. Державна інформаційна політика в Литві та Україні будується на принципі забезпечення свободи слова. І Литва, і Україна вимушені визначити червоні лінії, які не дозволяють здійснювати масштабні інформаційно-психологічні операції з метою відокремлення окремих територій від країни після спроб Росії здійснювати подібні спеціальні операції. Метою державної інформаційної політики Литовської республіки та України є побудова позитивного іміджу країни. Для створення позитивного міжнародного іміджу країни створюють телеканали, проводять міжнародні форуми.

Список використаних джерел:

1. Управління статистики Литовської республіки. URL: <https://www.stat.gov.lt/en>
2. Телеканал LRT Televizija. URL: <https://www.lrt.lt/mediateka/tiesiogiai/lrt-televizija>
3. Телеканал LRT Kultūra. URL: <https://www.lrt.lt/naujienos/kultura>
4. Телеканал LRT Lituanica. URL: <https://www.lrt.lt/mediateka/tiesiogiai/lrt-lituanica>
5. Закон Литовської республіки «Про електроні мережі та інформаційну безпеку» від 6 грудня 2006 р. №1211. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.288304?jfwid=-a3k5c2e62>
6. Звіт Центра протидії дезінформації. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/5111.html>
7. Форум Ukraine 30. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ukraina-2030-strategiya-zmini-maybutnogo>

УДК 32.019.51

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ВИБОРЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРИКЛАДІ ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ США

Юхно М.О.

студентка ННІМВ,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Останні вибори президента США проходили восени 2020 р. Вони стали особливими, адже відбувалися за незвичних обставин через пандемію COVID-19. Щоб краще зрозуміти, яким чином можна було вплинути на думки виборців потрібно розглянути, якою популярністю користуються різні канали комунікації в США. Згідно з опитуванням Pew Research Center [1], проведеним у першій половині 2020 р., люди які читають політичні новини на веб-сайтах чи в додатках онлайн газет / журналів складають більшість – 25%. На другому місці соціальні мережі, де 18% американців дізнаються новини про політичне життя. Відповідно наступними за популярністю є телебачення (13-16%), радіо (8%) і друковані ЗМІ (1%).

Цікавим для дослідження постає питання, чому ж тоді і Дональд Трамп, і Джо Байден активно використовували соціальні у мережі у своїх кампаніях. Серед можливих пояснень потрібно виокремити певні особливості виборців відповідно до обраного ними новинного каналу. Дорослі американці, які найбільше використовують соціальні медіа як

новинні ресурси, як правило, молоді люди, приналежні до кольорового населення, особи з нижчим рівнем освіти у порівнянні з тими, хто переважно дізнаються інформацію з інших платформ. Вони менш обізнані у політичних питаннях і загалом приділяють менше уваги політичному життю держави. Наприклад, тільки 8% цієї групи населення підтвердили, що пильно стежили за перебігом виборів [1].

Неосвіченість і небажання поглиблюватися у вивчення соціально важливих питань призводить до того, що цією групою виборців легко маніпулювати. Вони більш схильні вірити фейкам й у різноманітні конспірологічні теорії. Одним із конкретних прикладів стало розповсюдження теорії змови про те, що впливові люди навмисно планували пандемію COVID-19. При чому близько чверті дорослих американців, які читають більшість новин через соціальні мережі (26%), кажуть, що чули «багато» про цю теорію змови, а близько восьми з десяти (81%) почули принаймні «трохи» – більша частка, ніж серед тих, хто використовує будь-який інший новинний ресурс [1]. Також не потрібно забувати про наступну психологічну особливість людини: близько третини (31%) користувачів соціальних мереж, з цікавості натискають на посилання тих новини, які вони вважають фейковими [2].

Для того, щоб стримати голоси людей або дезінформують (наприклад, поширення повідомлень на кшталт «ви можете проголосувати просто відправивши повідомлення на номер»), або апелюють до їхніх емоцій і розпалюють ворожнечу всередині певних груп. І якщо будь-які неправдиві повідомлення про голосування блокувалися Twitter і Facebook, то контролювати міжособистісну комунікацію всередині певних онлайн груп набагато складніше. Наприклад, від різноманітних аккаунтів можна було побачити пости в Instagram з закликком людей «бойкотувати» вибори. Причому вербально пост може бути сформульований зовсім без закликів до конкретних дій. На аккаунті Blacktivist був пост бота з текстом: «Ми самі по собі» [3]. Як можна зрозуміти, це посил про те, що афроамериканці – окрема група населення, яку ніхто не розуміє, і ніхто не допоможе вирішити проблеми, білі люди все одно продовжують сегрегацію, але тепер більш завуальовану, тому яка різниця, хто буде президентом. І це один із способів переконати афроамериканців не прийти проголосувати на вибори.

Ще однією спробою стримати голоси було поширення конспірологічних теорій про те, що голосування онлайн поштою підірве демократичні принципи виборів. Адже республіканські політтехнологи розуміли, що більшість людей, які схильні віддати свій голос поштою – демократи. Головним рушієм поширення цієї ідеї був сам Д. Трамп через свої сторінки в соціальних мережах. Найбільшим недоліком технології стримування є неможливість кількісно перевірити її ефективність, адже ми не знаємо, скільки людей не проголосували в результаті.

Головною задачею для Дж. Байдена було збільшити охоплення. Д. Трамп мав більше 30 млн підписників у Facebook і 85 млн у Twitter, тоді як Байден мав трохи менше 3 млн у Facebook і трохи більше 9 млн у Twitter [33]. Більш того, такий розрив свідчив про своєрідну несучасність Байдена, чим підкреслювався головний недолік його іміджу – вік. Тому головною задачею було збільшити охоплення.

Наприклад, співпраця з голлівудськими зірками, які проводили прямі ефіри з Дж. Байденем чи просто агітували за нього на своїх сторінках. Але мова йде не лише про залучення найвідоміших інфлюенсерів, у яких є десятки мільйонів підписників. Стратеги кампанії Байдена використовували мікроінфлюенсерів. Дж. Байден проводив чати в Instagram Live з лідерами суспільних думок, про яких мало хто знав, але які розмовляють з аудиторією, яка може бути унікально корисною для його кампанії. Це дуже нагадує традиційні зустрічі з невеликими громадами. Проте недоліком цієї технології, як і з стримуванням голосів, є неможливість кількісного вимірювання.

Отже, через карантинні обмеження онлайн комунікація стала рушієм кампаній кандидатів. Тому ці президентські перегони є своєрідним підсумком усіх нових виборчих технологій, особливо пов'язаних з новітніми інформаційними технологіями. Основними кандидатами на посаду президента виступали Джо Байден і Дональд Трамп.

Список використаних джерел:

1. Americans Who Mainly Get Their News on Social Media Are Less Engaged, Less Knowledgeable / A.Mitchell, M. Jurkowitz, B. Oliphant, E. Shearer // Journalism. 2020. URL: <https://www.journalism.org/2020/07/30/americans-who-mainly-get-their-news-on-social-media-are-less-engaged-less-knowledgeable/>
2. Geiger A. Key findings about the online news landscape in America // Pew Research Center. 2019. URL: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/09/11/key-findings-about-the-online-news-landscape-in-america/>
3. Fong J. What voter suppression looks like online / Joss Fong // Vox. 2020. URL: <https://www.vox.com/videos/2020/9/30/21495386/digital-voter-suppression-russian-social-media>
4. Heilweil R. Inside the Biden campaign's surprising influencer strategy / Rebecca Heilweil // Vox. 2020. URL: <https://www.vox.com/recode/21429755/influencers-joe-biden-democrats-pacs-social-media-facebook-instagram-campaign>

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПАРТНЕРСТВА У БЕЗПЕКОВІЙ СФЕРІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС В РАМКАХ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ

Анісова К.А.

студентка, Львівський національний університет ім. Івана Франка

Науковий керівник: Комарницький М.М.

к.п.н., доцент кафедри міжнародних відносин і дипломатичної служби,
Львівський національний університет імені Івана Франка

Угода про асоціацію між Україною та ЄС (УА) залишається ключовим договором співпраці між сторонами, який визначає орієнтири для проведення широкомасштабних політичних, соціально-економічних, правових та інституційних реформ в Україні. Таким чином, УА є основою політичної асоціації та економічної інтеграції України до ЄС, що формує комплексний розвиток України, у відповідності до європейських стандартів та цінностей.

Важливою складовою євроінтеграційного руху України за УА є зміцнення політичного діалогу, який передбачає поступову конвергенцію із зовнішніх питань та питань безпеки для все більш глибокого залучення України до Європейської зони безпеки (Ст. 4, п.1). Зважаючи на сучасні загрози національній безпеці України зі сторони Російської Федерації, а також загальносвітові тенденції ширшого трактування традиційного розуміння безпеки і, відповідно, збільшення уваги ЄС до проблем екологічної, енергетичної та кібербезпеки, боротьбі з пропагандою та дезінформацією, аналіз сучасного стану партнерства України та ЄС у безпековій сфері в рамках УА стає особливо актуальним.

У цій роботі окреслено основні проблеми розвитку партнерства України та ЄС в рамках європейських програм, ініціатив, та організаційних структур у сфері безпеки та оборони.

Засадничі умови та аспекти співпраці України та ЄС у вищезазначених напрямках визначені у Розділі II «Політичний діалог та реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої та безпекової політики» та Розділі III «Юстиція, свобода та безпека». Станом на листопад 2021 р., прогрес виконання угоди за обома розділами складає порівняно високий відсоток: 89% та 87% відповідно [2]. Однак такі показники є досить неоднозначними, зважаючи на особливості цих розділів в УА.

По-перше, Розділи I та II лишаються найбільш номінальними, декларативними та неоднозначними з точки зору імплементації в УА [1, с.11], що часто дає підстави вважати угоду більш орієнтованою на економічну складову євроінтеграційного руху України. Це пов'язано з тим,

що в УА немає чітко окреслених зобов'язань сторін у безпековому питанні [Ibid., с. 11], а саме формулювання положень УА у цих розділах є досить загальними, позбавленими стратегічності у баченні співробітництва та конкретності перспектив участі України у Спільній політиці безпеки та оборони (СПБО) ЄС.

Щодо останнього, то в УА обмежено зазначено про збільшення участі України у цивільних та військових операціях ЄС з подолання кризових ситуацій, а також у відповідних навчаннях і тренуваннях (Стаття 10, п.1). Окрім того, важлива для України сфера військово-технічного співробітництва зазначена лише у перспективі вивчення потенціалу такої співпраці: «Сторони вивчають потенціал військового та технічного співробітництва» та «встановлюють тісні контакти для обговорення питань, пов'язаних з удосконаленням військових спроможностей, зокрема питань технічного характеру» (Стаття 10, п.3).

Таким чином, зважаючи на відсутність повноцінних партнерських зобов'язань стосовно України, УА не передбачає можливості надання ЄС гарантії повноцінної безпеки України (зокрема, в контексті російсько-українського конфлікту), а формулювання положень пов'язаних з СПБО не виокремлюють можливий формат залучення України до конкретних безпекових ініціатив ЄС або участі в розробці нових політик у сфері безпеки та оборони, хоча окремий досвід України міг би бути цінним для ЄС.

Винятком стане започаткування діалогу між Україною та ЄС у сфері кібербезпеки задля посилення кіберстійкості сторін через обмін практичним досвідом протидії кібератакам та вивчення особливостей законодавчих ініціатив у цій сфері [6].

По-друге, питання у сфері безпеки в УА головно зосереджені на «цивільній» безпеці, зокрема, на питаннях правоохоронної діяльності, охорони кордонів, боротьби з нелегальною міграцією та незаконним обігом наркотиків та зброї, загалом реформи системи правопорядку та правосуддя [3, с. 14], що є більш актуальним для ЄС в контексті відносин з Україною. Окрім того, це пов'язано з особливостями самої СПБО, адже держави-члени ЄС в рамках цієї політики пріоритизують питання невійськової, цивільної складової безпеки над розвитком військових, розвідувальних та оборонних можливостей ЄС. Це демонструє ще одну перешкоду більш комплексній співпраці сторін у сфері безпеки за УА.

По-третє, проблеми розвитку партнерства у безпековій сфері між Україною та ЄС дотично впливають з внутрішніх суперечностей між «європоцентристами» та «атлантистами» щодо потенціалу розвитку СПБО в самому ЄС. Серед держав-членів спостерігається поділ між прихильниками посилення оборонного та військового потенціалу Союзу (Німеччина та Франція) та країнами, які вбачають розвиток оборонних спроможностей ЄС загрозою трансатлантичного партнерства, тобто тих, хто надає перевагу збереженню статус-кво та виконанню країнами зобов'язань в межах НАТО

[Ibid., с. 12]. Відповідно, це могло стати перепорою для більш амбітних цілей партнерства між Україною та ЄС в рамках УА.

По-четверте, текст УА був підготовлений у 2012 р., тобто за умов відсутності конфліктів на території України та іншої безпекової та геополітичної ситуації на світовому рівні. Зважаючи на перспективу перегляду УА [7], оновлення та доповнення до Розділів I та II УА дозволили б більш стратегічно окреслити партнерство сторін у цій сфері.

Окрім того, Україна розглядає участь у проектах Постійного структурованого співробітництва (англ. – Permanent Structured Cooperation, PESCO) в рамках СПБО як один із пріоритетних шляхів розвитку військово-технічного співробітництва між Україною та ЄС та вдосконалення національних оборонних можливостей відповідно до найкращих європейських практик та стандартів [4]. Нині Україна має реальний потенціал вступу до PESCO, зважаючи на нововведення та можливість участі третіх країн, однак для цього необхідно заручитись політичною підтримкою усіх 25-ти держав-учасниць платформи [3, с.25].

Отже, партнерство у безпековій сфері між Україною та ЄС в рамках УА є особливо актуальним питанням, зважаючи на низку факторів, зокрема, переосмислення ЄС власного військового та оборонного потенціалу в контексті реалізації концепції «стратегічної автономії» (англ. – “strategic autonomy”) та готовності і прагнення України бути більш широко залученою до СПБО у сферах, можливих для третіх країн. Однак важливо зазначити, що Україна не розглядає посилення співпраці з ЄС у сфері безпеки та оборони як альтернативу євроатлантичному курсу та вступу до НАТО. Прагнення поглибити політичний та військовий діалог з ЄС відповідає цілям підтримки регіональної безпеки в регіоні, як в цивільних, так і оборонних аспектах.

Попри виокремлення деяких проблемних моментів, Україні вдалось досягти суттєвого прогресу в імплементації УА у сфері безпеки, особливо у сфері цивільної безпеки. Однак з можливістю перегляду УА партнерство між сторонами стане ще більш широкомасштабним та поглибленим.

Список використаних джерел:

1. Європейська інтеграція України: російський фактор // Центр Разумкова. Національна безпека і оборона. 2020. № 1-2 (181-182). URL: https://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD181-182_2020_ukr.pdf

2. Напрямки Угоди про асоціацію – Прогрес виконання.. Пульс Угоди: моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди. URL: <https://pulse.kmu.gov.ua/>

3. Партнерство Україна-ЄС у безпековій сфері: сучасний стан і перспективи // Центр Разумкова. 2021. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/other/БЕЗПЕКОВЕ_ПВО_УКРАЇНА-ЄС.pdf

4. Співробітництво у воєнно-політичній, військовій та військово-технічній сферах. 15.04.2021. Представництво України в Європейському Союзі. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/spivprasya-ukrayina-yes-u-sferi-zovnishnoyi-politiki-i-bezpeki/spivprasya-ukrayina-yes-u-ramkah-spilnoyi-politiki-bezpeki-i-oboroni>

5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Верховна Рада України: законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n2277

6. Україна та ЄС започаткували Кібердіалог. 04.06.2021. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/news/ukrayina-ta-yes-zarochatkuvali-kiberdialog>

7. Україна та ЄС розпочали оцінку всіх досягнень угоди про асоціацію. 11.02.2001. DW.com. URL: <https://www.dw.com/uk/ukraina-ta-yes-rozpochaly-otsinku-vsikh-dosiahmen-uhody-pro-asotsiatsiiu/a-56541943>

8. Billon-Galland A., Quencez M. (2017). Can France and Germany Make PESCO Work as a Process Toward EU Defense? // German Marshall Fund of the United States. No. 033.

9. Howorth J. (2019). Differentiation in security and defence policy. Comparative European Politics, 17(2), 261-277. URL: <https://www.europeanleadershipnetwork.org/wp-content/uploads/2017/10/Can-France-and-Germany-Make-PESCO-Work-as-a-Process-Toward-EU-Defense-.pdf>

УДК 327.82

ПОЛІТИКА ПОДОЛАННЯ КОНФЛІКТУ ІСТОРИЧНО-НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ДЕЯКИМИ КРАЇНАМИ ЄС

Малоїван О.О.

студентка спеціальності «Міжнародні відносини»

ННІМВ, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: Хилько О.Л.

к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики

ННІМВ, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Одним з викликів для України в політиці євроінтеграції стало питання історичної пам'яті з країнами-членами ЄС, зокрема Польщею, Румунією та Угорщиною. Подібні суперечності можуть стати на зваді Україні у здійсненні своєї зовнішньополітичної стратегії, а тому потребує

вирішення. Кожна дискусія з окремою країною має свої особливості та індивідуальні потенційні шляхи подолання.

Почнемо з Польщі. Об'єктом дискусії в цьому випадку виступає історія ХХ століття, а саме оцінка діяльності ОУН та УПА та подій на Волині. Ці питання постають із часів набуття Україною незалежності. Але усі спроби унормувати конфлікти не давали результати. Українська сторона не виявляла ініціативність, особливо це стосувалось політиків зі Сходу, що не вважали це питання нагальними. Польський бік ж стикався з негативною реакцією населення, щоразу ідучи на діалог з Україною, що мало при собі певні поступки. Тому поступово зацікавленість польських політиків у даному аспекті українсько-польських відносин також згасла [1, с. 7].

Усе змінилось після подій Революції Гідності у 2014 р. У програмі нового українського уряду також стояло питання збереження культурно-історичної пам'яті. Так було ухвалено низку законів, що визнавали за ветеранами ОУН та УПА статус Героя України як борця за незалежність, а також засуджували критику їхньої діяльності. Це викликало обурення Польщі, яка у відповідь прийняла низку законів. Так у 2016 р. польський сейм фактично закріпив за подіями Волинської трагедії єдиний статус геноциду польського народу. Це призвело до акцій протесту населення обох держав, зруйнування пам'ятників, припинення діяльності українських та польських культурних центрів. Через подібні акції обох сторін була зірвана платформа діалогу, що була покликана унормувати суперечності [1, с. 11].

На сьогодні цей дискурс досі не завершений, але він не є в загостреній стадії. Це свідчить про те, що у польсько-українських відносин суперечки культурно-історичного характеру не є первинним фактором. Проте невирішеність цих питань може у майбутньому залишитися аспектом зіткнення, що гальмуватиме розвиток кооперації. Тим не менш, попри специфічну політику історичної пам'яті чинного Президента А. Дуди, що включає пошук власного «Голокосту» для поляків, на що так підходять події на Волині, продовжується посилення кооперації. Україна досі має спільні військові навчання з Польщею, збільшуючи економічне співробітництво, зокрема збільшенням експорту українських товарів. Та під час міжнародного Економічного форуму у Криниць-Здруй у 2017 р. сам Дуда наголосив, що ЄС має бути більш відкритим до держав, що хочуть стати його членами [2].

Особливістю цього диспуту є його точковий характер, об'єктом його виступає інтерпретація конкретного історичного явища, тут відсутня боротьба за спадщину історичного утворення, а роль територіального чинника та ідей возз'єднання занадто мала, щоб це могло поставити перспективну загрозу суверенітету України. Тому з одного боку це спрощує його подолання, у той же час примат історичної пам'яті питання стає емоційними, що ускладнює пошук сторонами консенсусу.

ЕКСПОРТ ТОВАРІВ З УКРАЇНИ ДО ПОЛЬЩІ

Опитування: Ново Польща | Джерело: Укрстат

Оптимальним варіантом його вирішення слугує міцна платформа для діалогу, коли держави будуть готові вислухати одна одну. Для того, щоб нівелювати ризик негативного відгуку населення, слід у першу чергу проводити освітню роботу. Радикалізація поглядів може виникати унаслідок однобокого наративу або ж недостатнього ознайомлення з ним.

Польський Центр досліджень громадської думки 2013 р. провів дослідження щодо думки населення стосовно подій на Волині: 28% поляків вважають, що вони добре поінформовані про ці події, 41% – щось чули про ці події. А майже третина поляків – 31% опитаних – визнає, що взагалі нічого не знає про українсько-польський конфлікт. На жаль, останнє українське опитування, яке можна порівняти зі згаданим, було проведено Центром Разумкова аж у 2003 р., 7,9% українців вважали, що вони добре проінформовані про події на Волині, 28,4% – щось чули про це, 48,9% – узагалі нічого не чули. До того ж різне сприйняття і визнання це своєю історією буде у людей із Західної та Східної України [3].

Тобто незважаючи на те, що волинське питання актуалізовано в польському дискурсі та погляди на нього більш уніфіковані, рівень обізнаності поляків досі залишається на достатньо низькому рівні.

Додаючи до вище зазначеної первинності дискусії, можна згадати, що від початку російсько-української війни, Польща була одним з основних союзників України, який в тому числі наголошував на важливості підтримки Україною Європи. І незважаючи на суперечності, Польща не змінила своїх позицій, залишаючись стратегічним партнером України. Що робить ризик дискурсу пам'яті між Польщею та Україною стати на зваді євроінтеграції останньої дуже малим.

З Румунією ж суперечність несе інший характер. Дискурс румунсько-українських відносин полягає не в оцінці історії, а в ідентичності та забезпеченні прав національних меншин, що має більш виражений територіальний чинник. Йдеться про Буковину, регіон, що належав Румунії певний час та є включеним у концепцію «Великої Румунії». У цьому регіоні проживає велика кількість румун, ще є неінтегрованими до українських суспільних процесів. Румунія ж має для них програму спрощених умов видачі паспортів. Для України подібна практика становить загрозу суверенітету. Румунія ж зі свого боку засуджує політику українізації, звинувачуючи її у порушенні прав меншин, що супроводжувалось виявленням невдоволення і в питаннях євроінтеграції.

Але тут слід розуміти, що на відмінну від Угорщини румунські звинувачення не мають такого активного характеру. Та Румунія майже одразу погодилась на платформу діалогу. У чинного уряду немає завдання зіграти на націоналістичних почуттях свого електорату, а тому і політика їх не є радикалізованою. Концепція «Великої Румунії», хоч і більш присутня в соціальному дискурсі ніж її польський аналог, досі не має широкої популярності серед населення.

У той же час для Румунії дуже важливе безпекове питання. Вона є одним з головних ініціаторів Чорноморської платформи в НАТО. А в національній стратегії тепер Росія має статус ворога. Тому Румунія зацікавлена в участі України в чорноморській безпековій системі [4, с. 18].

Іншим чинником є Молдова. Досі важливий фактор для Румунії. Вона неодноразово звинувачувала Україну у підтримці придністровської контрабанди та видачі місцевому населенню українських паспортів. Україна має показати свою підтримку молдовському європейському курсу. Залучення третьої держави також може загладжувати потенційні дискусії українсько-румунських ініціатив. Співпраця у безпековому секторі та активність у ній України допоможе відкрити шляхи кооперації в інших царинах, зокрема культурної [5].

Угорська модель протистояння повторює румунський із заміною Буковини на Закарпаття. Проте дії угорського уряду куди більш радикальні. Угорська влада підтримувала сепаратистські закарпатські ініціативи та активно намагається блокувати інтеграцію України до НАТО та ЄС.

Цікаво, що навіть у дискурсі «Тріанонського синдрому» Закарпаття не є найважливішою її частиною, і зокрема угорсько-румунський дискурс має значно більше місця. І крім того, Угорщина не має сили для проведення операцій делімітації. Тоді чому це не обмежується звичайними популістськими акціями як з іншими державами? [6].

Однією з основних аспектів, що гарантував чинній владній націоналістичній партії Fidesz було зниження тарифів на електроенергію. В Угорщині вони і сьогодні залишаються найнижчими в ЄС. До 2030 р.

участь Росії в постачанні електроенергії має зрости до 60%, а в 2015 р. Газпром знизив ціни для Угорщини на 25%. Це робить енергетичну ситуацію в країні залежною від РФ, враховуючи також внутрішньо політичні інтереси чинної влади [7].

За таких умов українська сторона має наголошувати на участі в дискурсі третьої держави. Окрім того, Угорщина виявляє подібну політику до інших держав Східної Європи, у тому числі членами ЄС. Це вже згадана Румунія, яка має подібні проблеми з угорською меншиною, та Словаччина, з якою теж були суперечності на підставі мовного законодавства [8, с. 103; 9]. Україна може використати це для нагородження співпраці та спільного протистояння угорським позиціям. Тобто це дискурс з культурно-історичного набуває характер політичного.

У загальному сенсі при налагодженні політики щодо національних меншин Україні варто дотримуватися європейських стандартів та порад, щоб мати чітку позицію в адвокації своєї політики. При тому Україна має діяти в межах своїх національних інтересів. Але також зважати, коли подібні акції конфронтації є популістським актом, що переслідує внутрішньо політичні цілі, а коли це може становити загрозу національній безпеці.

Список використаних джерел:

1. Єндращик К. Історичні проблеми та політика пам'яті в польсько-українських стосунках (1991 – 2017) : дис. докт. іст. наук / Єндращик Катажина. ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. 17 с.

2. Дуда відкрив економічний форум: Польща є прихильником «відкритих дверей» ЄС // Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2299185-duda-vidkriv-ekonomichnij-forum-polsa-e-prihilnikom-vidkritih-dverej-es.html> (дата звернення: 19.11.2021)

3. Зінченко О. Польща – Україна: асиметрія пам'яті. як поновити діалог навколо минулого? / Олександр Зінченко. URL: <https://old.uinp.gov.ua/publication/polshcha-ukraina-asimetriya-pamyati-yak-ponoviti-dialog-navkolo-minulogo> (дата звернення: 19.11.2021)

4. Солодкий С. Аудит зовнішньої політики: Україна-Румунія. Дискусійна записка / С. Солодкий, І. Ракеру. Київ: Інститут світової політики, 2016. 46 с.

5. Україна-Молдова-Румунія: як позбутися «скелетів у шафах»? // Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29502895.html> (дата звернення: 19.11.2021)

6. Балаж Тренчені: про Угорщину, ЦЄУ (CEU), Україну та Майдан. А також про те, як українці повинні рекламувати історичну спадщину України, чому в Угорщині і не слід очікувати майдану та для чого Угорщині Закарпаття (частина 1). URL:

<http://www.historians.in.ua/index.php/en/intervyu/1780-balazh-trencheni-pro-uhorshchynu-tsyeyu-ceu-ukrainu-ta-maidan-a-takozh-pro-te-iak-ukraintsi-povynni-reklamuvaty-istorychnu-spadshchynu-ukrainy-chomu-v-uhorshchyni-i-ne-slid-ochikuvaty-maidanu-ta-dlia-choho-uhorshchyni-zakarpattia-chastyna-1>
(дата звернення: 19.11.2021)

7. Hungary's energy dalliance with Russia // Politico. URL: <https://www.politico.eu/article/hungary-energy-dalliance-with-russia/> (дата звернення: 19.11.2021)

8. Політика історичної пам'яті в контексті національної безпеки України // Національний інститут стратегічних досліджень. 2019. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-09/dopovid_polityka_druk_03.pdf
(дата звернення: 19.11.2021)

9. The Slovak-Hungarian dispute over Slovakia's language law // Centre for Eastern Studies. URL: https://www.files.ethz.ch/isn/110682/commentary_30.pdf
(дата звернення: 19.11.2021)

УДК 332.1:353

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ДНІПРА ЗА ПІДТРИМКИ ПРОГРАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ «HOUSE OF EUROPE»

Балачіна Є.С.

студентка, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Науковий керівник: Джур О.Є.

к.т.н., доцент кафедри маркетингу та міжнародного менеджменту,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Молодь – рушійна сила сучасного суспільства. Тому вона вважається важливим суб'єктом державної політики. В останні роки активно реалізується молодіжна політика як на регіональному, так і на місцевому рівнях. «Така політика не повинна бути директивною та обмежувати право вибору, вона має спонукати молодь виявляти ініціативу, самостійно визначати власні цілі та цінності» [1].

Якщо вважати, що правильно сформовані принципи молодіжної політики повинні спонукати молодь до формування власних ідей та активних дій, то департамент молодіжної політики та національно-патріотичного виховання Дніпровської міської ради слідує принципам, що вірно визначені і обгрунтовані. Завдяки роботі даного департаменту функціонує Молодіжна рада Дніпра – простір для небайдужої молоді, що прагне змінити світ на краще. Юнацтво генерує нові ідеї, втілює їх у власних проєктах, отримуючи підтримку від Дніпровської міської ради.

Проте не завжди даний орган місцевого самоврядування може заохотити всі пропозиції молоді, тоді молодь знаходить вирішення використовуючи більш інноваційні методи.

«Бюджет участі – демократичний процес, який надає можливість кожному жителю брати участь в розподілі коштів місцевого бюджету через створення проектів для покращення міста» [2; 3; 4]. Таким чином кожен резидент міста, завдяки створенню даної платформи, може створити власний проект, або віддати голос за інший. Цього року члени Молодіжної ради Дніпра подали понад 35 проектів до голосування, проте отримати їх фінансування зможуть одиниці. Тому, пропонується розгляд способу розвитку Молодіжної політики Дніпра завдяки програмам Європейського Союзу.

«House of Europe» – програма Європейського Союзу, що пропонує можливості для творчості та професійного обміну. Найголовніше – дана програма пропонує серію грантів на малі та великі проекти. Організація пропонує й гранти на персональні проекти до 4000 євро у наступних галузях: медицина, культура та креативні індустрії, соціальне підприємництво, сфера роботи з молоддю, освіта та медіа. Таким чином, пропонується співпраця з даною програмою, для здобуття додаткового фінансування.

Для написання актуального проекту, реалізація якого в майбутньому буде вдала, насамперед треба обрати напрямок. Проаналізувавши результати «Індексу благополуччя молоді» – опитування, що проводилося у місті Дніпрі за підтримки фонду ООН у галузі народонаселення, виокремлено сектори, що потребують змін найбільше. Найвище молодь оцінила рівень інформаційно-комунікаційних технологій (індекс – 0,98). А найгірша ситуація на думку молоді з безпекою і захищеністю (індекс – 0,51).

«Щодо інших показників, то результати наступні: освіта і наука – 0,73; здоров'я – 0,71; економічні можливості – 0,69; участь у політичному житті – 0,66; участь у громадському житті – 0,66» [5].

Слідуючи з цього, зрозуміло, що найбільш успішним та життєво необхідним буде рішення реалізувати проєкти у наступних галузях: безпека, медицина та культура.

Дана інформація корелює із дослідженнями автора в рамках діяльності студентського наукового гуртку «Менеджмент високих технологій» при виборі студентами тематики проектів із виділенням аналізу ступеню задоволення споживачами різних вікових груп продукції (послуг) в різних секторах економіки України із врахування подальшого впровадження концепції «Індустрія 4.0». Найбільші очікування громадян пов'язані із безпекою та порядком (індекс – 0,8), медичним обслуговуванням (індекс – 0,76), якістю культурно-розважальних послуг (індекс – 0,7).

Підсумовуючи сказане, можна зробити висновок: активній молоді міст варто розглядати різні варіанти співпраці, партнерства та фінансування. Головною метою молоді є здобуття підтримки не тільки на регіональному та місцевому рівнях, а й на міжнародному. Основним партнером для плідної міжнародної співпраці є Європейський союз.

Список використаних джерел:

1. Указ президента України «Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року» (2021). Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>
2. Громадський проект. Бюджет участі. URL: <https://gb.kyivcity.gov.ua/about>.
3. Бюджет участі Дніпра. Проекти. URL: <https://adm.dniprorada.gov.ua/projects>.
4. Молодіжна рада Дніпра. URL: <https://www.facebook.com/molradadnipra>.
5. У Дніпрі підбили результати Індексу благополуччя молоді (2021). UNFPA: веб-сайт. URL: <https://ukraine.unfpa.org/uk/YWBI-in-Dnipro-2020>.

УДК 327.5 : 339.923

В ОЧІКУВАННІ НОВОЇ ХВИЛІ РОЗШИРЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ: ВІД УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ ДО ЧЛЕНСТВА

Радіоненко Т.Г.

студентка ННІМВ,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Корті В.Д.

студент ННІМВ,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: Капітоненко М. Г.

к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики ННІМВ, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Якщо розглядати процес інтеграції держави в ЄС, то можна помітити, що він складається з двох вимірів – *функціонального* та *політичного*.

Перший вимір пов'язаний з тим, що Європейський Союз, діючи як гравець раціональний, при розширенні буде прагнути максимізувати свої вигоди та мінімізувати ризики втрат. Згідно з цією логікою, функціональний підхід передбачає, що для інтеграції на цьому рівні держава, яка хоче інтегруватися, має бути адаптована до європейського

економічного ринку, мати потенціал для енергетичної політики, провести необхідну зміну законодавства, реформи для ефективної співпраці, демократизації тощо. Цей рівень не обов'язково передбачає членство, однак, є наближеним до членства де-факто.

Політичний вимір передбачає *консенсус всередині ЄС* щодо набуття членства тією чи іншою державою. При інтеграції держави на цьому рівні, у фокусі знаходиться не лише її функціональна спроможність, але й політична вигідність прийняття такого рішення для самого Союзу.

На нашу думку, до інструментів реалізації функціональної інтеграції можна віднести угоди про асоціацію, передбачені відповідно до ст. 217 Договору про діяльність ЄС. За словами минулого Президента Європейської Ради Германа ван Ромпея, угода між Україною та Європейським Союзом – одна з найбільш «детальних угод про асоціацію, яку коли-небудь укладав Європейський Союз». Її офіційний текст налічує приблизно 2000 сторінок. Українська Угода про асоціацію з ЄС закладає амбіції для реалізації норвезької моделі інтеграції, коли держава де-факто є членом Союзу за винятком участі в його політичних інституціях. У контексті того, що ЄС дав шанси Україні інтегруватися на функціональному рівні, доречно проаналізувати, наскільки вдається ними користуватися.

Згідно з даними Центру Разумкова, у 2017 р. щорічні положення Угоди були імплементовані на 41%, у 2018 – на 52%, у 2019 – на 37% [5, с. 11–12]. Сфери, у яких прогрес України є *найслабшим*, ми помістили в Діаграму 1.

Діаграма 1

І хоч імплементація положень Угоди про асоціацію прямо не передбачає набуття членства в ЄС тією чи іншою державою, вона слугує певним індикатором того, наскільки остання має такі перспективи. Згідно такої логіки, можемо констатувати, що результатів України поки недостатньо для того, щоб ЄС вважав її за потенційного кандидата на вступ. Роздивимось, у свою чергу, статистику виконання Угод про Асоціацію деяких з 10-ки країн, що вступили до ЄС під час 5-ї хвили розширення.

- Латвія. На момент вступу, Європейська Комісія у своєму Звіті про стан готовності до членства в ЄС відзначала такі проблеми, як високий рівень корупції (4 з 10 за рейтингом Transparency International) [3], невизначений громадянський статус і як наслідок – бідність серед мігрантів, високий рівень безробіття у сільській місцевості та проблеми з етнічними меншинами.

- Польща. На момент фінальної оцінки дотримання Польщею *acquis communautaire* Єврокомісією було відзначено, що з-поміж бідного населення 70% були працевлаштованими, а також те, що недостатня якість реформ у сфері польської агрокультури викликає серйозні сумніви щодо фактичного бажання країни бути готовою до вступу в ЄС. Крім того, було зазначено про недостатній прогрес у таких сферах, як транспортна (залізничний сектор), безпека зовнішніх інвесторів, проблема корупції (3.5 з 10 за рейтингом Transparency International) [3] та безробіття серед молоді (41,5%).

- Словаччина. Серед проблем, що визнавались Єврокомісією, були: корупція (4 з 10 за рейтингом Transparency International, наряду з Латвією) [3]; як наслідок цього – непрозоре використання коштів, наданих ЄС на розвиток економіки; безробіття серед молоді (38.9%); дискримінація жінок, національних меншин (зокрема народу Рома) та людей похилого віку в питаннях працевлаштування; а також тривала неімплементація аграрного законодавства, зазначеного у *acquis communautaire* [1].

Формально, цих показників теж було недостатньо для вступу у Європейський Союз. Стан підготовки Латвії, Словаччини, Польщі та Литви був набагато гірший, ніж в інших держав 10-ки – тим не менш, у Європейській комісії було вирішено прийняти всі 10 держав. У той же час, ще двома країнами-кандидатами вважались Болгарія та Румунія, яких теж було прийнято трьома роками пізніше. Туреччина, у свою чергу, не розглядалася Єврокомісією як потенційний кандидат на вступ у ЄС.

Протягом довшнього періоду з 2000 по 2003 рр. Європейським Союзом було виділено 13,2 мільярди євро на розвиток інфраструктури 10-ки кандидатів. Після ацесії, через досить вагому різницю у економічному розвитку, новим членам було виділено ще 40,8 мільярдів євро для регіонального та інфраструктурного розвитку, ядерної безпеки, сільськогосподарських субсидій, державного управління та охорони

кордонів. Це свідчить про те, що до певної міри ЄС готовий піти на нехтування функціональним виміром заради політичного [2].

Повертаючись до України, ми можемо сказати, що хоч Угода про Асоціацію складається у своїй більшості з положень, які стосуються економіки, у ній також є і політична частина: Розділ II «Політичний діалог та реформи, політична асоціація, співробітництво та узгодженість у сфері безпекової політики». На відміну від інших частин документу, вона є дещо неточною та декларативною, містить положення на кшталт «сприяти міжнародній стабільності та безпеці на основі багатостороннього підходу». Термін «політична асоціація» не має конкретного визначення, а сама ця частина не передбачає чітких зобов'язань та конкретних планів [5, с.13].

Таким чином, політична інтеграція для України на сьогоднішній день – це доволі далекосяжна перспектива. Якщо в нашому дискурсі питання членства в ЄС лунає майже на кожному кроці, то в самому Союзі ситуація з розглядом української кандидатури дещо інша. Причиною цьому є різниця у концептуалізації. З одного боку, Україна – це ключовий елемент у безпеці східних кордонів ЄС, з іншого – факторами стримування більш рішучих дій з боку європейців виступають корупція, яка робить ризикованим подальше фінансування українських реформ, та невизначеність у самому Союзі щодо вектору політики, якого держави мають дотримуватися в українському питанні [4, с. 80].

Політична інтеграція – це процес, який стає можливим після масштабних змін, відбувається хвилями та, як свідчить приклад зі вступом до ЄС десяти нових країн у 2004 р., при ньому може нехтуватися функціональний вимір на користь політичному. Однак, припускаємо, що нехтування може бути лише до певної міри, і для того, щоб у ЄС почався більш-менш серйозний дискурс про членство України, вона має досягнути певного рівня у вищезазначених галузях. З іншого боку, прагнення саме до функціональної інтеграції може виявитися навіть більш доцільним кроком в умовах російської агресії – Україна «на папері» не буде членом ЄС та, звичайно, не отримуватиме безпекових переваг, однак без перешкод насолоджуватиметься економічними. Головне для неї на даному етапі – слідувати тим планам, які вже закладені в Угоді про асоціацію, та справлятися з новими викликами, що постають у цьому комплексному процесі.

Список використаних джерел:

1. Report, 25 February 2004, on the comprehensive monitoring report of the European Commission on the state of preparedness for EU membership of the Czech Republic, Estonia, Cyprus, Latvia, Lithuania, Hungary, Malta, Poland, Slovenia and Slovakia. URL: <https://www.europarl.europa.eu/>

2. The 2004 enlargement: the challenge of a 25-member EU. URL: <https://eur-lex.europa.eu/>
3. Corruption Perceptions index, 2004. URL: <https://www.transparency.org/>
4. Ukraine – EU: Path to Political Association. URL: <https://www.kas.de/documents>
5. Ukraine's Sectoral Integration into the EU: Preconditions, Prospects, Challenges. URL: <https://razumkov.org.ua/>